

דברי הכנסת

הישיבה המאה-ואחת-עשרה של הכנסת השלוש-עשרה

יום רביעי, י"א בתמוז התשנ"ג (30 ביוני 1993)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:05

תוכן העניינים

הצהרת אמונים של מבקר המדינה מרים בן-פורת

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

שאלות ותשובות

כניסת חיילים לקמפוס האוניברסיטה האסלאמית בעזה

התאבדות חייל יוצא אתיופיה

התאבדות חייל יוצא אתיופיה

קנסות להורי ילדים שיידו אבנים ביש"ע

ביטול צווי הריסה ביש"ע

פיטורי עובדת עיוורת ברשת השק"ם

מחסום צבאי בכניסה הצפונית לירושלים

בטיחות קומנדקר הנמצא בשימוש צה"ל

הצעות לסדר-היום

סיוע שווייצרי לפיתוח נשק לא-קונבציונלי באירן

הצעה לסדר-היום

מדיניות איחוד משפחות בשטחים

הצעות לסדר-היום

ירי "קטיושות" לעבר אצבע-הגליל

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הצעה לסדר-היום

המשטרה וההומוסקסואלים

הצעה לסדר-היום

קידום הרפורמה במשק הדלק

הצעה לסדר-היום

תוכנית שנת 2000 לפיתוח התיירות בישראל

שאלות ותשובות

התנכלות לישראלים במעבר גבול טורקי

משלחת הווייטקן בארץ

עולי הרגל הלובים

הצעה לסדר-היום

התחייבויות הממשלה לציבור הערבי במדינה

הצעה לסדר-היום

תנועת העבודה – לאן?

הצעה לסדר-היום

[16,000](#) הפלות בוצעו בישראל ב-1992

הצעה לסדר-היום

פיטורים נרחבים ב"עמידר"

הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת

הצעת חוק הבנקאות (שירות ללקוח) (תיקון – דיווח על עמלות),

התשנ"ג–1993

(הצעת חבר הכנסת ח' קופמן)

הצעת חוק הסדרים במגזר החקלאי המשפחתי (תיקון – הפסקת הליכים),

התשנ"ג–1993

(הצעת חבר הכנסת ג' גל)

הצעה לסדר-היום

ענף ביטוח החובה בישראל

הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (הקלה בתשלום הארנונה), התשנ"ג–1993

(הצעת חבר הכנסת ח' דיין)

הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון – בחירות בבתי-חולים), התשנ"ג–1992

(הצעת חבר הכנסת ז' המר)

הצהרת אמונים של מבקר המדינה מרים בן-פורת

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני פותח את ישיבת הכנסת, יום רביעי, י"א בתמוז התשנ"ג, 30 ביוני 1993.

חברי הכנסת, אנו מקיימים היום את טקס ההשבעה או הצהרת אמונים של מבקר, במקרה זה מבקרת המדינה, הגברת מרים בן-פורת, אשר נבחרה על-ידי הכנסת לתקופת כהונה שנייה ברוב מרשים.

עכשיו, על-פי חוק-יסוד: מבקר המדינה, אנחנו נקיים את הטקס.

אם כן, אני קורא לגברת מרים בן-פורת להצהיר אמונים בפני הכנסת על-פי חוק-יסוד: מבקר המדינה. גברתי, בבקשה.

מבקר המדינה מרים בן-פורת:

אני, מרים בן-פורת, בת חיה ואליעזר שינזון, מתחייבת לשמור אמונים למדינת ישראל ולחוקיה ולמלא באמונה את תפקידי כמבקר המדינה.

(חותמת על ההצהרה)

היו"ר ש' וייס:

אורחים נכבדים, בתוכם שופטי בית-המשפט העליון, אורחים נכבדים אחרים, חברי הכנסת, בשמכם אני מבקש לברך את מבקרת המדינה ולומר משהו על המוסד החשוב הזה.

מוסד מבקר המדינה הוא בעצם הזרוע האפקטיבית החשובה הנוספת של הכנסת כדי שתוכל למלא את תפקידה המרכזי, והוא פיקוח על השלטון ופיקוח על הממשלה.

חוקרי הפרלמנטריזם בדור האחרון נוהגים לקרוא לפרלמנטרים זרוע מפקחת. הם ויתרו במידה מסוימת על השם זרוע מחוקקת, כי זרוע מחוקקת – זה מצמצם. לממשלה נוהגים לקרוא זרוע מבצעת או מושלת.

למילוי התפקיד הזה מוסד מבקר המדינה הוא מוסד חיוני, ובשנים האחרונות התגבשו עוד כמה וכמה מסורות. התפקיד התרחב, ובמדינה גדלה, מתפתחת, רבת אוכלוסייה, לאושרנו היא כבר כזאת, שבה לשלטון יש תפקיד כה מרכזי בהתוויית חיי המדינה, הכלכלה, החברה, התרבות – אין ספק שהמוסד הזה הוא מוסד מרכזי, המסייע לנו לשמור על תקניות הממשל ועל הדמוקרטיה הישראלית.

אני מסיים בברכה חמה בשמנו, ואני מקווה לשיתוף פעולה באווירה של הדדיות וכבוד הדדי.

אני מזמין את יושב-ראש הוועדה לענייני ביקורת המדינה, חבר הכנסת דן תיכון, לשאת דברים. ואחריו, בשם הממשלה, השר שמעון שטרית.

דן תיכון (יו"ר הוועדה לענייני ביקורת המדינה):

אדוני היושב-ראש, גברתי מבקרת המדינה, חברי הכנסת, הרשו לי לפתוח בהערה אישית. הייתי ועדיין הנני בר-פלוגתא של מבקרת המדינה בתחומים שונים ומגוונים.

ביום העצמאות של מדינת ישראל בשנת התשנ"א הוענק לשופטת מרים בן-פורת, מבקרת המדינה ונציב תלונות הציבור, פרס ישראל. ועדת השופטים החליטה להעניק פרס מיוחד לגברת בן-פורת על תרומה מיוחדת לחברה ולמדינה.

ב-27 במאי 1993, לפני כחודש ימים, בחרה הכנסת בגברת מרים בן-פורת כמבקר המדינה לתקופה נוספת של כחמש שנים.

ברצוני להציג, ברשותכם, קטעים מנימוקי ועדת השופטים בעת מתן הפרס:

"מרים בן-פורת מגלמת בדמותה ובפועלה מיזוג של בקיאות משפטית, סמכותיות ואומץ לב אזרחי.

"הגברת בן-פורת היא אחד מעמודי התווך של שלטון החוק ושל ממשל תקין במדינת ישראל.

"הגברת בן-פורת תרמה תרומה חשובה לפיתוח המשפט הישראלי עד שנצטיירה כגברת הראשונה של המשפט בישראל.

"השמירה הקפדנית על עקרון שלטון החוק, על טוהר המידות ועל זכויות האזרח באה לידי ביטוי ביתר שאת בתפקידה הנוכחי של הגברת בן-פורת כמבקר המדינה. בתודעת הציבור נקשרה דמותה אל כל המעולה והחיובי שבשירות הציבורי."

בתקופת כהונתה הראשונה של הגברת בן-פורת הגיעה הביקורת אלי פסגות ושיאים, שכמותם לא ידענו בעבר. המבקרת הפכה את ביקורת המדינה לאי של תקווה ואמונה, כי ניתן לנו לחיות במדינה מתקנת וטובה יותר.

ברשותכם, כמה הגיגים באשר לביקורת המדינה, בהמשך לדברי יושב-ראש הכנסת.

ביקורת המדינה הלכה והתפתחה ככל שהתפתח המשטר הדמוקרטי. ביקורת מדינה מתקדמת מעידה יותר מכול על האופי הדמוקרטי של מדינת ישראל.

איש לא אוהב ביקורת. ביקורת קשה לכולם, גם למבקר וגם למבוקר. ביקורת רגילה היא ביקורת שלאחר מעשה, ויש כאלה הטוענים, שהביקורת מסכמת את מה שהיה והיא בבחינת מסמך היסטורי.

אבל לאחרונה, ואולי מ-1989, עסקו כמה קטעים של הביקורת במה שנקרא ביקורת בזמן אמיתי. והתעוררה השאלה: האם הביקורת צריכה להיערך בשעה שמתגלה סדק בסלע, או משנפל הסלע והנזק נגרם?

השאלה הנוספת שמתעוררת: האם הממשלה רשאית לפעול בניגוד, ואולי תוך התעלמות מהערות המבקרת ובטרם לובן הנושא על-ידי הכנסת ו/או על-ידי הוועדה לענייני ביקורת המדינה?

שאלה נוספת היא: מה מעמדן של ההחלטות שמקבלת הכנסת ככל שמדובר בביקורת המדינה, שהרי הוועדה מסכמת את ההחלטות, את הדיונים, מפרסמת את המסקנות, הכנסת מאשרת, ולעתים קרובות שום דבר לא משתנה?

שאלה נוספת שמתעוררת: האם יש לביקורת שיניים, האם הביקורת היא אפקטיבית, ומה קורה בוועדה לביקורת המדינה כשנפגשים המבקר והמבוקר, והאם המפגש הזה תורם משהו לשיפור הנהג במדינה?

במשטרים דמוקרטיים מוסדות הביקורת נעדרים בדרך כלל סמכויות אכיפה וענישה. הם יכולים להמליץ ולשכנע, וכך קורה גם במדינתנו.

תחום נוסף שהגענו אליו בשנים האחרונות עוסק בביקורת על מערכת הביטחון ובפומביות הביקורת, ונדמה לי שהגענו לשיאים שאין כמותם במרבית מדינות העולם.

תחום נוסף שעוסקת בו מבקרת המדינה דן בתלונות הציבור, והיא משמשת כנציב תלונות הציבור. זהו גורם חשוב ביותר, מכשיר שהולך ומתפתח. הפניות אל המבקרת כנציב תלונות הציבור הולכות ורבות, וטוב עשינו כשהקמנו מחדש את ועדת המשנה לענייני תלונות הציבור, בראשותו של חבר הכנסת דוד מגן.

כאמור, המבקרת נבחרה לכהונה נוספת, ואני לא נותר לי אלא לאחל לה דרך צלחה, ולעובדי משרדה העושים במלאכה – אנא, המשיכו בעבודת הקודש. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לחבר הכנסת דן תיכון, יושב-ראש הוועדה לענייני ביקורת המדינה. השר שמעון שטרית, בבקשה.

שר הכלכלה והתכנון ש' שטרית:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, גברתי מבקרת המדינה, כבוד שופטי בית-המשפט העליון, אני מבקש בפתיח הדברים לברך אותך, גברתי מבקרת המדינה, עם השבעתך לתקופת כהונה נוספת לאחר בחירתך, ולאחל לך שתקופת הכהונה השנייה תהיה כקודמתה.

ייחודה של השופטת מרים בן-פורת בכך, שהיא נתנה חיות חדשה, אופי ייחודי, שונה מאשר נתנו קודמיה בתפקיד. היא הוסיפה נופך מיוחד לאותו תפקיד, שהוא מרכז ויסוד לשמירת טוהר המידות, לשמירת החוק, לחיסכון, ליעילות ולמניעת נזקשות של המינהל כלפי האזרח.

הגברת בן-פורת החליטה, ובצדק, שבמציאות הישראלית כדי לתקן יש צורך להשתמש ביותר מאשר לשון המעטה, או לשון ה-UNDERSTATEMENT – ולפעמים לומר דברים ברורים, חדים. ונדמה לי שבכך היא הצליחה להעלות בכמה מדרגות את המודעות של המינהל והממשל לחשיבות של קיום נורמות ציבוריות גם ברובד החוקי, גם ברובד המוסרי, גם ברובד האתי.

אני חושב שניתן לומר, שמוסד ביקורת המדינה הפך בשנים האחרונות להיות גורם משלים חשוב למערכות המשפט ולמערכות השפיטה בישראל. ואולם תרומתו במידה מסוימת גדולה יותר משום שמערכת בתי-המשפט זקוקה לעותר, זקוקה לתובע, כדי להיות מופעלת, ואילו מערכת הביקורת יכולה לפעול ביוזמתה כדי לתקן עולם, לתקן חברה, לתקן ממשל, לתקן ליקויים במינהל.

גם יסוד האחריות האישית הוכנס במידה רבה בעקבות שינוי מדיניות של הגברת מרים בן-פורת, גם בעניין התורמים למפלגות, גם בעניין הפניה של נושאים מסוימים שחייבו על-פי החוק העברה למשטרה. אלמנט האחריות האישית יש בו יסוד הרתעתי מראש, לתיקון עולם ולשמירת סטנדרטים, ולא רק ממד של ענישה בדיעבד של אלה שחטאו או סרחו.

אומץ הלב הציבורי שהפגינה השופטת מרים בן-פורת בתפקידה כמבקר המדינה גרם לכך, שסוגיות שבעבר לא נדונו במערכות הביקורת משום שהן נגעו למדיניות, או משום שנגעו לסוגיות שנחשבו רגישות מדי למבקרים לעסוק בהן, אותן סוגיות נדונו גם נדונו בפירוט וביסודיות. ואני רוצה להזכיר כאן את הדיון שהיה בתחילת 1991 בנושא ערכות המגן כדוגמה לכך שהנושא נדון ביסודיות, עם מחלוקות, אבל נדון ביסודיות, מתוך אחריות, אף שהנושא היה רגיש והיו בו מחלוקות, וגם אני נטלתי חלק במחלוקות ובחלק הסכמתי ובחלק לא הסכמתי עם הממצאים.

אני רוצה לציין ולהדגיש את העובדה, שבתקופת המעבר שבין הכהונה הראשונה לכהונה השנייה, אני כשר לא חשתי שהיה שינוי כלשהו פרט לאמצעי זהירות, כגון הימנעות מראיונות שהיו לגיטימיים, פרט לכך – מאיזה מצמוץ עין או היסוס כלשהו במילוי התפקיד.

אני חושב שכממשל וכמינהל אנחנו צריכים להכיר טובה למבקר המדינה, ששמה את הנושא של פוליטיזציה בשירות הציבורי כנושא שהיא מתריעה עליו מדי פעם, יהא אשר יהא מי שמנהיג את השלטון.

אנחנו צריכים תמיד את האיש שצריך להתריע בשער, כיוון שהשלטון, כידוע, נותן כוח, והכוח פותח פתח לפגיעה במינהל תקין. כידוע, בכוח יש היסודות שמובילים לקשיים. מן הראוי לעודד את מבקרת המדינה להמשיך ולהתרום בנו כמינהל וכממשל על חשיבות השמירה של הנורמות הנדרשות.

כנציב תלונות הציבור עומדת מבקרת המדינה על ביצוע המלצותיה, ועל כך חייבים לה תודה אזרחי ישראל הרבים, הרואים בנציבות תלונות הציבור כתובת למנוע נוקשות או למנוע פגיעה בזכויותיהם על-ידי הממשל והמינהל.

לזכותה של השופטת מרים בן-פורת יירשמו המודעות הציבורית למצב בשוק ההון, למצב בבנקים, לניגוד העניינים העשוי להתפתח כתוצאה מיסודות ומהסדרים מסוימים הקיימים במערכת המשקית שלנו.

הערותיה הרבות – בדוחות עבי הכרס, הנערכים בסיוע עובדים נאמנים, מסורים ומקצועיים העובדים בשירות המדינה במשרד מבקר המדינה – זוכות לתשומת לב ולבדיקה יסודית מצד הממשלה ומצד הגורמים הנוגעים בדבר.

בשנה הזאת, כדי להבטיח שהעבודה הרבה המושקעת על-ידי עובדי מבקר המדינה ועל-ידי מבקר המדינה במציאת ליקויים ובמתן המלצות תישא פרי, החלטנו להביא לרפורמה שלמה וכוללת בכל מה שקשור בטיפול הממשלתי בממצאי הביקורת. הגענו למסקנה, שלא די בבקשת תגובות בכתב ממשרדי הממשלה, אלא מן הדין לקיים דיון בוועדת השרים לתיאום ומינהל על כל אחד מפרקי הדוח ולנסות לגבש תיקון לקראת הנחת הערות שר הכלכלה והתכנון בשם הממשלה לדוח ביקורת המדינה.

אני שמח לציין, שאף-על-פי שקיימנו למעלה מ-30 דיונים בטווח הקצר שבין 15 בפברואר ל-10 במאי, וזה דבר לא קל, לא למשרדים ולא לוועדה, מצאנו שבמהלך התקופה הזאת ניתן היה להגיע להסכמות לתקן לא מעט תיקונים.

בהקשר זה אני רוצה להזכיר רק תיקון אחד, אבל הוא מלמד על שורה ארוכה של תיקונים שהצלחנו להגיע אליהם. אני מתכוון להסדר שהושג עם המשטרה, לשלוח 300,000 הודעות לאזרחים בדבר האפשרות לעיין בתוכן הרישום הפלילי לגביהם. מבקרת המדינה חזרה והעירה פעמים מספר על פגיעה קשה שנגרמת לאזרחים, שבלא ידיעתם הם כלולים ברישום הפלילי, דבר הגורם לפגיעה קשה כאשר הם מבקשים תעודת יושר או כאשר הם רוצים להתקשר בקשרי חיתון והורים של בן הזוג או בת הזוג בודקים אותם בדרכים כאלה ואחרות. כדי למנוע את התקלה הזאת הגענו להסדר הזה.

בסיום דברי אני רוצה לאחל לך, גברתי המבקרת, שתמשיכי לשרת את הציבור כפי ששירתת בעבר במערכת המשפטית. במערכת השיפוטית היית השופטת הראשונה ואשת המשפט הראשונה, ועכשיו את אשת הביקורת הראשונה. אנחנו מודים לך בשם עם ישראל, בשם ממשלת ישראל, ומאחלים לך הצלחה בכהונה השנייה כמבקרת המדינה. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה.

גבירותי ורבותי, הנחנו על שולחן חברי הכנסת חוברת קטנה – ביקורת המדינה לקראת השבעת מבקרת המדינה. באמצעות היחידה שלנו לריכוז מידע והיחידה להדרכת מורים ותלמידים אנחנו עושים זאת מדי פעם בפעם. אנחנו מחלקים זאת לאלפי התלמידים שמבקרים אצלנו במסגרת פעולותינו להרחבת הידע על מערכות השלטון בקרב הדור הצעיר. זה חלק מהמערכת החינוכית שאנחנו משולבים בה במקצת.

את החוברת הצנועה הזאת אני רוצה גם להגיש לך, גברתי.

בנוכחות חברי הכנסת, שאת מסייעת להם כל כך במילוי תפקידם, הממשלה, אשר שריה הם המבוקרים אבל הם גם חברי כנסת, כך שהם משני צדי המתרס, שופטי בית-המשפט העליון ובראשם נשיא בית-המשפט העליון, כאן בירושלים בירת ישראל, את נכנסת היום לתקופת כהונה שנייה. אני מאחל לך הצלחה והרבה בריאות.

אנחנו יוצאים עכשיו להפסקה של שתיים-שלוש דקות.

(הישיבה נפסקה בשעה 11:26 ונתחדשה בשעה 11:31.)

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ש' וייס:

חזרנו מן ההפסקה הקלה. הודעה לסגנית מזכיר הכנסת. בבקשה.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחה היום על שולחן הכנסת, לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה – הצעת חוק ביטוח בריאות ממלכתי, התשנ"ג-1993.

שאלות ותשובות

היו"ר ש' וייס:

נעבור עכשיו לשאלות ותשובות. אני מזמין את סגן שר הביטחון להשיב על שאלות.

כניסת חיילים לקמפוס האוניברסיטה האסלאמית בעזה

חבר הכנסת ע' דראושה שאל את שר הביטחון ביום כ"ח באדר התשנ"ג (21 במרס 1993):

נודע לי, כי בתאריך 24 בפברואר 1993 נכנסו כוחות צה"ל ומשמר הגבול לקמפוס האוניברסיטה האסלאמית בעזה ואסרו יציאתם של הנוכחים בלי מתן סיבה כלשהי. הם קיללו את השומרים והעובדים במקום, ותוך חיפושים גרמו לרכוש האוניברסיטה – לרבות מכשירים אלקטרוניים, דלתות, חלונות וציוד – נזק רב הנאמד ב-50,000 דולר.

אחראים מטעם האוניברסיטה ליוו את החיילים בחיפושים והיו מוכנים לפתוח את כל הדלתות.

הנזקים שנגרמו גרמו לשיבוש החיים האקדמיים לתקופה של שבוע ימים.

ברצוני לשאול:

1. האם נבדקו דברים אלה ונמצאו נכונים?
2. אם כן – מה היו ההוראות שניתנו לחיילים שנכנסו לקמפוס?
3. למה נגרם הנזק הרב, למרות נכונותם של פקידי האוניברסיטה לאפשר לחיילים גישה לכל מקום בקמפוס?
4. האם יפצה משרד הביטחון את האוניברסיטה על הנזקים שנגרמו?

5. אילו צעדים ינקוט משרד הביטחון לגבי אירועים כגון זה?

תשובת סגן שר הביטחון מ' גור:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 ו-4. נושא כניסת כוחות צה"ל למתחם האוניברסיטה האסלאמית בעזה ידוע ונבדק, ונמצא שהכניסה התחייבה על רקע נסיבות מבצעיות. אין מקום לנקיטת כל צעדים בנדון.

2. מהלך הסריקה בתחום המכללה ואופן החיפוש אחר מבוקשים חמושים התחייבו משיקולים צבאיים אופרטיביים, והחיילים פעלו בהתאם להוראות מבצעיות שניתנו להם, ואשר אין מקום לפרטן כאן.

3. לסוגיית נזקים יצוין, כי בפגישות שבין נציגי המכללה לגורמי מינהל אזרחי התחייב נציג מועצת הנאמנים לשאת בתיקון הנזקים.

התאבדות חייל יוצא אתיופיה

חברת הכנסת נ' חזן שאלה את שר הביטחון ביום ג' בניסן התשנ"ג (25 במרס 1993):

ביום ראשון, 14 במרס 1993, התאבד החייל א"ס (שמו המלא מופיע במקור), עולה בן 20 מאתיופיה ששירת בצנחנים. ההתאבדות באה, כך מספרים חבריו ליחידה, אחרי חודשיים של התעללות בו מצד חיילים ומפקדים ביחידה.

בעקבות פנייתו של השר לענייני קליטת העלייה יאיר צבן מינה אלוף פיקוד המרכז נחמיה תמרי ב-18 במרס 1993 ועדת חקירה לבדיקת העניין. במקביל מתנהלת חקירת מצ"ח – משטרה צבאית חוקרת. עד יום 22 במרס 1993 לא הושעה אף לא אחד ממפקדיו של ס', זיכרוננו לברכה.

ברצוני לשאול:

1. מתי אמורה הוועדה להגיש את מסקנותיה?

2. מה היא מדיניות צה"ל לגבי העלאת המודעות של חיילים בדבר זכותם – חובתם – להתלונן על התעללות כלפיהם הן מצד חיילים והן מצד מפקדים?

3. האם יחמיר צה"ל את מדיניות הענישה במקרים כאלו, הן כלפי המתעללים באופן אקטיבי והן לגבי אלה שידעו על הנעשה אך בחרו לשתוק או להתעלם מהעניין?

תשובת סגן שר הביטחון מ' גור:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. חקירת מצ"ח בנושא הסתיימה ומסקנותיה הועברו למתן חוות דעת פרקליט צבאי. כמו-כן ונוסף על כך בוצע תחקיר בנושא על-ידי פיקוד המרכז. דיון סיכום בנושא התבצע בראשות סגן ראש אכ"א – אגף כוח אדם – ובהשתתפות גורמים רבים.

במהלך התחקיר הגיע סגן ראש אכ"א למסקנה, כי לא היתה התעללות שהביאה להתאבדות. עם זאת, פורמלית ממתונות מסקנות מצ"ח, כאמור, לחוות דעת הפרקליט הצבאי.

עם זאת, צה"ל מפיק את הלקחים מאירוע מצער זה, ופועל בהתמדה לשיפור הטיפול באוכלוסיית בני העדה האתיופית. למשל, יש בצה"ל קצינת אתיופים המהווה כתובת לתלונות בני העדה; מדי זמן מתקיים פורום אתיופים בלשכת סגן ראש אכ"א; כל מתגייס אתיופי עובר הכנה לצה"ל בקורס מיוחד, "מגן ציון", ויש טיפול ת"ש – תנאי שירות – מתמשך וייחודי; כמו-כן, לאורך תהליך המיון והשיבוץ אנו מסתייעים באנשי מקצוע ובכל הידע שנצבר.

2. פקודות הצבא אוסרות השפלות, טרטורים פסיים ונפשיים.

המפקדים הזוטרים מקבלים טרם תחילת תפקידם כסגל מידע בנושא, כחלק מהכנה כוללת.

חיילים רשאים להגיש תלונות/ קבילות/ טענות במישורים אחדים: א. נקח"ל – נציב קבילות חיילים; ב. קצינת פניות הציבור שליד לשכת ראש אכ"א; ג. המפקד הישיר – על-ידי תיבת המפקד; ד. בקשת ראיון מפקד.

3. ככלל מתייחסים הפרקליטות הצבאית ובתי-הדין הצבאיים בחומרה רבה לעבירות של התעללות בפקודים, וזאת נוכח הדופי המוסרי הרב הנלווה לביצוע מעשים אלה, פגיעתם בגופם ובנפשם של חיילים, והסכנה כי פגיעה מסוג זה תוביל לפגיעה עצמית של הפקודים. חומרה מיוחדת נלווית למעשה כאשר הוא נעשה על רקע עדתי או לאומי, ואין ספק, כי מן הראוי להחמיר במיוחד אם בוצעו עבירות של התעללות בפקודים על רקע זה. לשמחתנו, לא רבים המקרים אשר הועברו לחקירה ומשקפים מעשים המבוצעים על רקע עדתי, ולפיכך, לא ניתן להשפיע על "מדיניות ענישה" של בתי-הדין בכגון דא, אך המדיניות המוצהרת הינה, כי מקום שבו תוכח שררה או התעללות מסוג זה – היא תבוא על עונשה בחומרה.

התאבדות חייל יוצא אתיופיה

חבר הכנסת רן כהן שאל את שר הביטחון ביום ג' בניסן התשנ"ג (25 במרס 1993):

בעיתון "חדשות" מיום רביעי, 17 במרס 1993, התפרסמה כתבה על נסיבות התאבדותו של א"ס (שמו המלא מופיע במקור), עולה מאתיופיה, שסבל מהתעללויות חייילים ומפקדים בגדוד צנחנים שבו שירת. מצוין כי עד לסגירת הגיליון לא נמסרה תגובת דובר צה"ל.

ברצוני לשאול:

1. האם הפרטים לגבי האירועים המוזכרים בכתבה נכונים?
2. האם וכיצד יושמו לקחי דוח-לפידות והמלצותיו בקשר לתופעת ההתאבדויות בצבא, בעיקר בכל הקשור לאיסור אמצעי ענישה משפילים ושוחקים נפשית?
3. האם המפקדים הזוטרים מתודרכים תדירות לגבי חשיבות הנושא והשפעות יחסם לחיילים על מצבם הנפשי?
4. האם וכיצד מיועדים החיילים לגבי אפשרויות תלונה ובקשת עזרה במקרים מהסוג דנן, הן מבחינת מערכת העזרה הנפשית והן מבחינת אפשרות פנייה למפקדים בכירים ביחידה?
5. האם קיימת התייחסות ספציפית לבעיות הקשורות למגויסים מעולי אתיופיה – מבחינת בעיות ת"ש, בעיות הסתגלות, חוסר התמצאות במערכת הצבאית, אי-ידיעת מלוא זכויותיהם כחיילים? האם הנושא נחקר? האם קיימות המלצות לביצוע?
6. אם לא – מה יעשה צה"ל על מנת לתת תשובה על בעיות אלה?

תשובת סגן שר הביטחון מ' גור:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הכתבה אינה משקפת את המציאות כפי שתוחקרה גם על-ידי מצ"ח וגם על-ידי צוות הפקת לקחים.

פקודות הצבא אוסרות השפלות, טרטורים פיסיים ונפשיים.

2. צה"ל מיישם את המלצות דוח-לפידות. צה"ל פועל באופן עקבי ורצוף ליישום מלא של עקרונותיו וערכיו הנוגעים בכבוד האדם ובאיתור מצוקות פרט.

פעילויות צה"ל בעניין חשוב זה מתמקדות בעיקר בתחומים הבאים: א. התחום הפיקודי – פרסום פקודות, הוראות ומסרים למפקדים בדגש על מניעת טרטורים ורגישות למצוקות הפרט; ב. מיון והשמה – בחינה מתמשכת ושיפור מתמיד של מבחני המיון על מנת להתאים טוב יותר את החיילים ליחידות ולמשימות; ג. הנחיית מערך קציני בריאות הנפש בצה"ל בעניין זה; ד. פעילות קצינת פניות הציבור – 24 שעות ביממה, ומתן מענה לאיתותי מצוקה המגיעים לעתים ממשפחות החיילים; ה. שיתוף פעולה עם נציג קבילות החיילים ותגובה מהירה על מידע המגיע באפיק זה; ו. מדיניות של פתיחות בקשר שבין חיילים למפקדים; ז. ליבון נושא זה בסדרות מנהיגות ובהכנת סגלים הנערכות בצה"ל.

3. המפקדים הזוטרים מקבלים טרם תחילת תפקידם כסגל מידע בנושא, כחלק מהכנה כוללת.

4. חיילים רשאים להגיש תלונות/ קבילות/ טענות במישורים אחדים: א. נקח"ל – נציב קבילות חיילים; ב. קצינת פניות הציבור שליד לשכת ראש אכ"א; ג. המפקד הישיר – על-ידי תיבת המפקד; ד. בקשת ראיון מפקד.

אשר לבעיות רפואיות ונפשיות, הפנייה היא דרך רופא היחידה.

5. עולי אתיופיה עוברים הכנה לצה"ל בקורס "מגן ציון". כמו-כן יש פורום אתיופים העוסק בכל סוגיות הת"ש, שיבוץ, מיון וכיוצא באלה. בנוסף קיימת קצינת טיפול באתיופים במפקדת קח"ר – קצין חינוך ראשי.

מעבר לזאת מתקיימים מחקרים בנושא ומעקב צמוד אחר חיילי העדה.

קנסות להורי ילדים שיידו אבנים ביש"ע

חבר הכנסת ח' פורת שאל את שר הביטחון ביום ג' בניסן התשנ"ג (25 במרס 1993):

על-פי מידע שנמסר לי, נהוגה ענישה על-ידי קנסות לאבות שבניהם נתפסו זורקים אבנים על רכבי יהודים ביש"ע; אם מתברר לאחר שנה שהילד לא שב וזרק אבנים פעם נוספת, מוחזר הכסף לאב בתוספת הצמדה וריבית. תופעה זו נקראת על-ידי התושבים "בנק אוצר אינתיפאדה".

ברצוני לשאול:

1. האם מידע זה נכון?

2. כיצד ניתן לדעת אם הילד שב זרק אבנים, כיצד ניתן לעקוב אחריו, ועל מי מוטלת ההוכחה: על האב – שבנו לא זרק, או על השלטונות – שהבן זרק?

3. מה היא התועלת בהחזרת קנסות שהוטלו על פעילות בלתי חוקית? האין בכך נטילת העוקץ מהענישה ואיבוד יכולת ההרתעה?

תשובת סגן שר הביטחון מ' גור:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. תחיקת הביטחון באזור יהודה ושומרון ובאזור חבל-עזה מאפשרת להטיל ערובה, ולא קנס, על הורה שילדו הקטין היה מעורב בהפרת סדר, כגון יידוי אבנים. הערובה מיועדת להבטיח את התנהגותו הטובה של הקטין במשך תקופת הערובה.

2. מימוש הערובה יכול להיעשות על-פי פנייה של תובע צבאי לבית-המשפט הצבאי אם יש בידי ראיות, הבאות לו מרישומים במינהל האזרחי, כי הקטין ביצע עבירה נוספת בתקופת הערובה.

3. כאמור, מדובר בערובה, שבהפקדתה יש משום הכבדה והרתעה.

ביטול צווי הריסה ביש"ע

חבר הכנסת מ' קצב שאל את שר הביטחון ביום י"ט באייר התשנ"ג (10 במאי 1993):

פורסם כי ממשלת ישראל החליטה לבטל צווי הריסה ביש"ע, שהוצאו על בנייה בלתי חוקית.

ברצוני לשאול:

1. האם הידיעה נכונה?

2. אם כן – מדוע היה צורך לעשות כן?

3. מה ישיב ראש הממשלה לאזרחי ישראל אשר נגדם הוצאו צווי הריסה על בנייה בלתי חוקית?

סגן שר הביטחון מ' גור:

1. הידיעה נכונה רק בחלקה. אין מדובר בביטול צווי הריסה שהוצאו כביכול, אלא מדובר במתן היתרים לבתים ולמבנים שנבנו ברובם הגדול במהלך השנים האחרונות בתוך גבולות תוכניות המתאר המאושרות כיום של הכפרים הערביים באזור יהודה ושומרון, ללא קבלת היתרי בנייה מראש.

2. היה צורך להחליט על כך משום העובדה שמדובר בבתים המאוכלסים זה שנים מספר, אשר נבנו על קרקעות פרטיות בתחומים המבונים של הכפרים ולא על אדמות מדינה, ובאופן שאינם פוגעים, בעתיד, בתוכניות המתאר האזוריות. יתירה מזאת, מדובר במבנים אשר אילו פנו בעליהם לפני התחלת הבנייה בבקשה לקבל היתרי בנייה הם היו, קרוב לוודאי, מקבלים אותם.

3. כפי שכבר צוין בתשובה על השאלה הראשונה, אין מדובר בביטול צווי הריסה אלא במתן היתרים לבתים אשר נבנו ללא היתר ובעליהם היו מקבלים, ככל הנראה, היתר אילו ביקשוהו מראש.

על-פי חוק התכנון והבנייה, העונש העיקרי לבנייה ללא היתר הינו קנס או מאסר – סעיף 204 לחוק. אומנם בית-המשפט רשאי לצוות על הריסת המבנה – סעיף 205 לחוק – אך סמכות זו היא בשיקול דעת, ועל-פי הפסיקה והפרקטיקה נשקלים, בין השאר, נזקי הבנייה הבלתי חוקית לזולת ולציבור, מידת החריגה והיקפה, בעיות הכרוכות בהחזרת המצב לקדמותו וסבירות הסיכוי שיינתן לעברייני רשיון בנייה. לפיכך, גם לו דובר בבנייה ללא היתר בתחומי ישראל, נראה שלא היו מוצאים צווי הריסה במקרים הנדונים.

היו"ר ש' וייס:

שאלה נוספת לחבר הכנסת משה קצב.

משה קצב (הליכוד):

אדוני סגן השר, אני מבקש לדעת – 1. על כמה היתרים מדובר? 2. מדוע לא הוצאו צווי הריסה על הבנייה הבלתי חוקית במשך אותן שנים שאתה מתייחס אליהן בתשובה על השאלתא? 3. האם בכוונת הממשלה להחיל את הכלל הזה גם על אזרחי ישראל?

סגן שר הביטחון מ' גור:

יש דברים שאני לא אוכל להשיב עליהם, ברשותך, היום, כי אין לי הנתונים כרגע. אני אביא אותם.

מדוע לא הוצאו צווי הריסה על-ידי כל הממשלות בשנים קודמות – קשה לי לענות בשם כל הממשלות. אתה היית חבר ברובן הגדול בשנים אלה והיית קרוב יותר למוקד ההחלטות. אולי אתה תוכל לספר לנו למה באמת – – –

משה קצב (הליכוד):

אני יכול להשיב לך, שבשמונה מתוך עשר השנים שר הביטחון היה יצחק רבין.

סגן שר הביטחון מ' גור:

כן, אני יודע. אני מדבר על ממשלה.

משה קצב (הליכוד):

רציתי להזכיר לך.

סגן שר הביטחון מ' גור:

תודה על העדכון, אבל אני גם יודע שהממשלה מורכבת לא רק משר, ונושאים הקשורים לפעילות ציבורית כוללת באים לדיון בממשלה מסודרת כפי שצריכים לבוא לדיון.

בכל אופן, על הפרטים ששאלת אני אשיב בפעם אחרת.

פיטורי עובדת עיוורת ברשת השק"ם

חבר הכנסת ד' מגן שאל את שר הביטחון ביום י"ט באייר התשנ"ג (10 במאי 1993):

לפי "ידיעות אחרונות" (5 במאי 1993), פוטרה מעבודתה הגברת כ"ס (שמה המלא מופיע במקור), עיוורת שעבדה 16 שנים בחנות השק"ם בחיפה. לפי המאמר הנ"ל, אין האשה יודעת את סיבת הפיטורין, ועניין זה אף גרם למשבר חמור בקרב בני משפחתה.

ברצוני לשאול:

1. מה היא סיבת הפיטורין?

2. מדוע לא תימסר סיבת הפיטורין לגברת ס'?

3. מדוע לא תוצע תעסוקה חלופית לאשה הנ"ל?

סגן שר הביטחון מ' גור:

מנכ"ל חברת שק"ם דיווח לי:

1. העובדת נתקבלה לעבודה בהמלצת משרד הסעד כמרכזנית בחנות שק"ם חיפה.

עקב הצורך בצמצום בתעסוקה בחנות הוחלט, בין השאר, לבטל את תפקיד המרכזנית.

בהעדר אפשרות כלשהי למצוא בעבודה משרה התואמת את יכולתה, נאלצנו לפטרה מהעבודה.

2. הסיבה לפיטורי העובדת מהעבודה היא ביטול משרת המרכזנית. זאת מסרנו לה ולנציגה בוועד העובדים עוד בתחילת הדיון על פיטוריה מהעבודה. יתר על כן, בכתב הפיטורין שנשלח אל הנ"ל ציינו מפורשות, שפיטוריה באו עקב סגירת המרכזייה.

3. פיטוריה מהעבודה נעשו רק לאחר שנציגות העובדים השתכנעה, שאין תפקיד שתוכל העובדות למלא בחנות.

היו"ר ש' וייס:

שאלה נוספת לחבר הכנסת דוד מגן, בבקשה.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני סגן שר הביטחון, לפי נוסח השאילתא אתה יודע כי מדובר בעיוורת, לכן היא הופנתה על-ידי משרד העבודה והרווחה. אין דין אדם הסובל מנכות כזאת כדין אדם אחר. פיטורין משמעותם זריקתה לרחוב והפיכתה למקבצת נדבות. מדוע לא תתחשב הנהלת השק"ם בנכות הזאת ותאפשר לה לעבוד בעבודה אחרת, גם אם יהיה זה משום מענק צדקה לאותה אשה מסכנה?

היו"ר ש' וייס:

תודה. אדוני סגן השר, בבקשה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אם מדובר במענק צדקה, אני מוכן לבדוק עם הנהלת השק"ם אם הם יכולים לעשות זאת. אבל, כפי שאתה יודע, חבר הכנסת דוד מגן, לא כך נוהגים בדרך כלל. ואם מדובר במקרה המחייב תמיכה, הרי יש במדינה מוסדות המיועדים לכך, ולא החברה המסחרית היא אשר מיועדת לכך. אבל על שאלתך לגבי הנכונות שלהם ללכת מעבר למקובל ולטפל בעניינה כנושא צדקה – אני מוכן לבדוק אתם ואתן לך תשובה.

מחסום צבאי בכניסה הצפונית לירושלים

חבר הכנסת ת' זיאד שאל את שר הביטחון ביום כ"ז באייר התשנ"ג (18 במאי 1993):

תושבים ערבים רבים, ביניהם אזרחים ישראלים, נתקלים ביחס משפיל ופוגע מצד חיילי המחסום המוצב מאז תחילת הסגר בכניסה הצפונית לירושלים, שמפקד עליו קצין בשם י"ה (שמו המלא מופיע במקור).

באחד המקרים נאמר לאחד האנשים, שאם ייסע על המדרכה הוא ישלם 150 ש"ח, אף שכל האזרחים היהודים עושים כן, ולאחרונה אף נפתחה דרך עקיפה ליהודים בלבד.

ביום רביעי, 12 במאי 1993, איימו החיילים על חייהם של שני רופאים ישראלים שמחו על האפליה במחסום.

ברצוני לשאול:

1. האם ייבדקו תלונות אלה?

2. האם אין בפתיחת דרך עקיפה למעבר יהודים בלבד משום אפליה, והאם תבוטל לאלתר?

תשובת סגן שר הביטחון מ' גור:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התלונות נבדקו. בבדיקה שערך צה"ל לא אותרו חיילים שאיימו על חייהם של רופאים כמתואר בשאלתא; וצה"ל עושה, כמובן, כל שנדרש על מנת שהחיילים במחסום יתנהגו בצורה הולמת ואדיבה.

2. נתיב תנועה נוסף שנפתח מיועד לכלי רכב שאינם מחויבים בביקורת בכניסה לישראל, ובכך יש גם משום הקלה לגבי עומס המתנה במחסום עצמו. אין מקום לביטול נתיב זה. בנוסף ייפתח נתיב תנועה נוסף, שאף מטרתו הקלת העומס במחסום.

בטיחות קומנדקר הנמצא בשימוש צה"ל

חבר הכנסת ד' מגן שאל את שר הביטחון ביום כ"ז באייר התשנ"ג (18 במאי 1993):

שאלות:

1. מה היא התייחסותך לחוות דעת של מומחים בתחום התחבורה, הטוענים כי מאות הקומנדקרים מדגם "אביר" הנמצאים בשימוש צה"ל מסוכנים לנהיגה?

2. האם שסתום מיוחד שהותקן בכל אחד מכלי הרכב הנ"ל לאחר גילוי הפגמים הבטיחותיים לא פתר את הבעיה?

3. האם הרכב הנ"ל חשוף לתופעה של נעילת הגלגלים האחוריים לפני נעילת הגלגלים הקדמיים?

סגן שר הביטחון מ' גור:

1. נ.נ. "אביר" נוסה על-ידי יחידת הניסויים המהווה מעבדה מוכרת לצורך אישור כלי רכב על-ידי משרד התחבורה ואושר על בסיס תקני הניסוי של יחידת הניסויים.

2-3. עם תחילת השימוש ברכב בצה"ל אובחנה תופעה של נעילת גלגלים אחוריים, בבלימת חירום, כאשר הרכב אינו עמוס. בעיה זו טופלה ונמצא לה פתרון טכני הולם, אשר נוסה והוכח על-ידי יחידת הניסויים כפתרון יעיל.

היו"ר ש' וייס:

שאלה נוספת לחבר הכנסת דוד מגן.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני סגן השר, אתה צודק ש"אביר" עמד במבחן התקנים, אבל הוא עמד במבחן התקנים האמריקני, ואינו עומד, ככל הידוע לי, במבחן התקן האירופי. האם משום שמדובר בעניין של בטיחות בדרכים – אני לא מדבר בבטיחות בקרב – אין טעם להמשיך ולשפר ולקדם את רמת הבטיחות כדי שנוכל לעמוד הן בתקן האמריקני והן בתקן האירופי?

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני רוצה, ראשית כול, להבהיר, שעל-פי התפיסה הצה"לית הרכב כשיר לנסיעה.

לשאלה הנוספת שלך, לגבי אישור התקן האירופי: אני אבדוק.

היו"ר ש' וייס:

תודה. ברשותך, אדוני סגן השר, יש לנו פה עוד שואל אחד, שאומנם לא היה בזמן שקראתי את שמו, אבל מסיבות שאני רואה אותן כמוצדקות – – –

דוד מגן (הליכוד):

יש שני שואלים.

רחבעם זאבי (מולדת):

אבל זה בניגוד לתקנון, אדוני. הגמישות הסלקטיבית של היושב-ראש.

היו"ר ש' וייס:

כשאני אסביר לך אחר כך למה, תבין שלא, אבל למראית עין אני מקבל את הערתך.

תודה, הם יקבלו את התשובה בכתב.

הצעות לסדר-היום

סיוע שווייצרי לפיתוח נשק לא-קונבנציונלי באירן

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים עכשיו להצעות לסדר-היום. הסדרה הראשונה: סיוע שווייצרי לפיתוח נשק לא-קונבנציונלי באירן. יש לנו שש הצעות, מס' 1947, 1948, 1950, 1955, 1958 ו-1961. אנחנו מקציבים לכל אחד מהנואמים שבע דקות, ונודה אם יתמצת עוד יותר.

ראשון הדוברים – חבר הכנסת יגאל ביבי, בבקשה.

יגאל ביבי (מפד"ל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, מכובדי שר החוץ, אני רוצה לברך את המבקרת לרגל השבעתה, ואולי לאחל לממשלת שווייץ שתהיה לה מבקרת ברמה ובתקיפות של המבקרת שלנו.

בכל מהלך ההיסטוריה של המין האנושי היו מלחמות. הנשק הקונבנציונלי השתכלל במשך אלפי השנים, אך יש לעתים שהשנאה מעבירה את המנהיג על דעתו והוא מחפש נשק להשמדה המונית. השבוע נקרא בפרשת "בלק" כיצד הצורר בלק מזמין את בלעם לקלל את העם ולהשמידו טוטלית. מאז ועד היום יש כאלה שמטפחים נשק להשמדה המונית. מנהיגים מטורפים עדיין קיימים, וכל אחד עם הקללה והפצצה שלו.

תחקיר חשוב ערך העיתון "מעריב". הוא קובע, כי חברות שווייצריות הפכו למקור העיקרי באירופה לתעשיות נשק השמדה המונית של אירן. בתחקיר "מעריב" אוזכרה העובדה, שבשווייץ יש מעין קשר של שתיקה בכל הקשור לסחר בנשק, וכי העיתונות הממסדית שם ממעיטה לטפל בנושאים אלה. ברצוני לברך את כתבי "מעריב" בעלי התחקיר, גד שמרון ועמנואל רוזן, על מאמציהם ועל הצלחתם להביא את הדברים למודעות הציבור.

אירן, מסתבר, מתקרבת לייצור פצצה גרעינית, והדבר עלול לקרות בקרוב מאוד, ועוד לפני שנת 2000. אירן של היום היא מרכז הקיצוניות האסלאמית. חלומה הוא לתפוס את ההגמוניה במדינות המפרץ ולהיות מנהיגת העולם המוסלמי. בצד הכנת העולם המוסלמי למהפכה ולחזרה בתשובה, אירן מקיימת פעילות ענפה לקידום תוכניות החומש שלה, אשר נתבקשו בעקבות המסקנות ממלחמת עשר השנים בין עירק לאירן. אחד הלקחים הוא המסקנה, שהכישלון נבע מחוסר הצטיידות בנשק גרעיני, כימי וביולוגי ומאי-יכולתם של האירנים לשגר טילים בטווחים שונים. על כן הצטיידות זו עומדת בראש סדר העדיפויות הלאומי שלהם. סיום המלחמה עם עירק מאפשר להם יד חופשית ביישום התוכנית.

30 מיליארד דולר הוקצבו באירן לצורך רכש מסיבי של נשק קונבנציונלי מכל העולם, לצורך הקמת מערך צבאי גרעיני ולצורך הפעלת זרוע הטרור במרחבי העולם. והעולם מעדיף להרוויח כסף ולהתעלם מן הסכנה האורבת לו. נכון שבעולם יש היום מלחמת עולם כלכלית, אך, עם כל הכבוד, חייבים להיות סייגים, ואם לא יהיו סייגים, מלחמה זו עלולה להביא למלחמת עולם אמיתית, שאולי תהיה המלחמה האחרונה.

מסתבר שמדינות נאורות משתפות פעולה בבניית העוצמה השיעית. הן מתעלמות מן האיום המתעצם ומתנחמות במיליארדי הדולרים הזורמים מטהרן לתעשיות הטכנולוגיות שלהן. שווייץ הנייטרלית מייצרת טכנולוגיות של מוות אימתני בפארקים תעשייתיים מטופחים. מפעלים שווייצריים מתמחים בחומרים המשמשים יסוד לנשק כימי וביולוגי. הם משווקים רכיבים לטילים וחלקי ציוד, שבסופו של תהליך יקנו למדינות הקונות אותם יכולת גרעינית.

ראשי המודיעין הישראלי והאמריקני מצביעים היום על שווייץ כמי שתפסה את מקומה של גרמניה בתור הספק הראשי של חומרים, ציוד ותת-מערכות לתוכניות הנשק הבלתי קונבנציונלי הנרקמות במזרח התיכון. בעניין זה הזמן פועל לרעת האזור בכללו ולרעת מדינת ישראל בפרט. על כן יש, לדעתי, למצוא דרך חכמה לטיפול בבעיה.

יש, לדעתי, לפעול וללחוץ בדרכים מספר. יש למחות רשמית – ואני מבין ששר החוץ כבר התחיל לטפל בנושא הזה, לפי התקשורת – ללחוץ באופן רשמי על ממשלת שווייץ, אך גם ליזום מהלך בין-לאומי רחב, שייעודו לבלום הזרמת טכנולוגיות לאירן, שמנצלת היטב את הקושי להטיל פיקוח על הסחר באירופה. יש להדק את הפיקוח על החברות המערביות, האירופיות, המייצרות ומוכרות תעשייה שעלולה לסייע בפעולת השמדה המונית. שיתוף פעולה של מדינות המערב ושל הקהילה האירופית עשוי לסייע בבלימת אספקת רכיבי ייצור נשק כימי, ביולוגי וגרעיני לאירן. גם כינוס מועצת הביטחון לדיון באיום האירני עשוי להועיל. אנו צריכים לומר לעולם, שלרצון לעשות ביזנס בשוק האירני עלולות להיות תוצאות הרסניות בקנה מידה גלובלי.

אני חושב שלמדינת ישראל חסר משרד הסברה, ואם היה משרד הסברה כמו שצריך למדינת ישראל, היו צריכים לטפל בנושא הזה כפי שצריך. מה רואים היום בעולם? שמרביצים לאשה באיזה מחנה הפליטים? שזורקים פצצה כאן או במצרים? אלה הם סימפטומים של מחלה, אבל את המחלה העיקרית של ההתעצמות במיליארדים של אירן, את זה אנחנו לא מבליטים. יכול להיות שיש לנו רצון טוב: אנחנו רוצים לעבוד בחשאיות, ואני משוכנע שהשירותים החשאיים שלנו עובדים בחשאיות. אני חושב שבנושא הזה לא צריכה להיות חשאיות. העולם לא מודע לסכנה הזאת, תושבי העולם לא מודעים, ולדעתי חייבים לצאת בגלוי.

אני חושב שיש מחסום אצל הממשלה שלנו בנושא הזה, היא לא רוצה להיות המובילה של הנושא, ואני חושב שהגיע הזמן שממשלת ישראל תהיה המובילה בדעת הקהל העולמית, כי אם לא נדבר על זה, אם לא נטפל במחלה עצמה, לדעתי לא רק הפצצה תהיה, אלא כל העולם יהיה בסכנה.

אני לא חושב שצריך לשתוק על הנושא, ומדינת ישראל צריכה להיות ראש החץ של הנאבקים.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת ביבי. חברת הכנסת נעמי חזן, בבקשה, ואני מבקש להקפיד על הזמן. יש שישה דוברים בנושא הזה, והיום קצר והמלאכה מרובה.

אגב, בקשר לשתיקה בעניין, חבר הכנסת ביבי, אני רוצה לומר לך, שכאשר עלה הנושא הזה בנשיאות, הממשלה הודיעה, שאין לה שום התנגדות לדיון הזה.

יגאל ביבי (מפד"ל):

טוב, אולי מתחיל להיות שינוי. אני מקווה שיהיה סדר עדיפויות חדש.

היו"ר ש' וייס:

יש בזה משהו. בבקשה, גברתי.

נעמי חזן (מרצ):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני שר החוץ, האיום האירני לובש שתי צורות שונות. הצורה הראשונה, זו שזכתה לפרסומת בימים האחרונים, היא מבצע התחמשות חסר תקדים. בשנה האחרונה בלבד השקיעה אירן כ-30 מיליארד דולר ברכישת נשק במקומות שונים וממקורות שונים; לא רק משווייץ, גם מגרמניה, גם מיפן, גם מקוריאה. הנשק הזה הוא מסוגים שונים: נשק קובנציונלי, נשק אסטרטגי, במיוחד טיל ה"נו-דונג" מצפון-קוריאה, וכמובן גם נשק לא-קובנציונלי.

הצורה השנייה של האיום האירני אולי מדאיגה יותר ממבצע ההתחמשות. זו צורה של התפשטות אידיאולוגית שיטתית באזורנו. היום אירן מממנת, נותנת גיבוי, נותנת תמיכה אידיאולוגית לסדרה של תנועות אסלאמיות קיצוניות במצרים, באלג'יריה, בירדן, בסעודיה ובלבנון.

אין ספק, שאם אנחנו רוצים לטפל באיום האירני, צריך להסתכל על שתי השיטות יחד, גם מבצע ההתחמשות וגם ההתפשטות האידיאולוגית השיטתית.

האסטרטגיה האירנית היא אסטרטגיה מתוחכמת במיוחד. אירן יוצרת ברית של מדינות טוטליטריות, ומדינות טוטליטריות היום הן מדינות קומוניסטיות שהצליחו לשרוד מאז התהפוכות של השנים האחרונות, במיוחד צפון-קוריאה; ומדינות טוטליטריות חדשות בעלות אופי פונדמנטליסטי אסלאמי.

הברית של המדינות הטוטליטריות בנויה חד-משמעית על ניצול מרבי של התחרות בשוק הנשק בעקבות קריסת ברית-המועצות, על חוסר הוודאות של השוק באופן כללי, ובוודאי ובוודאי על האיום המפורש על המדינות הגובלות במדינת ישראל, שמרוב חשש שמא בצורה זו או אחרת הן ימצאו את עצמן נוכח איום של תנועות מחתרת מוסלמיות בפנים, מוכנות להתפשר עם אירן. אדוני שר החוץ, אני מדברת במיוחד על סעודיה ועל ירדן.

כתוצאה מכך יש לנו אסטרטגיה מאוד שיטתית של התפשטות אירנית. האסטרטגיה הזאת בנויה, למיטב הבנתי, על ניסיון ליצור מעגל של מדינות פונדמנטליסטיות בפריפריה הישראלית. במלים אחרות, מהמפרץ הפרסי צפונה לאזור הרפובליקות המוסלמיות של ברית-המועצות לשעבר, דרומה לכיוון סודאן, ואחר כך גם מערבה לכיוון צפון אפריקה, כאשר נקודות האחיזה הן אלג'יריה ולוב. הכיתור הזה בפריפריה שואב עידוד רב מהחולשה הכלכלית ומהחולשה המדינית של המדינות הגובלות בישראל.

אנחנו חייבים לשאול את עצמנו היום, כיצד אנחנו מתמודדים עם האיום האסלאמי הזה.

השיטה שדובר בה רבות, ואני מתארת לעצמי שידובר בה גם בהמשך בדיון הזה, היא השיטה של מחאה נגד מבצע ההתחמשות; מחאה בבירות העולם, פעילות מדינית שקטה. אני מברכת על המגעים עם צפון-קוריאה בתקופה האחרונה, וזו בהחלט שיטה אחת.

אבל, מי שחושב שאפשר להתמודד עם האיום האירני רק על-ידי התמקדות בהתחמשות האירנית, טועה. שהדרך האמיתית היחידה לטפל בבעיה הזאת היא על-ידי התקפה חזיתית על התנאים המאפשרים את התחזקות התנועות הפונדמנטליסטיות באזורנו. ומניעת התנאים האלה כרוכה, קודם כול, בחיזוק כלכלי של מדינות האזור. שנית, היא תלויה בחיזוק תהליכי הדמוקרטיזציה באזור. שלישית, וחד-משמעית, לא נוכל להתמודד עם האיום האירני אם לא נקדם בצורה נועזת את תהליך השלום. השלום בין ישראל לשכנותיה הוא התשובה החדה והחזקה ביותר על התפשטות אירן באזורנו. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לחברת הכנסת נעמי חזן. רשות הדיבור לחבר הכנסת רחבעם זאבי, ואחריו – לחבר הכנסת עוזי לנדאו.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנוכחים, אדוני שר החוץ, כאשר הלכה ונבנתה האופציה הגרעינית בידיו של סדאם חוסיין בתחילת שנות ה-90, היתה זו כאילו בעיה פרטית של ישראל. העולם גילה אדישות להתחמשות הגרעינית העתידה של רב-הקצבים מבגדאד, והיו באירופה גורמים כלכליים אינטרסנטיים, שגרפו לכיסם תשלומים שמנים ולכן גם סייעו לקשר השתיקה ולאדישות.

מדינות המערב, ובראשן ארצות-הברית, סירבו להבין שנשק גרעיני בידי סדאם חוסיין הוא סכנה לשלום העולם. ואם זה מדאיג את ישראל – את מי זה מעניין? וכאשר מטוסי חיל האוויר הישראלי ניפצו וניתצו את הכור הגרעיני בבגדאד ב-7 ביוני 1981, אמרו שישראל היא חסרת אחריות, והיא תגרור את העולם למלחמת עולם שלישית. הנשיא האמריקני זעם וכעס על מעשה "חסר אחריות" זה.

לאחר עשור באה מלחמת המפרץ, ואז בלחישה הודו כל המקטרגים על ישראל כי טוב עשתה. נשער לעצמנו בחרדה מה היה קורה במלחמת המפרץ בינואר 1991, אילו היו לסדאם כלי נשק גרעיניים שאת טעמם היו טועמים, רחמנא ליצלן, גם ברמת-גן, גם בריאד, גם בריכוזי הכוחות הגדולים של הקואליציה המערבית שקובצו למלחמה.

כפי שהעולם טעה אז, הוא טועה גם היום, כאשר הוא איננו מבין כי הימצאותו של נשק גרעיני, ביולוגי וכימי בידי האויטולות של טהראן היא סכנה לשלום העולם ולא רק בעיה פרטית של ישראל.

מאירן החומייניסטית יצאה הבשורה בדבר המהפכה האסלאמית הפונדמנטליסטית. אירן מובילה את המהפכה הזאת, ורצונה להנהיג את כל העולם המוסלמי ולשלוט בעולם כולו. היא תומכת ומסייעת לארגוני טרור ברחבי העולם. טהראן היתה למרכז עולמי של מזימות ותככים וחתרנות. לשם כך היא בונה כוח צבאי גדול, מבצעת רכש גדול ועמלה על פיתוח טילים וכושר גרעיני. אירן רכשה בשנה האחרונה אמצעי לחימה בהיקף של 25 מיליארד דולר.

יחסן של מדינות העולם לאירן מושפע מאינטרסים כלכליים חסרי מעצורים. כך יפן משקיעה מיליארד ורבע דולר בהקמת תחנת כוח הידרו-חשמלית, וכן היא נותנת לאירן 4.5 מיליארדי דולר באשראי לזמן קצר. מדינות אירופה מוכרות לאירן כל מה שהיא מבקשת. יש ידיעות על עסקות גדולות בין אירן לאוסטריה, להולנד ולהונגריה.

בשמחה הזאת משתתפת, כמובן, גם שווייץ הנייטרלית התמידית, אותה שווייץ שסייעה גם לפרויקט הגרעיני העירקי, ואשר היקף המכירות השנתי שלה לאירן עומד על 300 מיליון דולר. אצלם חושבים מה לא "נייטרלי" בגריפת סכומים כאלה?

עשר חברות שווייצריות מכרו לאירן ציוד ומכשירים, שמתאימים לייצור נשק גרעיני, כימי או ביולוגי, וכמו-כן מכלולים או פריטים לייצור טילים ארוכי טווח – כפי שמגלה לנו כתבת תחקיר יסודית ב"מעריב".

וכך, בלי לתת את הדעת על מעשיה, הופכת שווייץ לסייענית גדולה, אולי הכי גדולה, למדינה המטורפת הכי גדולה – אירן. כושר ההשמדה ההמונית שיהיה בידי אירן לא יסכן את שווייץ ואת השווייצרים. הם ימשיכו להיות נייטרליים, עם גבינות ושוקולד. הפצצות הגרעיניות של סדאם תכוונה לתל-אביב, הפצצות הכימיות והביולוגיות מיועדות ליהודים, והם – היהודים – כבר רגילים לכגון זה, אז מדוע לא יעשו השווייצרים קצת כסף? ואם השווייצרים לא ייעתרו להזמנות האירניות – הרי אחרים ייעתרו להן. אז כדאי להם לחטוף את העסקאות האלו, לעשות כסף טוב בחשאי ולשמור על "פסון" נייטרלי, כמיטב המסורת השווייצרית של כל המלחמות, של אמנות ז'נבה ושל הצלב-האדום.

דורנו חווה את ההשמדה הגדולה של עמנו במרכז אירופה, מעשה ידיו של עם אירופי. האם דברי הימים של המאה שלנו נסתרו מידיעתה של ממשלת שווייץ? האם הם התקנאו בשכניהם מצפון להם ורוצים להיות כמותם שותפים ליצירת שואה חדשה, אומנם שותפים חצי סמויים, אבל חשובים?

ממשלת ישראל וכנסת ישראל חייבות לחשוף את קלונה של שווייץ בשער האומות. שיתביישו, שיכחישו, שיטהרו את עצמם ואת ארצם מהחלאה הזאת. עלינו להזעיק את העם היהודי ולצאת

באזהרה, שכל יהודי העולם יחרימו את הבנקים בשווייץ, ולא יתענגו עוד בנופי הקסם של ארץ זאת, לא יקנו שעונים שווייצריים ולא ילקקו שוקולד שווייצרי.

הממשלה צריכה לגייס את הממשל האמריקני למניעת ההתחמשות הבלתי קונבנציונלית של אירן, כפי שנוקטים כעת לגבי עירק. צריך לפעול אצל כל ממשלות העולם למניעת אספקת טילי קרקע-קרקע מצפון-קוריאה לאירן, ולא אפרט כאן את השיטות האפשריות. טיל קרקע-קרקע מסוג "נו-דונג" הוא בעל טווח שיט של 1,800 ק"מ ויכול לשאת ראשים כימיים וגרעיניים.

אירן של היום היא גרמניה של אתמול. אירן החומייניסטית מסכנת את שלום העולם כדוגמת גרמניה ההיטלרית. אירן נושאת על דגלה את השמדת ישראל, והיא נכונה לשלם כל מחיר בדמים, תרתי משמע, כדי להשיג זאת. הבה נתעורר לראות את הסכנות ולסכל אותן בטרם פורענות. תודה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. אני מזמינה את חבר הכנסת עוזי לנדאו, ואחריו – את חבר הכנסת רפאל איתן.

עוזי לנדאו (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, נשק גרעיני יהיה במזרח התיכון. השאלות הרלבנטיות לנו הן: מתי, ומה תהיה התשובה שלנו כאשר יהיה. התשובה על השאלה, מתי יהיה נשק גרעיני, מותנית גם במדיניותה של מדינת ישראל. לא נוכל לעצור את התהליך, אבל נוכל לעכב אותו ולמתוח אותו על-פני מספר שנים גדול ככל האפשר, ויש לנקוט לשם כך את כל הדרכים.

המאמץ צריך שיתמקד – א. במודיעין; ב. בסיכול ובהרתעה; ג. במאמץ מדיני משולב במערכה תקשורתית. חשוב שנדע מי הם מושכי החוטים העיקריים, מי קשור למי, מה ואיפה מייצרים, קונים ומוכרים. אשר לסיכול ולהרתעה, צריך שמדי פעם – לעתים רחוקות – נבחר עם פינצטה את הנקודה שבה יש להתערב, ושם נפעל עם אזמל מנתחים. אשר למאמץ המדיני, הרי ישראל איננה יכולה להוביל את כל המערכה, אבל יש ביכולתנו לשכנע ולהמריץ ממשלות של מדינות גדולות וחזקות, כדי שיימנע מעבר של טכנולוגיה, של אנשים, של אמל"ח – אמצעי לחימה – ושל ידע אל מדינות המזרח התיכון, ומדי פעם בפעם לעורר את דעת הקהל באמצעות התקשורת.

כאן אני חולק אולי על חלק מהדוברים הקודמים: אל לנו לטפס לפרופיל גבוה מדי ולעמוד בראש המאבק. את העבודה צריך לעשות בשקט, עד כמה שאפשר, ולא להופיע כמובילים במלחמה נגד אירן. לאירן יש אויבים רבים באזור הזה, ואין צורך ואין זה נכון שנמקד את תשומת לבנו כאויב מרכזי לה במזרח התיכון.

יש מאמץ אחר, חיוני לא פחות, שצריך לנקוט, והוא לבנות לישראל כושר הרתעה אמין בעידן הגרעיני, וזאת בשעה שישראל הקטנה בשטח יוצרת פיתוי רב לתקוף אותה לפתע. די במספר קטן של פצצות פשוטות מטיפוס הירושימה כדי להרוס את המדינה ולהגשים חלום ערבי רב-שנים.

צריך, על כן, לשאול, כאשר מדובר בהרתעה אמינה, מה היה סוד ההרתעה בין ארצות-הברית לברית-המועצות, שהביאה אותן לחיות זו בצד זו בשלום. היא נבעה מכושר המכה השנייה של כל אחת מהן. מה פירוש מכה שנייה? – יכולת של כל מדינה לתקוף את זולתה ולהורסה עד היסוד, גם אם הותקפה לפתע. כלומר, רוסיה ידעה שגם אם היא תוקפת את ארצות-הברית ומכה אותה קשות, עדיין ייוותר בידי ארצות-הברית הכושר להחזיר את רוסיה לתקופת האבן. ארצות-הברית וברית-המועצות גדולות ופרוסות בשטח, ובו הן פורסות את מערכות ההתרעה, התקשורת, הפיקוד, השליטה ואמצעי הלחימה, ואי-אפשר אף לאחת מהן להכות בשנייה עד תום. ואם תהיה מכה ראשונה בהפתעה של אחת על רעותה – עדיין ייוותר בידי המותקפת כושר מספיק לתגובה שתוצאותיה אינן מות. אימת המכה השנייה הרתיעה את שתיהן ממלחמה. זהו מאזן האימה שהביא לשלום.

ישראל תוכל להשיב על איום גרעיני ערבי, בתנאי שתהיה בידיה ההרתעה אמינה בדמות הכושר למכה שנייה. יש ליצור מצב זה, שבו ידעו אויביה, שגם אם יתקפה לפתע, הם יושמדו לחלוטין גם אם היא תיפגע קשה. אם, נוסף על כך, ידע השליט הערבי שטיליו יורטו הרחק מישראל ויפוצצו באוויר, עוד יקטן חשקו לנסות את מזלו.

אדוני סגן ראש הממשלה, הטכנולוגיה המודרנית – שאתה מעורב בה בדיבוריך – תאפשר בעתיד יירוט טילים בעודם הרחק מאתנו. טיל ה"חץ" הוא דוגמה לתחום שבו ישראל מעורבת. בתחום הזה ארצות-הברית מעורבת מאוד, ומעורבותה אפשר שתלך ותגבר. בעתיד נצטרך לא רק ליירט טילים בליסטיים במעופם הגבוה, אלא גם טילי שיט הטסים קרוב לאדמה. אבל תנאי הכרחי ליעילות מערכות ההגנה נגד טילי אויב הוא הכושר לגלותם. דרושות מערכות מכ"ם מרחיקות-ראות, שתגלינה ותזהינה אותם ממרחק רב. החרמון ותלי הגולן הם אתרי המיקום הטובים ביותר למערכות מכ"ם כאלה. זוהי גם חשיבותן של פסגות הרי יהודה ושומרון, וכך גם הרי הנגב והגליל.

חשוב לפרוס מערכות כאלה בכמה מקומות, שתגבינה זו את זו, ואותן להשלים במערכות מוטסות, כדי לגוון את האמצעים ולהפוך את סנוורנו בשעת התקפת פתע לבלתי אפשרי. הרי צריך להניח שכאשר יתקפו אותנו לפתע, יבקשו לסמא אותנו, לעוור אותנו ולנסות להוציא את מכשירי המכ"ם שלנו מכלל פעולה.

כאשר החרמון, תלי הגולן ופסגות הרי יהודה ושומרון בידיים ישראליות, ידעו שליטי אירן, וכך גם אחרים כמו שליטי עירק, לוב, אלג'יריה, סוריה ומצרים, שקיים רק סיכוי קטן לטיל לנחות בישראל. אבל, בעקבות כישלונה של התקפתם תבוא תגובה ישראלית שתהרוס את פוטנציאל הקיום של ארצותיהם עד היסוד. אני אומר זאת בהנחה, שאם יהיה בידי אויבינו נשק גרעיני, אני מניח, אני מקווה, אוי אם לא, יהיה גם בידינו נשק כזה. זה סוד מאזן האימה שעלינו לבנות, והוא כושר המכה השנייה שבידינו לפתח.

יש מי שאומרים לסמוך על התרעה אמריקנית – האמריקנים ירכיבו את מערכות המכ"ם שלהם על הר-חרמון ועל תלי הגולן וביתר המקומות. אני מבקש לשנן לעצמנו, שהמידע שהם יעבירו לנו תלוי באינטרס שלהם באותו רגע. נזכור, כי גם במלחמת כוויית האחרונה, הקואליציה נגד כוויית, האמריקנים, העבירו לנו מידע במשורה, ורק כאשר לחצנו עליהם. ולא פחות מזה חשוב לזכור את מה שקרה ב-1967, לפני מלחמת ששת הימים. היתה בידינו התחייבות אמריקנית, שניתנה 11 שנים קודם לכן, שאם ייחסמו המצרים יבואו האמריקנים ויבטיחו את התנועה החופשית של האוניות. כאשר פנינו, עם חסימת המצרים על-ידי נאצר, אל האמריקנים ותבענו מהם לממש את ערבותם, התשובה שלהם היתה: COPY OF THE AGREEMENT.

גברתי היושבת-ראש, הרי יהודה ושומרון, תלי הגולן, ובמיוחד החרמון, שכולם בידיים ישראליות, הם תנאי הכרחי לכושרה של ישראל להרתיע אויבים מפני התקפה גרעינית, לשרוד בעידן גרעיני. אין להם תחליף. ממשלה המוכנה למוסרם לידיים זרות חושפת את ישראל לאיום קיומי בקלות דעת פושעת.

ומלה קטנה על ה"חץ" – הוא פרויקט שהממשלה חוככת בדעתה מדי פעם האם להמשיכו, אולי להפסיקו. אם יש דעת, אין מה לחכוך. זהו פרויקט שקיומנו מותנה בו. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת רפאל איתן, ואחריו – לחבר הכנסת אפרים סנה.

רפאל איתן (צומת):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, שר החוץ, חברת הכנסת נעמי חזן הזכירה בדבריה את המדינות הטוטליטריות והקומוניסטיות בנימה שלילית. ההתפכחות הזאת לא מאוחרת קצת?

אנחנו דנים היום בסיוע הנמכר לאירן על-ידי מדינה "נאורה", שווייץ; סיוע שעלול לאפשר לאירן לשלוט בנשק להשמדה המונית ולשגררו לכל יעד שיחפצו בטווח של עד 2,000 קילומטר. אירן, מדינה קיצונית בלתי מרוסנת, הכוח המניע את הנהגתה המשוגעת – שלהוב יצרים על רקע דתי, שאין בפניו מעצורים או רתיעה.

שווייץ, מדינה מתחסדת, רודפת בצע כסף, מטיפת מוסר, אשר סגרה גבולותיה בפני פליטים בימי מלחמת העולם השנייה, ברשעות ובקשיחות-לב, אפילו שידעו שמסכנים אלה מושמדים לא הרחק מגבולותיהם – אני לא מופתע מהתנהגותה של המדינה הזו. הכסף הוא הקובע את התנהגותה ואת הנורמה המוסרית שלה.

פני אירן למלחמה, כדי להשליט סדר חדש במזרח התיכון, לא אותו "סדר חדש" ששר החוץ מרבה לדבר עליו ואף לחלום עליו בהקיץ. נשק לא שגרתי מגדיל את סיכויי ההצלחה מול כל אויב שיהיה בדרכם לירושלים, יהיה זה ערבי או אחר, ולזה חותרים המופרעים הללו בעזרתם של "צדיקים" כמו השווייצרים, שהכסף משבש את דעתם עליהם.

ואנחנו? – שיחות שלום. ואנחנו בשלנו. הערבים חותרים לדחוק אותנו מארץ-ישראל, ואנחנו מדברים עם הסורים, שאחראים לטרור בלבנון, יחד עם אירן המשוגעת. לנו "ממשלת שלום", והאירנים מכינים לנו הירשימה.

הגיע הזמן לומר לכולם: עד עכשיו נהגנו כמאמינים ברצון טוב ובשכל ישר – לא שיש לנו עודפים מהמצרך החשוב הזה – ועכשיו, די.

כעת בואו נבדוק דרכי פעולה מול הסיכון הנורא המאיים ממזרח, ולא רק עלינו. האם הסכם כלשהו עם סוריה יבלום את אירן? או אולי הסכמה על צורת אוטונומיה בגידול תפוחי-אדמה ברצועת-עזה תרכך את המטורפים באירן? רק ארצות-הברית תוכל לבלום את המגמות האירניות, מגמות שניתן לכנותן השמדת עם. וחובתנו המיידית היא להפנות את תשומת לבם של ארצות-הברית לנושא האירני, ולהתפנות מהמפגעים העקרים והיקרים הללו, שלא יביאו לשום פריצת דרך, או כחזונו של שר החוץ – למזרח תיכון חדש.

מוטב ששר החוץ יפנה את כל מאמציו האישיים ואת יכולת משרדו כדי לחשוף את התנהגותה של שווייץ, ולקומם עליה מנהיגים ומדינות ברחבי תבל כדי לרסנה, ולמנוע ממנה לסייע לאירן לצאת למלחמת השמד.

ראוי לשר החוץ, שנכח הסכנה המתעצמת ממזרח יגיע למסקנה, שסדר חדש במזרח התיכון יתבטא בפיזור אוכלוסייה, מאזורים צפופים בשפלת החוף לשטחי ארץ-ישראל ביהודה ובשומרון, בתנופה חסרת תקדים, תוך הכאה על חטא בגלל בלימת ההתיישבות והמכה האנושה שהנחיתה הממשלה הזו על החזון הציוני.

הממשלה מנסה להלעיט את הציבור בהזיותיה על שלום, כביכול, ובמחדליה אלה סוללת את הדרך למלחמה נוראה.

המתרחש בימים אלה בגבולנו הצפוני מאמת את שכתבתי במאמר ששמו "מלקחיים", לפני ארבעה חודשים, ב-24 בפברואר. בלבנון מתנהלת נגדנו מלחמה יבשתית, משתכללת, צוברת עוצמת אש ויכולת, בעזרתה הישירה של סוריה, בהנהגתה של אירן, ובאירן מכינים מטרייה בלתי קונבנציונלית, כזרוע שנייה של המלקחיים.

התהליך הזה מתרחש בשטח, על אזרחים וצבא כאחד, ואנחנו מגיבים כמובן ורואים מעבר לאופק מזרח תיכון חדש, עם "בנק אחד גדול" של עוצמת השמדה, שיעניק מקופתו, ללא ריבית – האסורה על-פי חוקי האסלאם – את תרומתו ל"מזרח תיכון חדש" כתקוותיו של שר החוץ.

ונחזור לשווייץ, לסיום. מדינת ישראל חייבת להחרים את שווייץ בגלל מעשיה והתנהגותה, להוריד את דרג הייצוג שלנו שם, ולא להתחמק בתירוצים של חנפנות והתרפסות, שאולי הממשלה שם לא ידעה, או שהתחמקו מחוקיה, ועוד תירוצים עלובים ומכפישים, שבעיקרם גורמים לכך שחוסר תגובה תקיפה ומכובדת ידרבן גם מנוולים אחרים לנהוג בדרכיה של שווייץ, כפי שהיה בעירק בעבר.

ואם מדובר בסכנת השמדה, אל נמשוך ידינו מכל אמצעי ושיטה כדי לפגוע בסיכונים הללו בכל מקום ובכל אמצעי. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אפרים סנה, ואחריו – תשובת סגן ראש הממשלה.

אפרים סנה (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, יבוא על הברכה העיתון "מעריב", שחשיפתו ביום שישי עוררה את הדין הזה, וכל המרבה לספר בסכנת פרס הרי זה משובח.

אבל לא שווייץ היא נושא הגילויים של העיתון "מעריב" בשבוע שעבר, אלא אירן. מה שנחשף למעשה הוא התחכום והעורמה, ההונאה וההטעיה שבהן רוכשת טהראן רכיב אחר רכיב, גרם ועוד גרם של המערכת הדרושה לייצורו של נשק השמדה המוני.

הצרה היא, חברי הכנסת, שאנו היהודים, אנו הישראלים כבר היינו בסרט הזה, ויותר מפעם אחת. בדרכי הטעיה והונאה עקפה גרמניה בשנות ה-30 את הגבלות החימוש שכפו עליה הסכמי ורסאי. בדיוק בדרכים שבהן פועלת כיום אירן, פעלה עירק בשנות ה-70 וה-80. והמכנה המשותף האידיאולוגי לשני המקרים: שנאת ישראל. ובשני המקרים, בסופו של דבר, היו עמים אחרים, פרט לנו, לקורבן התוקפנות, ואינני משווה, כמוכן, בין השניים.

גם במקרה האירני קיים המרכיב האידיאולוגי של שנאת ישראל, אך לא ישראל היא היעד העיקרי המיידי של טהראן החומייניסטית. היעד המיידי שלה הוא ערעור המשטרים החילוניים והמתונים בעולם הערבי. השלב הבא הוא הגמוניה באזור המפרץ והשפעה על הסחר העולמי בנפט. ובסוף העשור, אז יהיו לה, כך היא מקווה, פצצות אטום וטילי "נו-דונג" לשיגורם ברדיוס של 1,300 ק"מ. אז תהיה אירן למעצמה, שמעגל פגיעתה קוטרו למעלה מ-3,500 ק"מ.

הממד האזורי והבין-לאומי של הסכנה האירנית הוא העשוי להקל עלינו את הפעולה המדינית הנחוצה. לפעולה זו אני מבקש שהכנסת תיזדרש היום. אכן, חלקה כבר נעשה – על-ידי ראש הממשלה בארצות-הברית ובאירופה, על-ידי שר החוץ באסיה, ובימים אלה ממש עושה איתן בנצור, מבכירי הדיפלומטים שלנו, בצפון-קוריאה בעניין הזה.

יש היענות להתרעתנו, אך היא אינה מספקת, והגילויים האחרונים הם עדות לכך. היעד המדיני הוא ברית מערבית חדשה, שתטיל אמברגו יעיל על אירן, שתאכנף גם על חברות אירופיות תאבות בצע את האיסור לייצא לאירן חומרים ורכיבים העשויים לשמש אותה בתוכניותיה הגזעניות.

בארצות-הברית זה קורה, הממשל כפה על חברות אמריקניות ביטול עסקות ב-10 מיליארדי דולר. צריך להטיל איסור כזה גם על חברות אירופיות ויפניות, גם על סין וגם על צפון-קוריאה.

חברי הכנסת, פעולה מדינית נמרצת בעתה עשויה לחסוך את הצורך בפעולות אחרות מאוחר יותר, וגם את זאת חייבים ידידינו לדעת. תודה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. אני מזמינה את סגן ראש הממשלה שמעון פרס להשיב.

שר החוץ ש' פרס:

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני מחשיב את הדיון בכנסת ואני מודה לכל המשתתפים, מפני שכפי שאמר חבר הכנסת אפרים סנה, אכן הבעיה המרכזית היא הבעיה האירנית.

הבעיה האירנית מתחילה בזה, שכל משטר טוטליטרי וקנאי מתחיל את חייו וממשיך את חייו על סמך בלוף אחד גדול. הארצות היותר-ליברליות והיותר-דמוקרטיות נופלות קורבן לבלוף הזה. אירן מנסה לזרות חול בעיני העולם, שהיא לא כל כך נוראה, שהיא לא כל כך טוטליטרית, שהיא לא כל כך אלימה, ושהיא לא שייכת לנשק גרעיני. אלה שרוצים לעשות ביזנס עם אירן נאחזים בבלוף הזה.

התפקיד הראשון של כולנו הוא לתאר את אירן כפי שהיא: ארץ קנאית, צרת עין, שאיננה מהססת לאחוז בכל האמצעים כדי להשליט את דעותיה. היא אימצה את הפילוסופיה הפשטנית של היזועיטים, שאחר כך גם ירשו הקומוניסטים, ועכשיו גם הפונדמנטליסטים, כלומר, שהמטרה מקדשת את האמצעים. אם המטרה מקדשת את האמצעים, מותר לשקר, לרצוח, להטעות, לאגור נשק ולהתערב בעניינים אחרים.

אני רוצה גם להפנות את תשומת הלב לבעיות שיש לנו ולא להקל בהן ראש. הצרה בעניין הנשק הגרעיני וגם בעניין הנשק הטילי היא, שהסוד של ייצורם הולך ונהיה נחלת הרבה מאוד מומחים והרבה מאוד ארצות. אם אפשר עוד לפקח על האמצעי הייצור, קשה מאוד מאוד לפקח על אנשים שהם בסוד עשיית הדברים.

הדבר השני – וזה נוגע במידה רבה גם לשווייץ עצמה – הוא שיש אמצעי ייצור תעשייתיים שיש להם יכולת כפולה, שיכולים לשמש לשתי התכליות, גם לייצר נשק וגם לייצר דברים אזרחיים. כמעט אי-אפשר להטיל על זה פיקוח. אני יודע על ארץ אחת שייצרה טילים וגם אולי קצת נשק גרעיני, או ניסתה לעשות את זה, על-ידי קנייה של אמצעי ייצור רגילים בשוק. הבעיה הזאת טרם באה על פתרונה. גם בדיונים שלנו עם ארצות אחרות זה הנימוק שהם מעלים.

אני לא מתעלם מן הבעיה הזאת, אני לא מתעלם – לא כדי להסיר אותה הצדה אלא כדי ליצור קטגוריה אחרת, וזה בעצם פיקוח לא רק על-פי סוגי אמצעי הייצור אלא גם על-פי היעד שהאמצעים האלה מגיעים אליו.

אני מאוד מעריך את המדיניות החדשה של ממשלת קלינטון, שעליה הודיעו ברבים, וזה נקרא עכשיו DOUBLE CONTAINMENT, כלומר בלימה כפולה. והבלימה הכפולה מכוונת לשתי ארצות, לעירק מצד אחד ולאירן מצד שני. אני רוצה להסביר מה החשיבות שבדבר.

עד עכשיו היו עמים שנטו לחשוב: אולי נשחק עם האירנים נגד העירקים, או עם העירקים נגד האירנים. עכשיו קם הממשל של קלינטון ואומר נגד שניהם, שניהם מסוכנים, שניהם מאיימים, שניהם בעיה אמיתית לנו ולכל העולם. יתר על כן, ארצות-הברית בעצם הודיעה, שהיא מעמידה את עצמה

בראש המערכה נגד התפשטות הנזק הזה, נגד המאמץ האירני והעירקי להגיע לטילים ארוכי טווח ולהגיע לנשק גרעיני.

אני מודה, עם כל הצניעות, שעדיף שאמריקה תעמוד בראש המערכה הזאת מאשר אנחנו. היה טעם שאנחנו נוביל את המערכה הזאת – אילו היינו לבדנו. אבל אם ארצות-הברית מובילה, לפי דעתי גם השפעתה וגם קשריה, ואני אומר את זה ללא רגש של נחיתות, עשירים יותר ומגוונים יותר מאלה שלנו.

אנחנו צריכים לעשות מה שחבר הכנסת אפרים סנה קרא ברית, אני הייתי אומר קודם כול לעשות ניקיון פסיכולוגי. קודם כול להבהיר לעולם מהי באמת אירן של רפסנג'אני, מעמיד-הפנים הגדול הזה. לא שאין לנו גם חשבון ישראלי אתו. בעצם רפסנג'אני והאירנים רואים בישראל סלמאן רושדי קולקטיבי. הם רוצים לעשות לנו מה שהם רוצים לעשות לו, אם כי אנחנו לא באותו מצב. יש להסיר את המסווה הזו בלשון חד-משמעית, ולא להיבהל משום דבר אחר. על כן, גם אני מברך על הפרסום ב"מעריב" ועל הדיון בכנסת ועל הדיון הפומבי בנושא הזה באופן מתמשך והולך.

אבל אני גם רוצה להוסיף, נוסף על העמדה החדשה של ממשלת קלינטון בנושא הזה, שאנחנו תומכים בה בלב ונפש, גם הפחד מפני הפונדמנטליסטים הולך וחודר למקומות רבים מאוד, אפילו מקומות שקשה היה לצפות להם בו מראש. מפני שהאירנים מפחידים בשלושה מובנים: בטווח של הטיילים שלהם, בניסיון שלהם להגיע לנשק גרעיני, אבל גם בנכונותם להתערב, ובאלימות, בענייניהם ובשלומם של עמים אחרים, בכלל זה האירועים האחרונים שיש בארצות-הברית, בכלל זה הקמת בסיס בסודאן.

היום הולכת וקמה תנועה גוברת והולכת נגד הסכנה החומייניסטית הזו, שהיא היורשת העיקרית של הסכנה הקומוניסטית שקדמה לה. מצרים, צפון-אפריקה, לרבות, אגב, לוב; גם קדאפי, מכל האנשים, פתאום מופיע ואומר, שהפונדמנדליזם מאיים על משטרו. ארצות ערב אחרות, הודו, סין, רוסיה, לא רק אמריקה – רואים בצירוף הקשה הזה של קנאות עיוורת, של נשק גרעיני, של בלוף גדול, של ניסיון להתערב בחיי עמים אחרים, סכנה שקוטרה ועומקה ורצינותה מקיפים עמים רבים אחרים.

אני שמח שארצות-הברית הודיעה שהיא תבוא בדברים, נוסף על מה שאנחנו עושים בלאו-הכי, עם האירופים, עם היפנים, עם הסינים, עם הרוסים ואחרים כדי שאלה לא יספקו את הצידוד המאפשר לבנות נשק כזה, אבל תשומת הלב מוכרחה להיות בצד המקבל.

אני לא רגוע למרות מה שהודיע הבוקר נציג האו"ם לגבי עירק, ששוב אין סכנה שעירק תפנה לנשק גרעיני, מפני שהעירקים הקימו שדרה אנושית רחבה מאוד, אולי 10,000 או 15,000 חוקרים שונים בנושא הגרעיני. גם כאשר משמידים את המתקנים הגרעיניים של עירק, עדיין הקבוצה הזו נשארת, והאמביציה נותרת בלבו של סדאם חוסיין לחדש את האופציה. אינני מקל ראש בזה.

גם עם השלטונות השווייצריים אנחנו נדון דבר דבר. אני חושב שצריך לבדוק כל פיסת אינפורמציה. אני לא רוצה שנבוא עם איזו טענה שאין לה יסוד. הכול ייבדק עד היסוד. יש דברים שידענו, יש דברים שאנחנו יודעים שהם בעייתיים, אני הזכרתי את זה, יש דברים המחייבים בדיקה נוספת, והכול ייערך.

גברתי היושבת-ראש, אינני רוצה להאריך, אני רוצה להגיד שאינני מתנגד – – –

יוסף בא-גד (מולדת):

אדוני השר, שאלה אחת, ברשותך, גם לסגן שר הביטחון. כיצד קרה שעיתון "מעריב" יותר מוצלח מהשב"כ הישראלי?

אברהם יחזקאל (העבודה):

אתה מדבר שטויות.

יוסף בא-גד (מולדת):

לא שאלתי אותך.

שר החוץ ש' פרס:

אני רוצה להגיד לחבר הכנסת בא-גד, עד כמה שאני יודע בכל אשר נוגע לו, את עיתון "מעריב" הוא קורא, את הדוחות של השב"כ, אני בספק. על כן אתה גם לא יכול להשוות. אני עדיין סומך על השב"כ כמקור אמין ורציני, שאיננו זקוק בכל פעם לציון מחדש.

גברתי יושבת-הראש, אינני מתנגד שיהיה דיון בכנסת בנושא הזה. אינני רואה שום סיבה להסתיר את זה או לעשות את זה בחשאי. אדרבה ואדרבה, תדון הכנסת בכל פעם שתמצא לנכון, תשמיע את דעתה, תתריע על הסכנה, ואני מברך את מגישי ההצעה על יוזמתם.

היו"ר ע' מאור:

תודה. אדוני שר החוץ, אתה מסכים לשאלה נוספת?

שר החוץ ש' פרס:

כן.

אברהם יחזקאל (העבודה):

האם מתקיימים מגעים בינינו לבין שווייץ?

שר החוץ ש' פרס:

התשובה חיובית. לא רק זה, היות ששאלת אני חייב להגיד, שממשלת שווייץ מכחישה חלק ניכר מהדברים שהתפרסמו ב"מעריב".

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת עוזי לנדאו, בבקשה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

לא השבת על ההתארגנות שלנו בתחום פיתוח אמצעי הרתעה.

שר החוץ ש' פרס:

אני לא חושב שזה הנושא, ואני לא חושב שזה המקום לדון על זה. שמעתי את דבריך בתשומת לב. אם להשיב לך ברצינות, נושא כזה, המקום הכי רחב שאפשר לדון בו הוא ועדת החוץ והביטחון.

היו"ר ע' מאור:

תודה. הצעת חבר הכנסת בא-גד להסיר את הצעתה של חברת הכנסת נעמי חזן. דקה מן המקום, בבקשה.

יוסף בא-גד (מולדת):

אני מוותר, כי זה מה שהתכוונתי.

היו"ר ע' מאור:

תודה. הצעה של חבר הכנסת דוד מנע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת אפרים סנה. דקה מן המקום, בבקשה.

דוד מנע (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, הדיון הזה היה חשוב מאוד. לדעתי, את כל הפרוטוקול של הדיון החשוב הזה ואת התשובה של שר החוץ צריך להעביר לשגריר שווייץ בישראל, משום שמה שנכתב אז ומה שנאמר פה על-ידי שר החוץ מדירים שינה מעיני רבים. שגריר שווייץ, שיושב בתל-אביב, חייב לדעת על הדיון הזה עוד היום ולהפסיק אותו סחר-מכר שנעשה בחודשים האחרונים.

היו"ר ע' מאור:

תודה. אם כן, אנחנו עוברים להצבעה. יש למעשה הסכמה שיהיה דיון במליאה; רק באופן פורמלי אני מעמידה להצבעה. מי בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – יצביע בבקשה.

הצבעה מס' 1

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 20

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ע' מאור:

ברוב של 20, ללא מתנגדים וללא נמנעים, ההצעות לסדר-היום בנושא סיוע שווייצרי לפיתוח נשק לא-קונבנציונלי באירן יידונו במליאה. תודה.

הצעה לסדר-היום

מדיניות איחוד משפחות בשטחים

היו"ר ע' מאור:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 1928, בנושא: מדיניות איחוד משפחות בשטחים. חבר הכנסת האשם מחאמיד, בבקשה.

האשם מחאמיד (חד"ש):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, בעוד רבים באזור תולים תקוות בשיחות השלום, עדיין מאות ואלפי פלשתינים, אמהות ונשים, אבות ובנים, בנות ותינוקות פזורים בכל רחבי המזרח התיכון מחוץ לחיק משפחותיהם, כפריהם ומולדתם.

תהליך שלום איננו יכול להיות רציני וכן כשהוא מלווה במציאות של סבל אנושי יומיומי קשה מנשוא, מציאות המקיפה מאות ואלפי בני אדם. אינני מתכוון לדבר על סבלם של אותם מאות אלפים שהפכו לפליטים בעקבות מלחמת 1948. אני רוצה להתמקד בעשרות אלפי משפחות פלשתיניות מנותקות וקרועות, אשר בניהן מפוזרים לכל עבר, פלשתינים אשר אירועי מלחמת 1967 הפכו אותם לפליטים חסרי זכויות במולדתם, ואשר ההשלכות של אותם אירועים רודפים אותם ואת בניהם ובנותיהם וגם את נכדיהם עד עצם היום הזה.

אני רוצה לדבר על גורלם של כל אותם אנשים אשר מסיבות שונות לא נכללו במפקד האוכלוסין שערך הממשל הצבאי בספטמבר 1967, לא נרשמו כתושבי קבע, או אנשים אשר אף כי נרשמו כחוק, במשך הזמן נשללו מהם זכויות התושב, וכתוצאה מכך נשללו מהם זכויותיהם במולדתם. המשותף לפלשתינים אלה הוא שחייהם כיום וחיי בני זוגם ובנות זוגם וחיי ילדיהם, ולעתים גם נכדיהם, הם חיי סבל ומצוקה אין-סופיים ומצבם בלתי נסבל.

ב-1967, כ-100,000 פליטים פלשתינים עזבו או גורשו, לא נכללו באותו מפקד, הפכו בן לילה לפליטים חסרי כול ולא הורשו לחזור. אל אלה הצטרפו במשך השנים עשרות אלפי בני אדם, אשר בספטמבר 1967 החזיקו בתעודות זיהוי של השטחים הכבושים, אך מאוחר יותר נאלצו לנסוע לצורכי עבודה או לימודים מחוץ למולדתם, וזאת על-פי היתר יציאה המוגבל לשלוש שנים. בשל תנאים שונים ואילוצים שהם פרי נסיבות אישיות ולעתים ביורוקרטיות, רבים מאלה לא הצליחו לעמוד בדרישות המינהליות של חידוש היתרי היציאה, ובהמשך עוד אביא בפניכם מקרה טרגי מעין זה, וכך בתוקף תקנה מינהלית ביורוקרטית ויבשה איבדו את הדבר היקר ביותר לאדם, את זכותו לשיבת קבע במולדתו, כאילו זכויות האדם במולדתו אינן טבעיות, כי הן דבר מה המוקנה ונשלל מתוקף תקנות מינהליות. מכל מקום, בדרך זו הפכו עשרות אלפי פלשתינים לפליטים הקרועים ממשפחותיהם, לזרים המנושלים מכל זכות לשוב למולדתם.

חיים דיין (צומת):

מה אתה מציע, חוק השבות? – – –

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת חיים דיין, אני מבקשת להפסיק את קריאות הביניים.

חיים דיין (צומת):

מה ההצעה?

האשם מחאמיד (חד"ש):

ההצעה היא שאותם אנשים, בני אדם, שנותרו מהמשפחות יוחזרו למולדתם. כמו שאתה רוצה שיחזרו למולדת, תן לאנשים לחזור למולדתם.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

יש נשים נשואות. הוא מדבר על נשים נשואות.

האשם מחאמיד (חד"ש):

שלא נהיה דו-פרצופיים, גם להם מגיע לחיות.

חיים דיין (צומת):

יש משפחות שלמות שעזבו – – –

האשם מחאמיד (חד"ש):

חבר הכנסת חיים דיין, אני מדבר על משפחות קרועות. תקשיב על מה מדובר.

היו"ר ע' מאור:

לאחר ההבהרות, אני מבקשת לאפשר לחבר הכנסת האשם מחאמיד להמשיך.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אתה רק שומע על פלשתינים, זה מקומם אותך. תקשיב רגע על מה מדובר.

גברתי היושבת-ראש, אינני מבין, האם תעודת זהות שניתנה לפלשתיני היא אישור שהייה זמני באזור, וכך אדם העוזב לפרק זמן שהוקצב לו על-ידי הממשל הצבאי ומאחר לשוב מאבד זכות זו באופן שרירותי ואוטומטי, כאילו מדובר כאן בכרטיס לאוטובוס או לרכבת, שאם הנוסע איחר לממשו פג תוקפו.

נוסף על כל אלה, נוגעת הבעיה של המשפחות הקרועות לעשרות אלפי מקרים שבהם נושא תושב או תושבת השטחים הכבושים בן או בת זוג מחוץ-לארץ, שאינם תושבי קבע. וכאן כדאי לזכור מי הוא אותו בן זוג או בת זוג מחוץ-לארץ. אלה אינם זרים מארצות רחוקות, אלה הם פלשתינים ילידי השטחים, או בנים ובנות לאותם פלשתינים תושבי השטחים הכבושים, אשר איבדו את זכויות התושב שלהם בעקבות מלחמת 1967 או בהליך האדמיניסטרטיבי שתיארתי לעיל. במקרים אלה נמנעת מבני הזוג הזכות הטבעית לחיות יחד בתוקף נישואיהם בביתו של בן הזוג, תושב השטחים הכבושים, בכפרם ובחיק משפחתם. וכך, עשרות אלפי בני אדם בני משפחות פלשתיניות מנועים ממימוש זכותם האלמנטרית לחיות יחד.

חיים דיין (צומת):

האשם מחאמיד (חד"ש):

אם תשמע את מה שאני אומר, תסכים אתי, אני בטוח. יש לך רגש אנושי. תשמע רגע.

חיים דיין (צומת):

יהודים שעוזבים את המדינה לחמש שנים – – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

זה לא שייך.

חיים דיין (צומת):

יהודים שעוזבים את המדינה לחמש שנים, לא רוצים לחדש להם את האזרחות. זה אותו דבר.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אתה מסכים שהם יחזרו. תשמע את המשפט הבא. אולי כן תסכים אתי. תשמע. אתה תצביע אתנו בסופו של דבר. תקשיב.

בני משפחות פלשתיניות מנועים ממימוש זכותם האלמנטרית לחיות יחד, לגור תחת קורת גג אחת, להיות תושבים בבתיהם וביישוביהם ולגדל את ילדיהם בביטחון וללא פחד. רבים מהם נאלצים לחיות בפירוד מתמיד, תוך שהם מבקרים לעתים זה את זה או חיים במחתרת, כביכול בצורה לא-חוקית, כלשון המחוקק הצבאי בשטחים הכבושים. אנשים אלה חיים בפחד מתמיד ובחשש מפני מעצר וגירוש של בן הזוג והילדים. ואלו שאינם יכולים לשאת מצב זה נאלצים לעזוב את מולדתם, כדי שיוכלו לחיות יחד כמשפחה מחוץ לביתם הטבעי, מחוץ לכפריהם והרחק ממשפחותיהם.

אגב, שלטונות ישראל מגלים רוחב לב בכך שהם מתירים לבני הזוג להתאחד על-ידי יציאת בני הזוג תושבי השטחים הכבושים אל מחוץ לשטחים הכבושים, אל מקום מושבו של בן הזוג שחי מחוץ לשטחים הכבושים.

כתוצאה ממצב עניינים זה, אלפי ילדים פלשתינים, ילדים שנולדו לאמהות מחוץ לאזור כביכול, חיים בשטחים הכבושים ללא מעמד חוקי, כעבריינים לכל דבר.

צו צבאי מס' 1208 משנת 1987 אוסר על תינוקות פלשתיניים, תינוקות שנולדו לאב בעל זכויות תושב בשטחים הכבושים, לחיות בשטחים בדיון, כאשר האם איננה תושבת השטחים, וזאת אפילו כאשר התינוק נולד בשטחים.

משמעות הסטטוס של ילד לא-חוקי היא, כי הוא ואמו צפויים לגירוש בכל רגע, ובמקרה הטוב הם יושבים כאן כאזרחים זמניים בביתם ועליהם לחדש את אשרות הביקור מדי פעם, צעד הכרוך בהוצאות מרובות ואף הוא איננו אוטומטי.

כמו-כן מנועים ילדים אלה מליהנות מזכויות ירושה טבעיים המוקנות לבן היורש את רכוש אביו, כמו גם משירותי חינוך ובריאות הניתנים לכלל הילדים. חייהם וחיי הוריהם מתנהלים תחת הצל המתמיד של הארעיות והפחד ממעצר ומגירוש מיידי הצפוי לתושבים לא-חוקיים.

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, איחוד משפחות, חיי משפחה הם ערך אנושי ממדרגה ראשונה, אך מדיניות הממשלה רואה בהם בעיה פוליטית, דמוגרפית וכו'. אנו, כל בעלי המצפון, חייבים לדעת, שאיחוד משפחות וההגנה על חיי המשפחה הינם זכות אנוש בסיסית, הן בתוקף חוקי הצדק הטבעי והן על-פי החוק הבין-לאומי וזכויות האדם. מדינת ישראל, במדיניות שהיא נוקטת בעניין איחוד משפחות, מפנה עורף לחוק הבין-לאומי ומפירה הפרה גסה את הסעיפים 16 ו-23 להכרזה הבין-לאומית של זכויות האדם, כמו גם את סעיף 13 מאמנת ז'נבה הרביעית, המבטיח לאדם את הזכות

לחיות במולדתו, לצאת ממנה ולשוב אליה בלי שזכויותיו תפקענה גם במצב של כיבוש. זוהי זכות מוקנית ולא מעשה חסד.

המדיניות של קריעת משפחות ומניעת איחודן אינה חוקית, אינה אנושית, והיא מנוגדת לזכויות האדם. זוהי ברוטליות שאין כדוגמתה בעולם התרבותי והחופשי.

בפני אלפי משפחות כאלה עומדת לכאורה האפשרות להגיש בקשות לאיחוד משפחות, תהליך יקר וממושך ביותר, וזאת בתקווה כי מצוקתם תיפתר. ואולם שלטונות הצבא אינם מאשרים בדרך כלל בקשות אלה.

על-פי נתוני הצלב-האדום הבין-לאומי, בשנים 1967 עד 1987 הוגשו כ-140,000 בקשות לאיחוד משפחות, שמתוכן נענו בחיוב רק 19,000. מבדיקה מדגמית שערכה אגודת אל-חק ב-1990 מתברר, ש-97% מהבקשות נדחו. מן הראוי להדגיש, כי 92% מהן מדברות על איחוד משפחות מדרגה ראשונה – של אם ובן, בעל ואשה.

שיעורן הזעום של הבקשות המאושרות – ואחוז זה איננו מפתיע לאור העובדה שהבקשות נדונות בפורומים סגורים אשר מעולם לא פרסמו קריטריונים גלויים ופומביים כלשהם לאיחוד משפחות.

על-פי תצהיר של הממשל הצבאי, המצוטט בהחלטת בג"ץ 106/86, מיום 21 באפריל 1986, נאמר במלים כלליות, כי בקשה לאיחוד משפחות נענית במקרים שבהם יש לממשל עניין משלו או במקרה של בקשה שהיא יוצאת דופן וחריגה ביותר בנתוניה, באופן שיש שיקול הומניטרי כבד-משקל ומיוחד ביותר, המצדיק מחווה של חסד.

כדי לנסות ולהבין במה הדברים אמורים לאשורם, אביא רק שתי דוגמאות בקצרה. אני אביא דוגמה של ילדה, אדוני סגן שר הביטחון, ילדה בת תשע משכם, אשר לא היתה רשומה בתעודת הזהות של אמה וגורשה בשנת 1991 מחיק משפחתה. אני מדבר על אדם סכיזופרני, ששוכב לו בבית-חולים לחולי נפש ברבת-עמון, ואמו ביקשה להחזיר את בנה, שלא חידש את הרשיון שלו משום שהוא סכיזופרני, ולא נותנים לו.

אסכם ואומר, גברתי היושבת-ראש, אם בדוגמאות אלה וברבות כמותן אין מתקיימים התנאים ההומניטריים הנ"ל, ואם מתן היתר לבני זוג ולהורים לחיות יחד ולגדל את ילדיהם תחת קורת גג אחת במולדתם אינה, כמסתבר, מקרה המצדיק שיקול הומניטרי, קשה לדעת מהו מקרה העונה על דרישות אלה. יתר על כן, יש לשאול את עצמנו, מה הם אותם מקרים שבהם יש לממשל עניין משלו במתן היתרים לאיחוד משפחות.

גברתי היושבת-ראש, אני בטוח שרבים בכנסת ובעם ישראל אינם יכולים לסבול מצב מחריד זה, אינם מוכנים להסכים עם רמיסת זכויות האדם באשר הוא, במיוחד כאשר הוא פלשתיני, שאתו הולכים באחד הימים לערוך ולחתום על הסכם שלום.

שלום מתקיים לא רק בין מנהיגים. שלום הוא בין בני אדם בישראל ובין הפלשתינים, בין בני שני העמים, וסופו יהיה מותנה במידת היחס האנושי והמחווה האנושיות כלפי הפלשתינים כבני אדם.

לכן אני קורא לממשלת ישראל לאפשר למשפחות פלשתיניות לחיות יחד – בעל ואשה, בן והוריו, תינוק ואמו. הגיע הזמן להכיר בזכות זו על-ידי ביטול תוקפן של התקנות המינהליות, המונעות את מימוש הזכות הטבעית של הפלשתינים לחיות במולדתם. זהו צורך מיידי. הגיע הזמן להסדיר את העניין הזה. זוהי מציאות שמעליה מתנוסס דגל שחור, הדוקר את העין ומקומם את הלב, ועל כן יש להסירו, ומיד.

גברתי היושבת-ראש, אני מודה לך מאוד.

היו"ר ע' מאור:

אני מזמינה את סגן שר הביטחון, חבר הכנסת מרדכי גור, להשיב.

סגן שר הביטחון מ' גור:

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, יש לי פה תשובה שהכינונו במשרד, אבל, חבר הכנסת האשם מחאמיד, תוך כדי שמיעת הדברים שלך, והעובדה שלא נמנעת מלהזכיר אירועים היסטוריים, שבהם נוצרה בעיית הפליטים – אני לא יכול שלא להקדים הערה כללית, הערה היסטורית, שהיתה גורלית לנו, ליהודים, ולערבים שגרו פה. ואני חייב לציין: שתי המלחמות שבהן נוצרה בעיית הפליטים, מלחמת 1948, שאנחנו קוראים לה מלחמת העצמאות, ומלחמת 1967, מלחמת ששת הימים, הן מלחמות שנכפו על ישראל, מלחמות שנכפו על ישראל, וישראל נלחמה מלחמת קיום בתנאים שאיש לא האמין שנוכל לעמוד בהם.

אני לא רוצה לשחזר פה את ההיסטוריה, אבל אני גם לא מוכן שאתה תשחזר את ההיסטוריה, מכיוון שבימים ההם הייתי שותף לעניין. גם אני הייתי ילד שנזרק מביתו. ולכן חשבתי לנכון, ראשית כול, לפני שאני ניגש לעניין, מפני שיש לנו גישה עניינית-אנושית לסוגיה הזאת, להזכיר שלא אנחנו גרמנו לבעיה הזאת; לא מדינת ישראל גרמה לבעיה הזאת.

ותרשה לי לומר לך, חבר הכנסת האשם מחאמיד, שגם בימים אלה, שבהם מתנהל משא-ומתן לשלום, גם בימים אלה חשוב שלא יוחמצו הזדמנויות ולא תהיה בכייה היסטורית, לדורות, לא רק של עמים, גם של אנשים. יותר מדי פעמים היו מלחמות פה; היו יותר מדי החמצות של הזדמנויות.

הסוגיה שאתה מעלה היום היא סוגיה אנושית ממדרגה עליונה, וכך אנחנו רוצים לטפל בה. אבל אתה לא יכולת להתעלם, להימנע מלהכניס אותה לקונטקסט הכללי, ולכן גם אני לא יכול להתעלם ולהימנע מלהזכיר את הקונטקסט הכללי – ולא להעמיד פנים שאנחנו עוסקים אך ורק בחלק אחד וקטן של הסוגיה העומדת בין העמים.

בתנאים הקשים שבהם הועמדה מדינת ישראל במשך כל השנים האלה של המלחמות שמרנו על הדמוקרטיה ושמרנו על הרצון לתת לאנשים את כל הזכויות האפשריות, ונהגנו, ואנו נוהגים גם היום – ואני יכול לומר שהיום יש לנו יותר נטייה לנהוג, במסגרת ההחלטות – בגישת בית-הלל, מכיוון שאנחנו מודעים לסבל שנגרם למשפחות, שנגרם לאנשים. היינו רוצים מאוד, שהסבל הזה לא היה נגרם כלל. היום אנחנו בהחלט רוצים להקטין את הסבל הזה עד כמה שאפשר. אבל, לצערי הרב, אני לא יכול להימנע מלהזכיר את העובדה, שאנחנו עדיין לא בתנאי שלום מלאים, ונקווה יחד שנגיע לתנאי שלום כאלה מהר ככל האפשר, ואז ייפתרו הסוגיות האלה בקנה מידה המתאים להן.

גברתי היושבת-ראש, בעקבות עתירות שהוגשו לבג"ץ ב-1990 בנושא איחוד משפחות הוחלט, כי בני משפחה מדרגה ראשונה של תושבי השטחים, בני זוג וילדיהם הקטינים, יוכלו לשהות בשטחים מכוח רשיונות ביקור, שיוארכו באופן אוטומטי מדי חצי שנה. החלטה זו, שהוצגה בפני בג"ץ, קיבלה תוקף של הסדר מחייב.

לאחרונה הוחלט, כי אותם מבקרים אשר נכנסו לאזור עד לתאריך 31 באוגוסט 1992, והנכללים בהסדר הבג"ץ – בהערכה מדובר ב-5,000 נפשות – יוכלו להגיש בקשות לקבלת מעמד של תושבי קבע באזורים. אם תעמודנה בקשות אלו בבדיקות ביטחוניות ואחרות, ישתנה הסטטוס של המבקרים ותונפקנה להם תעודות זהות של האזורים.

אני רוצה להוסיף, שהתעוררות רבה סביב הסוגיה הזאת חלה בעקבות הודעה שנמסרה על-ידי משרד מתאם הפעולות בשטחים באמצעות "קול ישראל" בערבית במוצאי-שבת, 26 ביוני השנה, ובהודעה זו נאמר, ביוזמת שלטונות ישראל: "בני משפחה מדרגה ראשונה של תושבי יו"ש ואזח"ע, בני זוג וילדיהם הקטינים, אשר שוהים באזורים מכוח רשיונות ביקור המוארכים מדי חצי שנה, או זכאים לקבלת רשיונות אלה, יוכלו להגיש בקשות לקבלת מעמד של תושבי קבע באזורים, וזאת בלי לצאת לחוץ-לארץ. אם בקשות אלה תעמודנה בבדיקות הביטחוניות, ישונה מעמדם של המבקרים ותונפקנה להם תעודות זהות של האזורים".

כפי שצינתי, יש לנו בהחלט כוונה לטפל בסוגיה זו בדרכים האנושיות ביותר, להיענות לסוגיה עד כמה שאפשר, בלי לפגוע בביטחון ישראל. ואני מציע להסתפק בהודעה זו שלי ולא להפוך אותה לדיון.

היו"ר ע' מאור:

תודה. חבר הכנסת האשם מחאמיד, האם אתה מסתפק בהודעה?

רפאל איתן (צומת):

אפשר לשאול שאלה?

היו"ר ע' מאור:

בבקשה. סגן השר, שאלה אחת בבקשה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

בבקשה.

רפאל איתן (צומת):

איחוד משפחות זה מעשה הומני. האם הממשלה תתנגד לאיחוד משפחות בירדן?

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני מבטיח לך, שבהזדמנות הראשונה אני אעלה את השאלה שלך בפני הממשלה, כי נדמה לי שההחלטה על איחוד משפחות בירדן תלויה יותר בממשלת ירדן מאשר בממשלת ישראל. לכן אינני בטוח שאני יכול לתת לך תשובה.

היו"ר ע' מאור:

תודה. חבר הכנסת מחאמיד, האם אתה מסתפק בתשובת השר?

האשם מחאמיד (חד"ש):

קיבלתי רק חלק מהתשובה. על כן, אני הייתי מעדיף להעביר לוועדה.

היו"ר ע' מאור:

אתה יכול רק להסתפק בתשובת השר, או לא.

האשם מחאמיד (חד"ש):

לא מסתפק.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת בא-גד ביקש להסיר את ההצעה מסדר-היום. סליחה, חבר הכנסת בא-גד, אני מצטערת. אדוני סגן השר, אם חבר הכנסת מחאמיד לא מסתפק בדבריך, מהי הצעתך?

סגן שר הביטחון מ' גור:

ביקשתי שלא לדון בעניין. אם חבר הכנסת מחאמיד לא מסתפק בדברי, אני מבקש להסיר את ההצעה מסדר-היום.

היו"ר ע' מאור:

סגן השר מבקש להסיר את הנושא מסדר-היום. אם כן, חבר הכנסת בא-גד, אתה לא יכול להעלות הצעה אחרת זו. אני מזמינה את חבר הכנסת דראושה, המציע להעביר את הנושא לוועדה.

יוסף בא-גד (מולדת):

למה אני לא יכול לדבר?

היו"ר ע' מאור:

כי סגן שר הביטחון ביקש להסיר את הנושא מסדר-היום. חבר הכנסת דראושה, בבקשה.

יוסף בא-גד (מולדת):

עוד לא קרה שקוראים לי ומורידים אותי. עוד לא קרה דבר כזה בהיסטוריה.

היו"ר ע' מאור:

אני מתנצלת. בבקשה, חבר הכנסת דראושה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אולי הוא ישיר משהו?

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת דראושה, בבקשה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני מופתע מאוד מכך שסגן שר הביטחון מבקש להסיר הצעה
אנושית כזאת מסדר-היום. הצעתו להסתפק בדבריו היא גם כן הסרה מסדר-היום. אנחנו כבר מנוסים
בכנסת – – –

יוסף בא-גד (מולדת):

סליחה, למה הוא קיבל את רשות הדיבור?

היו"ר ע' מאור:

תבהירו לו את הנוהל. תתעדכן בנוהל אצל אחד מחברי הכנסת. בבקשה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

חבר הכנסת בא-גד, שב, תירגע.

זה נושא מאוד הומני. גם ממשלת ישראל מטפלת בנושא הזה, בג"ץ טיפל בנושא הזה. הכנסת נתנה
את דעתה בנושא הזה כמה פעמים. לכן צריך להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון, ללמוד את
הנושא בצורה מעמיקה, בגישה אנושית. אתה התייחסת לדברים שלצערי הרב לא היה בהם שום
חידוש. מה שאמרת היום מעל בימת הכנסת אלה דברים שכבר התפרסמו באמצעי התקשורת – גם
החלטת בג"ץ, גם החלטת הממשלה. לא היה דבר שחידשת לגבי ההצעה של חבר הכנסת האשם
מחאמיד.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת דראושה, איזו ועדה?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אדוני סגן השר, אני רוצה לפנות אליך לאפשר לחבר הכנסת האשם מחאמיד להעלות את הנושא בוועדה ולקיים דיון מעמיק. לא צריך לברוח מנושא כזה.

היו"ר ע' מאור:

איזו ועדה, חבר הכנסת דראושה?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אני מבקש להעביר את ההצעה לוועדה שיוחלט לגביה. במקרה הזה, אני חושב, לוועדת החוץ והביטחון, שהיא הכתובת לדיון בנושא כזה.

היו"ר ע' מאור:

אנחנו עוברים, אם כן, להצבעה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

צריך להעביר את הנושא לוועדה ולקיים דיון. אני חושב שאתם לא יכולים לברוח מהבעיה ההומנית הזאת. למה לכם לברוח מהבעיה? זאת המדיניות האחרת של הממשלה שאתם מדברים עליה? זאת תפנית השלום הפלשתינית?

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת דראושה, אני מבקשת להפסיק. סיימנו.

(אורח קופץ מיציע העיתונאים לאולם המליאה.)

קריאה:

מה זה? תזרקו אותו החוצה. מישהו קפץ מהיציע.

קריאות:

— — —

היו"ר ע' מאור:

אני מבקשת מחברי הכנסת לשבת. תודה לאנשי הביטחון על תגובתם המהירה. חברי הכנסת, אני מבקשת לשבת. אני משבחת את התגובה המהירה של אנשי הביטחון. חברי הכנסת, בבקשה לשבת, לחזור למקומות.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

גברתי היושבת-ראש, אני מבקש לומר משפט אחד בנושא הזה של הקפיצה.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת דראושה, אני מבקשת לשבת, אתה סיימת.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

הקפיצה הזאת — — —

היו"ר ע' מאור:

לא, אתה סיימת עוד קודם. ביקשתי ממך קודם לסיים.

אני מבקשת לשבת. אנחנו משבחים את אנשי הביטחון על תגובתם המהירה, ואנחנו ממשיכים.

חבר הכנסת האשם מחאמיד, האם אתה מסכים להעביר את הצעתך לוועדה?

האשם מחאמיד (חד"ש):

— — —

היו"ר ע' מאור:

תודה לחבר הכנסת דראושה. חבר הכנסת מחאמיד, האם אתה מסכים להעביר את הצעתך לוועדה?

האשם מחאמיד (חד"ש):

היו"ר ע' מאור:

אני לא שומעת. חבר הכנסת מחאמיד, האם אתה מבקש להעביר את הצעתך לוועדה?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

גברתי היושבת-ראש, אי-אפשר לעבור על כך לסדר-היום.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת האשם מחאמיד, האם אתה מסכים להעביר לוועדה? אני מבקשת שקט.

האשם מחאמיד (חד"ש):

קריאות:

היו"ר ע' מאור:

אני מבקשת שקט. אנחנו ניגשים להצבעה. חברי הכנסת, אני רוצה להגיד את פסיקתי. חברי הכנסת, בבקשה לשבת. אני רוצה להבהיר. חברי הכנסת, אני לא יכולה לעשות הפסקה ואני מבקשת לשבת. חברי הכנסת, אני רוצה לעבור להצבעה, ותנו לי להבהיר את העניינים. חברי הכנסת, בבקשה לשבת.

חברי הכנסת, לאחר בדיקת העניין עם מזכיר הכנסת ועם אנשי הביטחון, אני רוצה להבהיר שהיתה פה תקרית בטיחותית בלבד. אני רוצה לשבח את תגובתם המהירה של אנשי הביטחון – –

יוסף בא-גד (מולדת):

ושל חבר הכנסת חיים דיין.

היו"ר ע' מאור:

– – ושל חבר הכנסת חיים דיין. אנחנו מסמיכים את אנשי הביטחון להמשיך את בדיקת הנושא.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

האם היה לו נשק?

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת דראושה, אני מבקשת לאפשר לי לעבור להצבעה. כולם לשבת. חברי הכנסת, אנחנו מצביעים.

הצעה אחת אומרת להעביר לוועדה, וכנגד עומדת הצעתו של סגן שר הביטחון להסתפק בהודעתו.

עוזי לנדאו (הליכוד):

לא. סגן השר ביקש להסיר.

היו"ר ע' מאור:

להסיר מסדר-היום. מי בעד להעביר את הנושא לוועדה ומי נגד?

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 11

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – 33

נמנעים – 1

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ע' מאור:

ברוב של 33, 11 נגד ואחד נמנע – ההצעה הוסרה מסדר-היום.

הצעות לסדר-היום

ירי "קטיושות" לעבר אצבע-הגליל

היו"ר ע' מאור:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום. הצעות לסדר-היום מס' 1979, 1980, 1983 ו-1993, בנושא: ירי "קטיושות" לעבר אצבע-הגליל. אני מזמינה את חברת הכנסת נעמי בלומנטל; בבקשה. אני מבקשת מחברי הכנסת להירגע, לשבת במקומותיהם ולאפשר לנו להמשיך את סדר-היום. חבר הכנסת חיים דיין, תאפשר לחברת הכנסת בלומנטל להתחיל בדבריה.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

האם נצטרך עוד כישורים כדי להיבחר לכנסת – כוח פיסי, למשל?

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת חיים דיין, ברשותך, תאפשר לנו להמשיך את הישיבה. חברת הכנסת נעמי בלומנטל, בבקשה.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה מאוד, אני רוצה לברך את אנשי הביטחון שהגנו עלינו כאן בחירוף נפש, ואת חבר הכנסת חיים דיין; ומסתבר שכדי להיות חבר כנסת אתה צריך עוד כמה כישורים.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

זה דבר מסוכן ביותר, גברתי היושבת-ראש. אני חושב שהיית צריכה להתייחס לזה בדברייך.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, חברי חברי הכנסת, אני מבקשת להירגע. אם לא נעמוד במצבים כאלה, איך נעמוד במצבים יותר קשים?

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אומנם כאן קפץ מישהו על מנת להפריע את ישיבת הכנסת, אבל בצפון, לצערנו, המצב קשה יותר. לא רק אדם אחד קופץ לתוך המליאה שלנו, אלא "קטיושות" נורות בצורה קיצונית לעבר יישובי הצפון.

תמיד ידענו שלשערים יש הרבה מאוד חגים. תמיד ידענו גם שאצל הערבים יש הרבה מאוד מאבקים. אבל מעולם לא ידענו, שממשלת ישראל מנווטת את מדיניותה הביטחונית על-פי החגים או המאבקים של האויב.

מוזר מאוד שהממשלה הזו, הלהוטה כל כך לתעד כל שביב של הישגון כביכול, שכחה לציין בתוך חוברת ההישגים המפורסמת שלה את ההתחשבות החדשה בקדושת חגיהם של השערים בדרום-לבנון. הממשלה גם שכחה לציין את ההכרה שלה במניעים אחרים הפועלים באזורים אלה ומביאים את ה"חיזב-אללה" ושאר ארגונים לשגר "קטיושות" בעשרות לעבר יישובי הצפון.

זה בוודאי הישג נדיר של הממשלה שלנו להתעלם מסבלם של שוכני הצפון ולא להגיב, כדי לא להרגיז, כדי לא להסלים, כדי לא להדאיג – כדי לא לפוצץ את המשא-ומתן העדין, ורק להבליג.

כי מה הם פחדיהם וחיייהם של כמה ילדים כאשר נדון השלום בוויינגטון וכל תגובה או מתקפה עשויות לחבל בתהליך התקוע ממילא?

סגן שר הביטחון מ' גור:

יש לי בקשה: כשהשחקנית חברת הכנסת נעמי בלומנטל מדברת כך, תסתכלי לי כל הזמן ישר בעיניים.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

אני אסתכל אליך, סגן שר הביטחון. אני מקווה שאתה, כבוד סגן שר הביטחון, תעמוד כאן ותסתכל אל עיניהם של תושבי הצפון, המופקרים כל לילה ל"קטיושות" שמגיעות מן הצפון. אתה מכאן תסתכל אל תושבי הצפון, כי אני מדברת אתם.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני רואה אותם כבר כמה שנים, ואת תספרי לי מה עובר על תושבי הצפון?

נעמי בלומנטל (הליכוד):

אני יודעת טוב מאוד מה עובר על תושבי הצפון, ולאיש מאתנו אין מנדט גדול יותר על הסבל והפחד של תושבי הצפון. מן הראוי שתתחילו להזיז את עצמכם ולעשות משהו. אני לא מבקשת ממך הערות אישיות, אני גם לא פוגעת בך אישית.

היו"ר א' סלמוביץ:

סליחה, אדוני סגן שר הביטחון.

סגן שר הביטחון מ' גור:

לא אכפת לי – – את תגידי לנו שלא אכפת לנו?

נעמי בלומנטל (הליכוד):

אני אומרת לכם שאתם לא עושים מספיק. אני לא אומרת שלא אכפת לכם. אני אומרת שאתם לא עושים, ואגע בזה בהמשך דברי.

כי מה הם הפחדים והחיים של כמה ילדים כאשר נדון השלום בווינגטון? אז מפקירים, לא מגיבים, לא מתקיפים ולא נוקטים פעולות מנע ולא יוזמים, משום שיש להבין, שמלבד החגים אצל הערבים יש גם מאבקים פנימיים. וכאשר אצלם יש מאבקים פנימיים – הם יורים. ומתוך הרגליהם הם לא יורים זה על זה, אלא על יהודים. זה מין מבנה פסיכולוגי כזה.

יש לנו אויב אוהב, שדואג לשתף אותנו בחגיגות שלו, במריבות הפנימיות שלו, דואג שלא נחמיץ שום חג. דע את חגי האויב וסמן ביומן, כי אותו אויב, כאשר הוא חוגג, בלהט הפנטזיה הוא מרביץ כמה פיגוזים לעבר כמה ילדים שאולי ישנים, והם קצת נפצעים, אבל לא נורא, הרי הם אויבינו והם חוגגים.

בואו רק ניצמד ללוח הזמנים שלהם. חג יום העשורא ויום התאסועא, שהם ימים של הקרבה – הקרבה של אחרים, מסתבר. איך ההיסטוריה חוזרת על עצמה. כשהגויים היו חוגגים, חלק מהשמחה היה להרוג קצת יהודים – פה גרזן, שם סכין. מסתבר שגם כאן, במולדת העצמאית שלנו, רודפת אותנו המנטליות הגלותית. הגויים מנופפים גרזינים – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

זה פשוט היסטוריה בגרוש, מה שאת עושה.

היו"ר א' סלמוביץ:

חברת הכנסת גוז'נסקי, אני מבקשת.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

– שולחים פגזים, ואנחנו נועלים את הדלת, מתחבאים עמוק בבית ומשתדלים לא להרגיז את הגוי הדשן.

רק שאצלנו ילדי הצפון, להבדיל מילדי הגלות בעבר, אינם סובלים רק בחגים, אלא גם כאשר מתקיימים בין אויבינו מאבקים פנימיים.

וכך, לעומת 300 אירועים בגבול הצפון בשנה שעברה – 500 אירועים השנה. זוהי הסלמה, ואולי אפשר לראות כאן ניצנים של מלחמת התשה.

ואני שואלת אותך: האם הממשלה הזו אטומה לגמרי ומוכנה שררבות בני הצפון יהיו חשופים יומם ולילה להתקפות קטלניות של מחבלים? האם הממשלה הזאת מתחשבת רק במניעיהם של האויבים ולא במצוקותיהם של אזרחיה? האם באמת מתקיים קונסנסוס קואליציוני של הבלגה?

אני פונה גם אליכם, חברי הכנסת מן הקואליציה. האם מלבד חבר הכנסת זיסמן איש מכם לא נזעק ולא חושב שמשהו כאן לא בסדר, ההפקרה הזאת? איש מכם לא חושב שמשהו מעוות בעובדה, שהממשלה הזו משחקת על-פי כללי המשחק שמוכתבים לה על-ידי ארגוני המחבלים?

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

כבר שכחת את מלחמת לבנון? עכשיו מזכרת? בכל המלחמות אתם אחראים.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

אני לא שכחתי. הלוואי שאתם הייתם זוכרים, כדי שהייתם גם כן עושים משהו.

היו"ר א' סלמוביץ:

חברת הכנסת גוז'נסקי, אני מבקשת ממך.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

אני שואלת: האם יש לכם איזו מדיניות של ביטחון? האם תושבי קריית-שמונה והסביבה – ואת זה הם שואלים – האם הם בני ערובה במלחמה שבין צה"ל ל"חיזב-אללה"?

אני קוראת לכם לפעול במהירות ובנחישות כדי להפסיק מייד את ירי ה"קטיושות" הנורא הזה ולנקוט מדיניות ביטחון נחושה, החלטית, שתשים קץ לירי ה"קטיושות" ולהפקרת הצפון. תודה רבה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

מה את מציעה, מלחמה נוספת?

היו"ר א' סלמוביץ:

חברת הכנסת גוז'נסקי. תודה רבה לחברת הכנסת נעמי בלומנטל. אני מזמינה את חבר הכנסת חנן פורת.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

מה את מציעה, להפקיר את ילדי הצפון? זה מה שאת מציעה? את לא מתביישת?

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

מה את מציעה?

היו"ר א' סלמוביץ:

חברת הכנסת גוז'נסקי.

משה פלד (צומת):

מי מוכן בכלל לקבל את השלום שלך?

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת פלד. חברת הכנסת גוז'נסקי. חבר הכנסת חנן פורת, בבקשה.

חנן פורת (מפד"ל):

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, אדוני סגן שר הביטחון, אנשי קריית-שמונה הגיבו בלשון הזאת על מה שאירע: "שוב היה נס משמים". כך מלמלו בעת רגעי החרדה תושבים רבים המתגוררים בסמוך למקום הנפילות: "מעניין אם הנס יעמוד לנו גם בפעמים הבאות". ואכן נס משמים היה שאותם חמישה טילי "קטיושה" שנפלו בלב קריית-שמונה לא הפילו חללים אלא רק פצעו פצעים קלים.

אבל, אנחנו, האמונים על הכלל שאין סומכים על הנס ושעלינו לפעול כל אשר לאל ידינו, בעזרת השם יתברך הנותן לנו כוח לעשות חיל, איננו פטורים מחשבון נפש נוקב, האם אנחנו עושים את מה שניתן כדי שסיכון נפשות כזה לא יישנה. ואני חייב לומר, ואני רוצה להבהיר לך, אדוני סגן שר הביטחון –

–

טלב אלסאנע (מד"ע):

חבר הכנסת פורת – – –

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת אלסאנע, אני מבקשת לא להפריע.

טלב אלסאנע (מד"ע):

חבר הכנסת פורת, אולי תגיד מה ניתן לעשות?

היו"ר א' סלמוביץ:

לא, לא נתתי לך את רשות הדיבור, חבר הכנסת אלסאנע.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אולי תאמר מה ניתן לעשות אחרי מה שנעשה?

חנן פורת (מפד"ל):

בסוף דברי.

טלב אלסאנע (מד"ע):

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת אלסאנע, לא קיבלת את רשות הדיבור.

טלב אלסאנע (מד"ע):

קיבלתם 40 שנות שקט בצפון, ומה נעשה?

חנן פורת (מפד"ל):

אני אגיד.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת אלסאנע, אני קוראת אותך לסדר בפעם הראשונה.

טלב אלסאנע (מד"ע):

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת אלסאנע, אני קוראת אותך לסדר בפעם השנייה.

חנן פורת (מפד"ל):

אני מפנה את דברי אליך, אדוני סגן שר הביטחון, ולא אל אלה שאינני בטוח כלל אם אכפת להם שחלילה נפגעים יהודים.

טלב אלסאנע (מד"ע):

ודאי שאכפת לנו — — —

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת אלסאנע, אני מבקשת ממך.

חנן פורת (מפד"ל):

אילו היה אכפת להם, הם היו צריכים להגיש את ההצעה לסדר-היום.

אני רוצה לומר: אינני מתכוון כלל לתקוף את הממשלה, בוודאי לא לנצל אירוע כל כך קשה כדי לעשות חשבון של קואליציה ואופוזיציה. אבל כולנו חייבים בחשבון נפש, לא רק כלפי מה שהיה, אלא בעיקר

כלפי מה שעלול להתרחש היום, מחר או מחרתיים: כשחלילה לא יעמוד לנו הנס ויפגעו יהודים בנפש, ושוב יתחיל אותו זעזוע שאפיין בשנים עברו את אזור הצפון בשעות טרגיות כאלה; מה נענה אז? האם תמיד אנחנו צריכים להמתין לשלב שבו, חלילה, יהיו קורבנות רבים, כדי שננקוט אותם צעדים שמתחייבים במציאות כה קשה? הנה, יום לאחר מכן נפלו שוב עשרות "קטיושות" – הפעם אומנם לא בקריית-שמונה אלא בגבול הלבנון, באזור הביטחון – אבל הרי הדבר הזה כבר הפך להיות לחם חוק לנו, כמעט דבר יום ביומו.

אנחנו איננו יכולים להימנע מההרגשה, שלא אנחנו בלבד מבטאים אותה, אלא, לפי מה שדווח בתקשורת, גם קצינים בכירים של צה"ל, ולא ראיתי הכחשה לעניין הזה. אני קורא כאן משפטים, לדעתי חמורים מאין כמותם, מנאמרו בתקשורת. דני שדה, הכתב הצבאי, אומר: "התגובות הפושרות של צה"ל בחודשים האחרונים בכל הקשור למלחמה במחבלים בלבנון הן שגורמות להגברת המוטיבציה שלהם לפעול. כך הגיבו אתמול קצינים בכירים בצה"ל על ירי ה'קטיושות' על קריית-שמונה". והטעם לתגובות הפושרות בדברים שלא לייחוס ולא לציטוט מצוינים על-ידם: "בגלל המשא-ומתן העדין שבעיצומו אנחנו נמצאים".

אני רוצה קודם כול הכחשה ברורה מעל דוכן הכנסת, ואני רוצה הבהרה ברורה: האם אכן קיים קשר בין המשא-ומתן שמתנהל עם לבנון והחשש שלנו, אולי, גם מפני איזו תגובה אמריקנית, שלא להפך את האיזון הקיים כיום, בעיצומו של המשא-ומתן, לבין תגובותינו בשטח? אינני אומר את הדברים האלה בשמי, אלא זוהי תחושתם של רבים רבים מאזרחי המדינה, זוהי תחושתם של החיילים בשטח, שנדרשים לעמוד במבחן היום-יום.

אני אינני בא להציע רצפטים לצה"ל. אני רוצה גם לומר לאנשי חד"ש, ואינני מתכוון כאן לפרוס תוכנית אסטרטגית: אני מלא אמון בכך שאם ידיו של צה"ל לא תהיינה כבולות הוא יעשה את כל מה שמתחייב, אם בפעולות קונספירטיביות, שהשתיקה יפה להן, ואם בפעולות אפילו נוסח מה שמוצע ביומן "מעריב" על-ידי איש שאיננו דוגל בהשקפתו.

ביומן "מעריב", בראש הטור, כתוב, תחת הכותרת "תגובה הולמת": "מתי תחליט הממשלה כי בלתי נסבל הוא שרבות יהודים יהיו חשופים יומם ולילה להתקפות חבלניות של מחבלים, כאילו ישראל היא בוסניה וקריית-שמונה היא סרייבו? תגובות שגרתיות של הפצצה פה והפגזה שם אינן מועילות. מנהיגי ה'חיזב-אללה' פועלים מתוך הנחה כי ישראל לא תרשה לעצמה תגובה חריפה מדי, כדי לא לסכן את תהליך השלום. הסורים מסרבים להתערב, ואפילו תומכים, וכמו כן ממשלת ביירות, ואנחנו יודעים את ידה הארוכה של עירק". את זה הוא כותב, לא אני אמרתי את הדברים האלה, וספק אם הייתי אומר אותם, אבל אני רוצה שתחוש גם אתה ונחוש אנחנו את התגובה הספונטנית הבאה מהשטח. "צה"ל חייב לסמן את הכפר שמקרבנו נורו הטיילים לישראל. 'קול ישראל' בערבית יזהיר את תושבי הכפר שעליהם לפנותו בתוך שעותיים, ובתום האולטימטום ימחק חיל האוויר את הכפר מעל פני האדמה. זה לא יהיה יפה וזה לא יהיה נעים, אבל זה יהיה יעיל."

אינני יודע אם הצעה כזאת או הצעה אחרת, כאמור אינני בא לתת רצפטים לצה"ל, אבל ברור לי שאי-אפשר להמשיך את המצב כך, ושחוסר תגובה אפקטיבית והולמת שלנו יביא לידי כך שנעמוד בפעם הבאה או בעוד פעמיים, חלילה, ואל אפתח פה לשטן, לא בפני פצועים קל משברי זכוכית, אלא גם בפני פצועים והרוגים. אז תבוא אולי התגובה, אבל אז היא תבוא מאוחר מדי לגבי, חס ושלום, אלה אשר ייספו בשל חולשתנו ובשל שיקולינו הפוליטיים.

אני מצפה לתשובה אמיתית ועניינית בסוגיה הזאת, שאולי כבר הפכה להיות כמעט שגרה פה, ועובדה היא שהיא אינה מעוררת את תשומת הלב הראויה, אבל היא עלולה, חלילה חלילה, לגבות מאתנו את מחיר חייהן של נפשות יקרות. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת חנן פורת. אני מזמינה את חבר הכנסת עמנואל זיסמן; בבקשה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

זאת הצרה, שלא היו "קטיושות" אחרי שזה בוצע – – –

קריאה:

את רוצה שיהיו "קטיושות"?

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

לא, אני לא רוצה שיהיו "קטיושות", אבל אם אנחנו – – – לא יהיו "קטיושות"?

היו"ר א' סלמוביץ:

חברת הכנסת גוז'נסקי.

עמנואל זיסמן (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, אדוני סגן שר הביטחון, חברי הכנסת, ישראל שואפת להשיג חוזה שלום עם לבנון, חברת הכנסת גוז'נסקי, על יסוד הגבול הקיים בין שתי המדינות, וישראל מנהלת משא-ומתן עם לבנון כדי להגיע להסכם שלום.

גם אני הייתי נגד הפיכת מבצע "שלום הגליל" למלחמה מתמשכת, מלחמה שהיה לה מחיר כבד, שגרמה לקרע בעם והביאה לידי כך שממשלת ישראל, כאשר מפלגת העבודה בתוכה, הציבה לה יעד מדיני ראשון במעלה לסיים את המלחמה, והמלחמה הסתיימה.

אבל מה שקורה עכשיו בלבנון הוא דבר שאי-אפשר לעבור עליו לסדר-היום, לא לסדר-היום הלאומי ולא לסדר-היום של הכנסת, כאשר חבל ארץ שלם בגבול הצפון נמצא בחרדה מפני התקפות "קטיושות". דיברתי הבוקר, אדוני סגן שר הביטחון, עם תושבים, והלילה, אף שאמרו להם לא להיות במקלטים, הם היו במקלטים. הכנסת לא יכולה לעבור בשתיקה, כאילו דבר לא קרה, כאשר משפחות שלמות, גברים, נשים וטף, מצויים במקלטים ובחדרי ביטחון מחשש שישוגרו "קטיושות" נוספות. היא מוכרחה להקדיש מזמנה מדי פעם בפעם לדון בתקריות כאלה, שהן אינן שגרתיות, כי מה שקרה הפעם, ואתה יודע זאת, אדוני סגן שר הביטחון, היה בבחינת נס, ממש נס. בנס לא נהרגו ולא נפגעו אנשים רבים, ואף הנזק לרכוש היה מועט יחסית. אך מי לידנו יתקע כי בפעמים הבאות יתרחשו נסים כאלה? האם אנחנו יכולים להסתמך רק על נסים?

תחושת הביטחון של התושבים בצפון הולכת ומידרדרת. התוצאות קשות מאוד מבחינה חברתית וכלכלית. אומנם הדברים לא נוגעים לך ישירות כסגן שר הביטחון, אבל בנושא הזה כל ממשלות ישראל וגם הממשלה הנוכחית עושה והתחייבה לעשות עוד יותר כדי להבטיח את ביסוסם הכלכלי של יישובי הצפון, שהוא תנאי הכרחי לחוסנם החברתי ולחיזוק כוח עמידתם. וכוח העמידה אצל חלק מהתושבים בקריית-שמונה לא היה חזק אף פעם, וכוח העמידה בקרב העולים החדשים איננו יכול להיות כמו אצל ותיקי הארץ המושרשים, שידעו לחשל את עצמם במאבקים האלה. מה לעשות? גם בפעם הקודמת וגם עכשיו הפגיעה היתה באזור מאוכלס עולים חדשים.

לכן, אני לא יכול להסתפק בשום פנים ואופן בזה ששר הפנים אריה דרעי החליט להעביר לאלתר את המענקים ואת הכספים המיועדים ליישובי קו העימות. זה לא מספיק. צריכה להיות תוכנית פעולה של ממשלת ישראל, שמחזקת כלכלית וחברתית לא רק את קריית-שמונה, אלא כל יישובי העימות והצפון. מבחינה חברתית וכלכלית צריך שיהיו תנאים כאלה, שיחזקו את כוח עמידתם. ואני מתכוון לא רק לחלק העירוני, אלא גם לחלק המושבי, הקיבוצי, החקלאי, ולכל האוכלוסייה שגרה שם. נדמה לי שכל מה שנעשה בשנה האחרונה – נעשה טוב אבל לא מספיק בתחום הזה.

ועכשיו אני רוצה לעבור לתחומים האחרים. אני רוצה לצטט בפניך, אדוני סגן שר הביטחון, מקור צבאי בכיר שאומר: צפויה הסלמה. ואם צפויה הסלמה, לא יכול לבוא יושב-ראש ועדת החוץ והביטחון, חבר הכנסת אורי אור, ולהגיד הבוקר: יש כללי משחק, אבל אם הם ישתנו, נפעל לפי כללי משחק חדשים. תפקידנו לא רק להגיב אלא גם למנוע, ואם צריך כללי משחק חדשים, אני מבקש ממך להגיד לנו מהם.

חנן פורת (מפד"ל):

מה, הם לא השתנו? ודאי שכן.

עמנואל זיסמן (העבודה):

לפי מה שאני שומע, הם לא ישתנו. והאם העניין איננו רק בהתשה, אלא רק לחיצה קלה יותר על ההדק? האם זו רק לחיצה קלה יותר על ההדק, או מעבר לכך? הרי אנו יודעים מה מטרותם. מטרותם אינה רק לפגוע, להרוג ולהרוס, אלא כנראה גם להסיט את שיחות השלום.

וכל זה קורה כאשר אירן, באופן עקבי, שיטתי ורצוף מממנת, מסייעת, תומכת ועומדת מאחורי כל זה. והסורים – עם כל הכבוד לממשלת לבנון, אני מפקפק בעצמאותה, הסורים נמצאים שם והם השליטים שם. אנחנו יכולים להמשיך את הדברים כפי שהם עכשיו?

אני לא קורא למלחמה נוספת בלבנון, אבל אני רק אומר: איזו התרגשות היתה פה בכנסת מן ההתנפלות הגסה – וצריך עוד לבדוק איך קורה שביצע, שדרושים אישורים מיוחדים להיכנס אליו, נמצא אדם שקופץ ורוצה לפגוע בחברי הכנסת; איזו התרגשות היתה בכנסת לו היתה "קטיושה" הורגת, גורמת לקורבנות, חס וחלילה? ונשיאות הכנסת לא רצתה להכיר בדחיפותה של ההצעה הזאת, היו בעיניה דברים דחופים יותר. והנה אנו שומעים עכשיו, שתהיה הסלמה נוספת.

אדוני סגן שר הביטחון, אין כמוני ואין כמוך שרוצים שתהליך השלום ימוצה ויביא להסדרים ולשלום. אבל נדמה לי שאני מבטא את דעת כולם, אין בכנסת חבר כנסת אחד או סיעה אחת שמייחסים ללבנון איזה קשר היסטורי, היסטוריוסופי, אידיאולוגי. הזיקה שלנו שם היא למעשה אך ורק ביטחונית. האם אנחנו מסבירים את זה? משהו רוצה לכבוש את לבנון או את דרום-לבנון, או להישאר שם?

אבל, עם זאת, נדמה לי שביטחונם ושלומם של יישובי הצפון ותושביהם, והחלטה שנתקבלה עם פינוי לבנון, שהיא לא תהיה עוד מוקד לטרור, והיא לא תהיה עוד איום לביטחונם ולשלומם של תושבי צפון הארץ – נדמה לי שהמטרה הזאת לא מושגת בזמן האחרון.

לכן, אני רוצה לסיים את דברי ולבקש שממשלת ישראל – א. תעשה חשבון נפש לאומי והערכת מצב ביטחונית לאומית חדשה לגבי הנעשה שם; ב. שהיא לא תסתפק בהעברת הכספים והמשאבים שהיא מחויבת להעביר, אלא היא צריכה לעשות מאמץ מיוחד, כלכלי-חברתי, לחיזוק האוכלוסייה וחוסנה וכושר עמידתה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת זיסמן. אני מזמינה את חבר הכנסת יוסף בא-גד.

יוסף בא-גד (מולדת):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, דבר ראשון, אני רוצה לשבח את קודמי, את חברת הכנסת נעמי בלומנטל ואת חברי הכנסת חנן פורת ועמנואל זיסמן, שהביעו את דעת כולנו בצורה נחרצת יוצאת מן הכלל. יישר כוחכם.

דבר שני, אני רוצה להביע את מחאתי נגד נשיאות הכנסת, שגילתה קיהות חושים; כאשר ביום שני, השכם בבוקר, הגשתי הצעה דחופה סירבו לאשרה, כפי שסירבו לאשר גם לאחרים מאתנו. "קטיושות" נופלות בקריית-שמונה, בגליל, ולכנסת אין זמן לדון בזה. אמרו לי: יש כל כך הרבה אירועים ביטחוניים, שאנחנו לא יכולים לדון בזה. זה מחריד אותי. זה כמו ההחלטה מטעם הממשלה שלא ללכת עוד לבתי-קברות כשנופלים חללים, כי יש הרבה אסונות. ממשלה – תדאגו שלא יהיו

הרבה אסונות. ממשלה – תדאגו שלא יהיו "קטיושות". ואם יש, צריך לעכב את סדר-היום ולא לדון בשום דבר עד שהעניין הזה יבוא על פתרונו. כאמור, אני מביע את מחאתי החריפה נגד נשיאות הכנסת, שלא גילתה תשומת לב מספקת למה שקורה לעם הזה.

אני לא יכול לישון בלילה כשאני רואה בעיתון "מעריב" תמונה של בובה המונחת על הרצפה בתוך שברים, כי זה נותן תחושה של יתמות, של דברים נוראים. כשאני קורא את הכתבה בעיתון "מעריב": בלילות העכברים מטיילים על הילדים במקלטים – בואו נתאר לעצמנו שאלה הבנים שלנו והנכדים שלנו. היינו אדישים? היינו שותקים? מה פירושו של דבר, שמוציאים ילדים משלוותם ושולחים אותם, שמא, מחשש שיקרה משהו.

צדק חבר הכנסת זיסמן, קפץ אדם אחד מן היציע, בלי נשק, וכל הכנסת איבדה עשתונות. ואנחנו גברים, אנחנו לא ילדים קטנים, אנחנו לא תינוקות, אנחנו לא נשים. אבל איבדנו את העשתונות בגלל מה שקרה. ושם, יום יום, לילה לילה, הם בפחד. מספיק הפחד.

יורים "קטיושות", אנחנו מפציצים. יורים "קטיושות", אנחנו מפציצים – וחוזר חלילה. רואים שזה לא עוזר, רואים שזו לא התשובה. כבוד סגן השר, אם רואים שזו לא התשובה, לא מחכים לאסון הבא, אלא מרחיבים את רצועת הביטחון. אני לא מתבייש לומר את השם הקדוש הזה. לא כיבוש לבנון, אבל להרחיב את רצועת הביטחון.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

עד ביירות?

יוסף בא-גד (מולדת):

הרי ה"קטיושות" מגיעות מאזור מסוים.

משה פלד (צומת):

היו"ר א' סלמוביץ:

חברת הכנסת גוז'נסקי. חבר הכנסת פלד.

יוסף בא-גד (מולדת):

ה"קטיושות" מגיעות ממרחק מסוים ומאזור מסוים. יודעים בדיוק את המקומות. הייתי רוצה לשמוע מסגן השר, כאשר הוא יענה, האם הוא מוכן לומר לי מה המרחק שבו נמצאים משגרי ה"קטיושות" מעבר לרצועת הביטחון. כמדומני שזה לא מרחק גדול מדי. אם צריך לכבוש רצועה של 55-100 קילומטרים – – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

– – –

יוסף בא-גד (מולדת):

תמר גוז'נסקי, עד שהילדים שלנו יהיו בטוחים. את לא תפקירי את דם בנינו ובנותינו.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אני באמת לא רוצה להפקיר.

היו"ר א' סלמוביץ:

חברת הכנסת גוז'נסקי.

יוסף בא-גד (מולדת):

כאן דיבר מקודם חבר הכנסת האשם מחאמיד על איחוד משפחות, והביא דוגמאות של אמא, ילד ותינוק. באמת, ממש נכמרו רחמי. אבל אותה אשה מירדן, בנה יכול להתאחד אתה וללכת לירדן. רחל וייס ושלושת ילדיה והקדוש דלרוזה לא יכולים להתאחד יותר. את יהודייה, תמר? את לא מתביישת, חברת כנסת יהודייה? שוכבים בקבר אשה ושלושת ילדיה, חייל שנשרף בדרכו להציל, הם לא יכולים להתאחד יותר.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אחים – זו לא נחלת יהודים בלבד.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת אלסאנע.

טלב אלסאנע (מד"ע):

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת אלסאנע.

טלב אלסאנע (מד"ע):

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת אלסאנע, אני קוראת אותך לסדר בפעם השלישית. אני מבקשת ממך לצאת עכשיו.

טלב אלסאנע (מד"ע):

את צריכה להתחיל מהתחלה.

היו"ר א' סלמוביץ:

אני לא צריכה להתחיל מהתחלה. אני מבקשת ממך לצאת עכשיו.

(חבר הכנסת ט' אלסאנע יוצא מאולם המליאה.)

יוסף בא-גד (מולדת):

ולכן אני אומר: שיבחי מאד את סגן שר הביטחון. רציתי לעלות ולשבח אותו, אך בגלל צעד פרוצדורלי לא נתנו לי, על עמדתו התקיפה והאיתנה. חבל, כבוד סגן השר, שבסוף קלקלת והודעת במוצאי-שבת, 26 בחודש, ברדיו, הודעה שתביא לזכות שיבה לאלפי-אלפים. אני מתפלל שעשית זאת בלי לקבל את אישורה של הכנסת. אני חושב להעלות מייד שאילתא דחופה על כך. אני אומר: בואו נבין פעם היכן אנו נמצאים. אנו רוצים שלום, אנו כמהים לשלום, אנו מתחננים לשלום, רק אל נהיה תמימים. הקם להורגך – השכם להורגו.

אם הפתרון הטבעי אינו עובד, כבוד סגן השר, תביא את ההצעה. אדוני סגן השר, אני מחשיב מאוד את עמידתך, ואני קורא לך מעבר לכל ויכוח פוליטי, להביא את הצעתי בפני ראש הממשלה ושר הביטחון, ולומר שהיום צריך לכבוש עוד רצועה. לא להתבייש, לכבוש ולהודיע שאיננו כובשים את לבנון. יותר מזה, אני מוכן ללכת לפשרה אם תתחשבו בדעתי, ולהציע כי היום לא נעשה כלום, אבל, נודיע, שאם חלילה ישוגרו "קטיושות" פעם נוספת, אפילו התחלה של "קטיושות" – נכבוש את כל האזור שממנו ישגרו "קטיושות". תאמין לי, כבוד סגן השר, את השפה הזו הם מבינים מצוין. הם יודעים טוב מאוד, שאם יכבשו להם עוד רצועה, העסק ייגמר.

אמר ראש הממשלה: אנו כבר לא "עם לבדד ישכון". ברוך השם, כל העמים אתנו. פרשת השבוע, פרשת "בלק", אומרת שאנו כן "עם לבדד ישכן ובגוים לא יתחשב". אברהם נקרא אברהם העברי, כי אברהם מעבר אחד וכל העולם כולו נגדנו. זה לא שיר של נעמי שמר בלבד. העולם נגדנו פעם פחות ופעם יותר. אנחנו צריכים להבין שהם נגדנו, ואין לנו להישען אלא על אבינו שבשמים, שיכוון את צה"ל בדרך הטובה.

יהי רצון שתבינו שצריך להפסיק בניסויים בחיי אדם. זה גורם לדמורליזציה של כל הגליל. יהי רצון שתבינו כי צריך לקחת את כוחנו בידיים, ובסייעתא דשמיא נכבוש עוד רצועה, ובלבד שלא תהיינה יותר "קטיושות". תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת בא-גד. אדוני סגן שר הביטחון, בבקשה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, הקשר שלי עם גבול לבנון הוא קשר שנמשך שנים רבות. יכולתי לעקוב אחר המצב הביטחוני שם, ובמיוחד אחר התנהגות תושבי האזור בתקופות שונות, גם כאשר הייתי מפקד חטיבה, פעלו אז נגד יישובים שלנו בצפון בעיקר חוליות מלבנון, ואחר-כך, כאשר הייתי אלוף פיקוד ואש"ף התארגן ב"פתח-לנד" בכל המרחב של דרום-לבנון ופעל נגד היישובים, וצריך היה לנסוע בשיירות שנים ולישון במקלטים שנים, גם בעמק-הירדן ובבקעת-הירדן וגם בגבול הצפון, וגם כרמטכ"ל בתקופת החטיפות.

אני יכול רק לומר לכם, חברי הכנסת, שלשמחתו הרבה של עם ישראל כוח העמידה וגם כוח ההבנה המדיני של תושבי ישראל לאורך כל הגבולות, אבל במיוחד בגבול לבנון, כושר העמידה וכושר ההבנה האלה עולים, כנראה, לא במעט על כושר העמידה ועל כושר ההבנה של אנשים אחרים המתעסקים

בביטחון, ולצד, אני צריך לומר, שעמדתם גם יותר שקולה מעמדות של חלק מחברי הכנסת, כפי שהן מוצגות כאן מדי פעם.

אין ספק שכל תושבי ישראל צריכים להצדיע לאזרחינו היושבים בגבולות, במיוחד בגבול הצפון, שבו לא חלה הפסקה בפעולות הטרור במשך עשרות שנים. אני מציע שלא חברי הכנסת – ובעניין זה לא אכפת לי מאיזו מפלגה – יהיו אלה אשר יכניסו מורך-לב בקרב תושבי הצפון, או יפגעו בכושר העמידה.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

רגע, זו התשובה שלכם? פגיעה בחברי הכנסת? זו התשובה של הממשלה?

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני מציע שתשבי בשקט ותקשיבי. אגיע גם לביטחון, אל תדאגי.

יוסף בא-גד (מולדת):

האם הכנסנו מורך-לב?

היו"ר א' סלמוביץ:

אני מבקשת לא להפריע לסגן שר הביטחון.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

האם הממשלה אומרת לחברי הכנסת לשבת בשקט?

היו"ר א' סלמוביץ:

חברת הכנסת בלומנטל, בסוף דבריו, אם ירצה סגן השר להשיב על שאלתך, בבקשה. כרגע אני מבקשת לא להפריע.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

אני מבקשת את הגנת היושבת-ראש, הוא אומר לי לשבת בשקט.

היו"ר א' סלמוביץ:

אני מגינה עכשיו על הדובר, ואני מבקשת לא להפריע לו. הוא לא סיים את דבריו.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני רוצה לומר לכם יותר מזה: השתתפתי בלוויה בקריית-שמונה של עולה חדש מברית-המועצות. בדרך אל הלוויה ביקרתי את המשפחה הפצועה בבית-החולים בצפת. גם מי שמנסה להעמיד פנים שהעולים החדשים הם כביכול חסרי כוח עמידה, טועה ומטעה. ואין הדברים באים, חס וחלילה, להצדיק את הטרור, אלא להזכיר שכאשר הכנסת, כמו הממשלה וכמו העם כולו, עומדים – – –

היו"ר א' סלמוביץ:

סליחה, אדוני סגן השר. חבר הכנסת אלסאנע, אני ביקשתי ממך לצאת מן האולם, ואני מבקשת ממך לצאת עכשיו.

טלב אלסאנע (מד"ע):

נכנסתי להצבעה.

היו"ר א' סלמוביץ:

אין כרגע הצבעה. אני הוצאתי אותך, וכשתהיה הצבעה תוכל להיכנס ולהצביע. סליחה; אתה יכול, בבקשה, להמשיך.

סגן שר הביטחון מ' גור:

תודה רבה. ובכן, גם עולים חדשים הם בעלי כוח עמידה, מכיוון שגם הם מבינים היטב את האילוצים השונים שבהם אנחנו חיים במדינה, ובמיוחד אילוצים שבהם אנחנו חיים בגזרות מסוימות.

אמרתי, שעל כולנו להצדיע לכוח העמידה של התושבים בצפון, ולהיזהר שחס וחלילה לא מאתנו יורדו דגלים.

חברי הכנסת, אנחנו, ואנחנו פירוש מדינת ישראל על ממשלותיה השונות, ניסינו לאורך גבול לבנון כמעט כל שיטה, לרבות הסתבכות במלחמה בלבנון. חבר הכנסת בא-גד, אתה מציע להרחיב את רצועת הביטחון. אין לנו זמן להיכנס עכשיו להיסטוריה יתר על המידה, אבל גם בתחילת מלחמת לבנון דובר על הרחבה של 40 קילומטר, והסתבכו לשלוש שנים.

יוסף בא-גד (מולדת):

שאלתי מה המרחק של ה"קטיושות" – – –

סגן שר הביטחון מ' גור:

אגיד לך בדיוק. אני רק מציין, שהסתבכו במלחמה של שלוש שנים. עכשיו, מה הקושי? הקושי הוא בכך, שראשית כול גם ל"קטיושות" יש טווחים שונים. שנית, יש מערכות נשק המסוגלות לירות הרבה יותר רחוק מאשר ה"קטיושות". לכן, כשאתה אומר: להרחיב רצועת ביטחון, הרי כמעט אין לזה גבול.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אבל ממשלת לבנון – – –

סגן שר הביטחון מ' גור:

מי שאחראי לביטחון צריך להבין את כל האילוצים שבפניהם עומדים, בוודאי צריך להיזהר שלא לחזור על טעויות חמורות שנעשו בעבר, ולא סתם אמרתי "חמורות", כי אני רוצה להזכיר לכם שאחת התוצאות הנוראיות של המלחמה בלבנון היתה הקמת ה"חיזב-אללה". זאת אומרת, בתנאים של העולם המודרני לא רק שמלחמה אינה פותרת תמיד הכול, לפעמים ניצול מוגזם של כוח עלול להביא להיפוכו של דבר.

יוסף בא-גד (מולדת):

לכן – – –

סגן שר הביטחון מ' גור:

תסלח לי, ה"חיזב-אללה" – –

עמנואל זיסמן (העבודה):

— — —

היו"ר א' סלמוביץ:

רק רגע, חבר הכנסת זיסמן.

סגן שר הביטחון מ' גור:

— — זה גוף שקם בלבנון להילחם נגד הנוכחות הישראלית שם, והוא לא היה קיים קודם לכן.

יוסף בא-גד (מולדת):

ה"חמאס" קם בלי זה.

עמנואל זיסמן (העבודה):

— — —

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני מדבר על נושא, נושא.

משה פלד (צומת):

שאלה קצרה.

היו"ר א' סלמוביץ:

חברי הכנסת, אני מבקשת לא להפריע.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אתן לכולכם לשאול.

לכן, כאשר אנחנו מנתחים את ההיסטוריה שלנו בצפון, מביאים בחשבון את גבול היכולת של הכוח הצבאי מול המצב המדיני, אנחנו יכולים להבין מדוע רוב הממשלות בישראל, פרט לממשלה שנגררה למלחמה בלבנון, לא נגררו למשחקים כאלה. כי היה ברור שהם לא נותנים פתרונות יותר טובים.

בבקשה, אני מוכן לענות על שאלות.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת זיסמן.

עמנואל זיסמן (העבודה):

מהמקום?

היו"ר א' סלמוביץ:

מהמקום, בוודאי. שאלה קצרה בלבד, לא נאום.

עמנואל זיסמן (העבודה):

כל מה שאתה אומר לא בא במקום זה שממשלת לבנון, בחיזוקם של סוריה ואחרים, השתלטה על –
–

סגן שר הביטחון מ' גור:

עוד לא אמרתי כלום. חכה. עניתי על שתיים-שלוש שאלות שנשאלו. חכה.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת פלד, קצר.

משה פלד (צומת):

אני רוצה לשאול אותך, הממשלה, ובעיקר שר הביטחון, מרבים לדבר בתקופה האחרונה על הצלחת הסגר. והצלחת הסגר היתה בעיקר שינוי מנטלי בפעולות של כוחות הביטחון שלנו. זאת אומרת, הם עברו למתקפה, עברו לאקטיביזם ביטחוני. אני לא אומר לפתוח במלחמה חדשה בלבנון, אבל השאלה היא, האם האקטיביזם הביטחוני הזה לא יביא לאיזו תפנית ברצועת הביטחון, ובעיקר בהשמדת ארגון הטרור הזה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני אגיע לזה.

חבר הכנסת חנן פורת רצה תשובה ברורה – האם אנחנו מנהלים את המלחמה בטרור הלבנוני על-פי הצרכים של המלחמה בטרור, או שאנחנו נכנעים למגבלות מדיניות כאלה ואחרות הקשורות – אם אני מצטט אותך נכון – במשא-ומתן?

חנן פורת (מפד"ל):

לא אמרתי "נכנעים", אלא "מתחשבים".

סגן שר הביטחון מ' גור:

ראשית, אוי ואבוי לממשלה המפעילה את כוחה הצבאי בכל חזית בלי שמונחת ביסוד הפעלת הכוח הצבאי הערכת מצב מדיני. ולזאת גם אתה מסכים. ומכיוון שאינני רוצה לענות תשובה לא נכונה, אומר שבוודאי הממשלה מביאה בחשבון, לפני הפעלת כוח כלשהו, את כל ההשלכות המדיניות האפשריות.

אני כבר ציינתי פה לא אחת, שראש הממשלה יושב אחת לשבוע לפחות בדיון ארוך וממצה על המצב גם בשטחים וגם בגבול הצפון, מעבר לדיונים נפרדים, כפי שקיימנו השבוע, נוכח מה שמתרחש בצפון. מפני שאומנם ראש הממשלה רצה מאוד לדעת איך להגדיר את המצב – האם חל שם שינוי לכיוון התשה. המסקנה שאלה הגענו: לא חל שינוי לכיוון התשה. האם יש אצלם היום נטייה קלה יותר ללחוץ על ההדק? – אומנם כן.

אי-אפשר להתעלם מן העובדה, שבשבועיים-שלושה שבועות האחרונים, כך נראה לנו, יש בצד השני נכונות, שעוד לא ברור מהיכן היא באה, ללחוץ ביתר קלות על ההדק. ואנחנו שומרים היטב, בתשומת לב בלתי פוסקת, על ההתנהגות הזאת, כדי שאנחנו נקבע נכון את דרכי התגובה שלנו. ואם יהיה צורך לנקוט אמצעים אחרים, לא נהסס. כי אמרנו לא אחת, שאנחנו נלחמים בטרור כפי שהוא מחייב. זה לא אומר, חס וחלילה, שלא מביאים בחשבון השלכות מדיניות כלליות. וכאן אני רוצה להיות יותר מפורט.

מה זה נקרא להתעלם משיחות השלום? אנחנו מאמינים, שרק השלום המוסכם הוא שיכול באמת, יותר מכל שינוי טקטי שניסינו במשך 50 שנה, להביא ברצינות ולאורך זמן – – –

נעמי בלומנטל (הליכוד):

עד שיגיע השלום לא יהיה מי שייהנה מהשלום. בינתיים יש "קטיושות". בינתיים נהרגים. הכול מחכים בוויינגטון שמשו יזוז, אבל שום דבר לא זז.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אם אני לא טועה, זו היתה קריאת ביניים ללא אישור. אני גם לא כל כך הקשבתי להתחלה. אני אמשיך, ואני חושב שאענה גם לך.

ודאי שאנחנו מביאים בחשבון את ההשפעה של כל מה שאנחנו עושים על תהליך השלום. אני יכול לומר לכם, שמה שמתרחש בלבנון איננו בעל השלכה חשובה על תהליך השלום. אם פעילות ה"חיזב-אללה" תהיה כזאת שנרגיש שהיא מחייבת אותנו להפעלה שונה של הכוח – – –

חנן פורת (מפד"ל):

מה צריך להיות יותר?

סגן שר הביטחון מ' גור:

חנן, אנחנו לא נפרט פה.

חנן פורת (מפד"ל):

אני שואל אותך, אם היא תסכים?

סגן שר הביטחון מ' גור:

חנן, אנחנו לא נפרט פה מה כן נעשה ומה לא נעשה.

חנן פורת (מפד"ל):

מה הכוונה שלך להסלמה שהיא יותר חריפה?

סגן שר הביטחון מ' גור:

בשביל זה אנחנו, כמערכת ביטחון, יושבים לא פעם אחת, בישיבה בכנסת, ואני לא בא בטענות, כל אחד עושה את תפקידו, אלא יום-יום ושעה-שעה, ואנחנו מחליטים מה צריך לעשות. אני לא אומר מראש, לא פה ולא במקום אחר, מה אנחנו נעשה. אם אני לא טועה, אני עונה בזה גם על קריאת הביניים של חברת הכנסת בלומנטל; גם היום, אין פעולת התגרות אחת שאנחנו עוברים עליה לסדר-היום.

יוסף בא-גד (מולדת):

אבל זה לא מועיל.

סגן שר הביטחון מ' גור:

והיא מכה בהם מכות קשות. אני רק מציין את זה בשביל לומר, שאם אנחנו נרגיש שהתנאים המדיניים והביטחוניים מאפשרים, אנחנו נפעיל גם אמצעים אחרים, גם שיטות אחרות. אני לא אכנס ליותר מזה.

עמנואל זיסמן (העבודה):

חנן פורת (מפד"ל):

אני מבקש לשאול שאלה.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת זיסמן. חבר הכנסת פורת, לא כעת. לאחר דברי סגן השר, אם הוא יסכים, אני אתן לך. לא יותר מזה. בבקשה, אדוני סגן השר.

סגן שר הביטחון מ' גור:

מפה אני רוצה לעבור ולהזכיר לחבר הכנסת זיסמן, שבמפת הקדימות הלאומיות לא רק שאנחנו לא פוגעים, חס וחלילה, ביישובי הצפון, אלא מנסים תמיד לתת להם את הקדימה הלאומית העליונה.

עמנואל זיסמן (העבודה):

יש אבטלה בקריית-שמונה. אסור שתהיה אבטלה בקריית-שמונה.

היו"ר ר' אדרי:

אדוני חבר הכנסת זיסמן, אתה דיברת, אמרת כל מה שהיה לך לומר. תאפשר לסגן השר להשיב לך. תודה.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אסור שתהיה אבטלה בקריית-שמונה ובכל מקום אחר בצפון.

סגן שר הביטחון מ' גור:

חבר הכנסת זיסמן, אני לא רוצה לצטט את נאומיך על ירושלים. תאמין לי, לשנינו יש חשבון בעניין ירושלים. לי יש חשבון גדול יותר בעניין הצפון. פשוט שירתתי שם יותר. אני, כמפקד צבאי, ויושב פה חבר הכנסת זאבי שהיה אלוף פיקוד המרכז באותם זמנים, טיפלנו בבתי-ספר, בגני-ילדים ובעבודה. היום הדבר הזה נעשה, לשמחתי, בעוצמה עוד יותר גדולה, על מנת לחזק את כוח העמידה החברתי והכלכלי של התושבים בצפון, כפי שאתה אמרת, כל זמן שאנחנו לא יכולים לתת פתרון כולל.

לצערי הרב, כנראה עקב התנאים המסובכים, אנחנו חושבים שרק השלום הכולל יביא לרגיעה כוללת גם בגזרה הזו. עד אז חובתנו, ואנחנו אומנם עושים את זה, לתת להם את מקסימום הביטחון, את מקסימום העוצמה החברתית והכלכלית, על מנת שהם יוכלו להמשיך ולחיות חיים נורמליים עד כמה שניתן.

אני חוזר ואומר, כוח העמידה שלהם איתן ויציב. אנחנו רק יכולים להבטיח להם, שאנחנו מצדנו נעשה הכול על מנת להצדיק את הקורבן שהם מקריבים עבור כל העם ועבור כל המדינה בכל שעה ובכל רגע. זו חובתנו, ואותה אנחנו נעשה.

אם היושב-ראש רוצה, אני מוכן להשיב על שאלות.

היו"ר ר' אדרי:

תודה, לא. יש רק שאלה אחת. חבר הכנסת פורת, בבקשה.

חנן פורת (מפד"ל):

אני רוצה להבין באופן מדויק מדברייך – – –

סגן שר הביטחון מ' גור:

מדויק, אתה רוצה פוליטיקה מדויקת.

חנן פורת (מפד"ל):

אנסח אחרת. האם אפשר להבין מדברייך, שאילולא התנהל המשא-ומתן עם הערבים ועם לבנון, הייתה תגובתנו כיום שונה משהיא עכשיו?

סגן שר הביטחון מ' גור:

להיפך. אני ציינתי, שבמקרה הנוכחי הפעולה נגד ה"חיזב-אללה" איננה קשורה בקשר ישיר לתהליך השלום. אנחנו מרגישים חופש פעולה גדול מאוד לגבי מה ניתן ומה לא ניתן לעשות. אנחנו מביאים בחשבון גם את ההשפעה האירנית וגם את ההשפעה הסורית. דבר לא נעלם מעינינו. אבל אנחנו גם מביאים בחשבון את הניסיון המתמשך של שנים רבות, ואנחנו רוצים להיות בטוחים שמה שנעשה יהיה באמת לטובת התושבים בצפון. את החובה הזאת אנחנו נעשה.

אני מציע להעביר את כל ההצעות לוועדת החוץ והביטחון, מכיוון שיש אולי אספקטים נוספים שרוצים לדון עליהם בצוות יותר מצומצם.

עמנואל זיסמן (העבודה):

יש פה בעיות כלכליות וחברתיות. ביקשתי דיון במליאה.

סגן שר הביטחון מ' גור:

מבחינתי, הדיון במליאת הכנסת לא יכול להוסיף הרבה, אבל לא אכפת לי שידונו במליאה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה, אדוני סגן שר הביטחון.

חברי הכנסת, יש שתי הצעות אחרות. יש הצעה אחרת של חבר הכנסת שלמה בוחבוט, המבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת יוסף בא-גד.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אבל יש הסכמה.

היו"ר ר' אדרי:

סליחה. אם הוא מבקש להסיר, אני לא יכול אחרת.

שלמה בוחבוט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, יישובי קו העימות חשובים לכולנו. כפי שאמרתי לפני דקות מספר, הכנסת הזו חייבת להיות מאוחדת, ולא לדבר על המשך מאבק צבאי, על הרחבת הקו. אנחנו חייבים לדבר על יותר תעסוקה. מה שמדאיג את תושבי קו העימות אינו הנושא הביטחוני, כי הנושא הביטחוני מטופל היטב על-ידי כוחות צה"ל.

יוסף בא-גד (מולדת):

"קטיושות"?

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, לחבר הכנסת בוחבוט יש רק דקה אחת.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

שלמה בוחבוט (העבודה):

סליחה, אני יושב בקו הצפוני ואני מרגיש את ה"קטיושות".

נעמי בלומנטל (הליכוד):

היו"ר ר' אדרי:

אני מבקש מכם לאפשר את המשך הדיון בצורה סדירה. בבקשה, יש לך עוד 30 שניות.

שלמה בוחבוט (העבודה):

את זה לא אני אמרתי, אמרו את זה גם תושבי קריית-שמונה, אנשי מעלות ואנשי המושבים.

לכן, אני מציע שהדיון הזה לא ירד מסדר-היום ולא יעבור לוועדת החוץ והביטחון. אני חושב שהדיון הזה צריך להתקיים, פעם אחת ולתמיד, דווקא בוועדה אחרת, בוועדת הכספים, על מנת להזרים משאבים לקו העימות, על מנת למצוא יותר תעסוקה, על מנת להמשיך להביא יותר תושבים. ה"קטיושות" לא מדאיגות את הקו הצפוני.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

בשם מי אתה מדבר?

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת בוחבוט. הצעה אחרת לחבר הכנסת דוד מנע, בבקשה.

דוד מנע (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אנחנו צריכים לזכור את תושבי הצפון לא רק כשיש "קטיושות". אנחנו צריכים לזכור כי כשאנו יושבים בביתנו יושבים הם וסופגים את ה"קטיושות", ולכן צריך לזכור אותם תמיד. לזכור משמעו העדפה מוחלטת של יישובי הצפון, הימנעות מפיטורים של עובדים בקריית-שמונה, מפעל תע"ש, הקלות במס, מתן העדפה למושבים בגבול הצפון והקלות בתחום החקלאות, העדפה בתחום החינוך והרווחה, הקדמת כל התשלומים לביצוע מידי של חדרי ביטחון, מערך הכבישים והתשתית המתוכננים ביישובי הצפון. רק בכך נביע הוקרתנו ותודתנו ליישובי הצפון.

היו"ר ר' אדרי:

תודה. מה אתה מציע?

דוד מנע (הליכוד):

טקטית – להסיר את ההצעה של חבר הכנסת זיסמן.

היו"ר ר' אדרי:

תודה. חברי הכנסת, חשבתי שנוכל להתאחד כולנו על הצעה אחת. אני מציע שתהיה הצבעה אחת – להעביר את הנושא: ירי "קטיושות" לעבר אצבע-הגליל, של חברי הכנסת נעמי בלומנטל, חנן פורת, עמונאל זיסמן ויוסף-גד לוועדה. יש הצעה להעביר את הנושא לוועדת הכספים ויש הצעה להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון.

נעמי בלומנטל (הליכוד):

יש הצעה לדון במליאה.

חנן פורת (מפד"ל):

אני רוצה להציע הצעה.

היו"ר ר' אדרי:

אין מה להציע. אם אתה עומד על כך שיהיה דיון במליאה, נצביע.

דוד מנע (הליכוד):

אני מציע ועדה משותפת של ועדת החוץ והביטחון – – –

היו"ר ר' אדרי:

גם סגן השר לא התנגד שיהיה דיון במליאה. אם כך, אנחנו נצביע רק על הצעה אחת, על דיון במליאה.

חנן פורת (מפד"ל):

אני מסכים שהצעתי תועבר לוועדת החוץ והביטחון. עם זאת, יש היגיון שזה יידון בוועדת החוץ והביטחון, בנושאים ספציפיים, וגם במליאה.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת פורת, אני חושב שזה לא רצוי, כי מזה לא תצא תועלת גדולה. אני חושב שמן הראוי או שיהיה דיון במליאה ונתייחס ברצינות לכל הנושא או דיון בוועדה.

חנן פורת (מפד"ל):

בתנאי שזה יהיה במושב הזה.

היו"ר ר' אדרי:

הנושא כל כך חשוב, ואני חושב שכולנו צריכים להתאחד סביב ההצעה שיהיה דיון במליאה.

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. מי בעד קיום דיון במליאה בנושא: ירי "קטיושות" לעבר אצבע-הגליל – של חברי הכנסת נעמי בלומנטל, חנן פורת, עמנואל זיסמן ויוסף בא-גד – יצביע.

הצבעה מס' 3

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 16

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ר' אדרי:

בעד – 16, נגד – אין, נמנעים – אין. הנושא יבוא לדיון במליאת הכנסת. תודה לחברי הכנסת ותודה לסגן השר שהשיב.

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ר' אדרי:

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת. בבקשה, גברתי.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחה היום על שולחן הכנסת הצעת חוק מס מקביל (תיקון מס' 11), התשנ"ג-1993, שהחזירה ועדת העבודה והרווחה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

היו"ר ר' אדרי:

תודה, גברתי סגנית מזכיר הכנסת.

הצעה לסדר-היום
המשטרה וההומוסקסואלים

היו"ר ר' אדרי:

אני מזמין את חברת הכנסת יעל דיין, שתעלה את ההצעה לסדר-היום מס' 1984 בנושא: המשטרה וההומוסקסואלים. בבקשה.

יוסף בא-גד (מולדת):

הצעה לסדר. אולי אפשר להפסיק עם הנושאים האלה.

יעל דיין (העבודה):

חבר הכנסת בא-גד, אין היום מובאות לא מהמקרא ולא משום מקום.

יוסף בא-גד (מולדת):

"קטיושות" והומוסקסואלים, איך אתם משווים? זה אותו משקל?

היו"ר ר' אדרי:

זה לא אותו משקל, אבל זאת כנסת ישראל. לכן נבחרנו כולנו, כדי שכל אחד יביע את דעתו. אני מבקש ממך להואיל לשבת ולהקשיב.

יוסף בא-גד (מולדת):

אני יוצא כמחאה, כי זו בושה וחרפה.

היו"ר ר' אדרי:

בבקשה, דרך צלחה. תודה רבה לך. בבקשה, גברתי.

יעל דיין (העבודה):

אני מצטערת שחבר הכנסת בא-גד יוצא כמחאה. מחאתו, אני בספק אם היא נרשמת אצל האנשים שבהם מדובר.

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, כבוד השר, בנושא המשטרה וההומוסקסואלים, עכשיו, משונו פקודות מטכ"ל והגיוס, הקידום והשיבוץ בצה"ל אינם מושפעים בשום צורה על-ידי נטיות המיניות של המתגייס, אני רוצה להאמין שפנייתי לשר המשטרה תזכה לטיפול מהיר ותכליתי.

גם אינני מזקקת לא למובאות מן המקרא או מהשירה העברית ההומוסקסואלית ואסתפק בהצגת הדברים.

אני רוצה לדבר היום על שני מישורים. האחד, יחס השוטרים, המשטרה, לקהילה ההומוסקסואלית, הבנתה את הקהילה הזו והפסקת היחס המשפיל, המזלזל ופוגע בזכויות האדם והאזרח של ההומוסקסואלים. אני רוצה לומר שאני מדברת בלשון הכללה. אינני מכלילה, יש הרבה מאוד מקרים שבהם היחס הוא נאות. אני מדברת על המקרים הרבים מדי שהם נושא לתלונות.

אמש בחצות נעצרו סטודנט למשפטים וחברו בגן-מאיר, גן ציבורי בתל-אביב, לא על אלימות, לא על עבירה כלשהי, לא על שוטטות, לא בנסיבות מחשידות, אלא משום שמנהגה של המשטרה לעצור הומוסקסואלים בצורה בוטה ולבקש מהם להזדהות. הוא הגיש תעודת זהות. כשהוא שאל: האם עברתי עבירה? ענה לו השוטר: לכאורה עברת עבירה של משכב זכר.

אני רוצה להזכיר – ואני חושבת שזה מיותר בבית הזה – לידיעת כל השוטרים, וצריכים לעשות את זה המפכ"ל ושר המשטרה, שב-1988, מאוחר מדי לכל הדעות, בוטלה בדיני עונשין העבירה או הגדרת משכב זכר כעבירה. לא רק שאין ה"מות יומת" שמתייחס למשכב זכר בתנ"ך, אלא יש ביטול מוחלט, כאשר יש הסכמה והעניין נעשה בין בוגרים.

הבחור הזדהה אתמול. גם החבר שלו הזדהה. ואז, בקשר הגלוי, בקולי קולות, מסר השוטר לאיזה מוקד עלום ואמר: יש לי כאן שני קליינטים, האזרחים האלה הם "קליינטים", ומסר את הפרטים שלהם בקשר למוקד.

האירוע הזה חוזר במספרים גדולים, אומנם במקומות שבהם נוהגים הומוסקסואלים לשוטט, וזכותם לעשות את זה במקומות מפגש מדי ערב. ומה עושה המשטרה עם הרשימות האלה? אני רוצה לדעת, האם יש מאגר מידע, או כפי שזה נקרא "רשימות ורודות", של הומוסקסואלים שאינם עבריינים? אין סיבה למאגר מידע, שהוא איננו מאגר צל"שים, כידוע, או כישורים, אלא פשוט רשימה שמית של אנשים שווים בפני החוק שמוטלת עליהם סטיגמה בשל היותם הומוסקסואלים.

כנראה מאגר מידע כזה קיים, והוא מופץ לאותם גופים שיש עילה ביטחונית, כאילו, לצייד אותם ברשימה של אנשים, שלצד שמם נקודה שחורה שאומרת: "הוא הומוסקסואל ולפיכך הוא מהווה סיכון

ביטחוני, לפיכך הוא איננו מוסיף כבוד למדינת ישראל ועדיף שלא להעסיק אותו בתפקיד ייצוגי או מסווג"...

יש ערמה של תלונות של אנשים שנעצרו בגן-העצמאות – זה המקום היחיד ששם הם זוהו בשל היותם הומוסקסואלים – ואותם אנשים נדחו, לפני שעברו את כל מסלול המבחנים והבדיקות, משירות במשרד החוץ, במוסד, בסוכנות היהודית ובתפקידי שליחות. הקשר היחיד לדחייה יכול להיות העובדה שאי-שם בהיסטוריה שלהם הם נעצרו בגן-העצמאות, התבקשו להזדהות ומסרו מספר זהות. הם נכנסו לאיזו רשימה, והרשימה הזאת יש לה איזו תפוצה.

אני מבקשת לשמוע מהשר בצורה חד-משמעית, שלא קיימת רשימה כזאת, ואם העניין יגיע לערכאות, משום שיש הרבה תלונות, שאמירתו של השר באמת תעמוד במבחן משפטי.

בין האנשים האלה שעברו את המסלול הזה של רישום בגן-העצמאות ואחר כך דחייה משירות יש פסיכולוגים, אקדמאים, רופאים, אמנים, קציני מילואים, שעד שנעצרו על-ידי המשטרה והוכרזו כ"וורודים" לא היתה זהותם המינית ידועה ולפיכך לא היה עיכוב בקידומם. הרישום הזה הוא בלתי חוקי, העברת המידע החסוי והפרטי הזה למישהו היא בלתי חוקית ובצדה תפיסת עולם מפגרת ופרימיטיבית, לא-שוויונית ומזיקה לפרט ולחברה.

לא רק ברישום מדובר, ולא רק בסטיגמה ובדעות קדומות, אלא בהתנהגות שאיננה הולמת לובשי מדים במשטרת ישראל. זכותם של הומוסקסואלים לטייל בגן ציבורי. מקומות מפגש ציבוריים נהוגים בכל העולם. המשטרה אמורה להגן על האוכלוסייה החפה הזאת גם מידיהם ומהתנכלותם של פרחים ובריונים המוצאים להם טרף לחימום יצרים.

הוגשו עשרות תלונות, רובן דרך האגודה לזכויות האזרח, בידי עורך-הדין דן יקר, גם בשבועות ובימים האחרונים – המשטרה פוטרת את הקובלים, ויש לי לפני תשובות של המשטרה; השוטרים אומרים להם: "אל תסתובב כאן אז לא יכו אותך". קוראים להם "קליינטיים"; בלשון "עצרנו חמישה קליינטיים". במקרים מספר הם נכבלו באזיקים בטענה מוקדמת של השוטרים שחשבו שהם היו בין המכים ולא המוכים, אף שהם היו זבי דם. כשביקש אחד הנעצרים המוכים על-ידי הבריונים לשחרר מעט את אזיקיו כי כואב לו, ענה לו השוטר – וכאן אני נזהרת מאוד בלשוני, אם כי חבר הכנסת גוטמן איננו כאן, אני מעדנת את לשון השוטר ואומר בלשון שאיננה הלשון הוולגרית שבה השתמש השוטר – הוא אמר לו: איבר מין בפי הטבעת כואב יותר מאשר האזיקים. תתרגמו את זה ללשון הרחוב ותקבלו את התשובה שהבחור קיבל מהמשטרה.

פעם אחר פעם הותקפו מילולית ופיסית בחורים בגן-העצמאות על-ידי שוטרים. כשביקשו העצורים את פרטי השוטרים כדי להתלונן על השפלה, השוטרים קראו להם: "זבל", "מלוכלים", "בושה למדינה" ועוד ביטויים שאינם מתאימים לדוכן הזה.

התלונות הוגשו. הפרקליטות כן אישרה את התלונות והגישה תביעות למשטרה. היה מקרה של בחור דתי שנדחף והוכה, כיפה נפלה לו מהראש, השוטר זרק את הכיפה על פניו. הוא הגיש תלונה. בכל המקרים האלה הוגשו תלונות. בדרך כלל זה היה במקרים של חברות של בריונים אלימים המסתובבים בגנים בציד של הומוסקסואלים. המשטרה לא טרחה להביא לזיהוים כדי לאפשר את מעצרים.

תשובה על התלונות היתה בדרך כלל: "נוכח הספק בעניין מהימנות הודעתו של המתלונן אנחנו דוחים את התלונה". הוא הומוסקסואל – הוא לא מהימן, הוא הומוסקסואל אז מגיע לו.

אני חייבת לקצר. אני רוצה לציין היבט שני, והוא ההיבט של הומוסקסואלים ולסביות הפסולים בדיעבד ובפועל מלשרת במשטרה כשוטרים ושוטרות. יש לפני תלונות של שוטרים שפוטרו בשל נטיותיהם המיניות. יש שוטרים שהיו במשטרה, עברו מסלול ופוטרו אחרי שהתגלתה נטייתם המינית. התשובות על כל התלונות האלה, בפי השר מילוא והמפכ"ל טרנר היו, שאין לפטר בגלל נטייה מינית אלא אם לנטייה המינית מתלוות: "התנהגויות אשר אינן עולות בקנה אחד עם נורמות התנהגות הנדרשות מאנשי משטרה".

מה הן הנורמות האלה? הייתי רוצה לדעת. השוטר ההומוסקסואלי לובש חצאית? הוא מחצין איזו תכונה שאינה נורמטיבית? הוא איננו ממלא את תפקידו? מה נדרש מאיש משטרה כנורמה שהומוסקסואלים ולסביות אינם עומדים בה וקציני צה"ל, פרופסורים באוניברסיטה, רופאים, מטפלים ועורכי-דין כן עומדים בה?

אסיים ואומר שאני מבקשת משר המשטרה שיבהיר לציבור שאין מניעה ואין פסול בשירות שוטרים הומוסקסואלים ושוטרות לסביות במשטרה. אני מבקשת ממנו למחוק את המשפט ביחס לנטייה המינית של הומוסקסואלים, כאילו לנטייה הזו מתלוות התנהגויות אשר אינן עולות בקנה אחד עם נורמות התנהגות. אני מבקשת משר המשטרה להצטרף לנאורות של שר הביטחון ומערכת הביטחון ולהצהיר על דרך החיוב את הצטרפותו זו. ובלי ספק, הזרמת שוטרים הומוסקסואלים ושוטרות לסביות לשורות המשטרה, בהתאם לכישוריהם, ימנעו וירככו גם את היחס הקיים עכשיו של השוטרים ההטרוסקסואלים לקהילה הזו.

פרופסור עוזי אבן היה כאן בכנסת לפני יומיים, אחרי ששונן פקודות המטכ"ל והוא הוחזר לתפקידו בצה"ל. הוא אמר: אני גאה בצה"ל, תרתי משמע. לידיעתך, כבוד השר, הומוסקסואלים ולסביות מכנים את עצמם "גאים וגאות". הוא אמר: "אני גאה בצה"ל, תרתי משמע".

שלמה בוחבוט (העבודה):

שישנו את שמם במקום "עליזים ועליזות".

יעל דיין (העבודה):

אני מקווה לשמוע בקרוב את המלים, אני גאה במשטרה ואני שוטר ישראלי גאה. תודה רבה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחברת הכנסת יעל דיין. אני מזמין את שר המשטרה להשיב על הצעתה של חברת הכנסת יעל דיין.

שר המשטרה מ' שחל:

אדוני היושב-ראש, עמיתי חברי הכנסת, גברתי חברת הכנסת יעל דיין, כשר המשטרה אני בהחלט גאה במשטרת ישראל.

חנן פורת (מפד"ל):

לא תרתי משמע.

שר המשטרה מ' שחל:

לא תרתי משמע. אני גאה במשטרת ישראל.

אני רוצה להתייחס להצעה לסדר-היום, גם על דעת המשטרה וגם על דעתי. בשונה מצה"ל, שבו היתה הוראה מפורשת בקשר להומוסקסואלים, משטרת ישראל דוגלת ופועלת בשוויוניות לכלל האוכלוסיות כאחד מאבני המסד של האתיקה המקצועית המשטרית.

המדיניות המוצהרת של המשטרה היא, שאין לאפשר אפליה של אדם בשל נטיותיו המיניות. משטרת ישראל איננה נזקקת לשאלה של העדפותיו המיניות של פלוני לעניין גיוסו. אין העדפותיו המיניות מהוות מכשול על דרך גיוסו. אך מי שמחפש את בן זוגו בקרב חברה שיש לגביה התייחסות שמטבעה היא עלולה לפגוע בשירות, יש מקום לבחון במהלך גיוסו את קשריו החברתיים ללא תלות בהעדפותיו המיניות. הכוונה היא, אם החברה שבה מדובר מתרועעת עם עבריינים, היא עלולה להוות, מבחינת התנהגותה, חלק מפעולות שהן בלתי חוקיות, נוגדות את החוק. הבדיקה מתייחסת לתחום הזה ולתחום הזה בלבד.

יעל דיין (העבודה):

זה לא נכון לגבי כל שוטר שעלול להתרועע עם חברה עבריינית?

שר המשטרה מ' שחל:

בהחלט. אני חוזר ואומר. אין העדפותיו המיניות של אדם מהוות מכשול על דרך גיוסו, אך אם מדובר בחברה שבה הוא מתרועע, שלגביה יש יחס שזאת חברה עבריינית, ובמקרה זה ההתרועעות שלו

היא גם על רקע העדפותיו המיניות, העניין נבדק לא בגלל ההעדפה המינית אלא בגלל אופי החברה שבה הוא מסתובב.

אני מקווה שהסברתי את עצמי היטב.

אלי דיין (העבודה):

אתה מתכוון לחברה עבריינית.

שר המשטרה מ' שחל:

אני מדבר על חברה עבריינית.

יעל דיין (העבודה):

שר המשטרה מ' שחל:

בהחלט.

יעל דיין (העבודה):

אין הנחה ששוטר הומוסקסואל מראש – – –

שר המשטרה מ' שחל:

אין הנחה כזו. ההנחה היא רק אם מדובר בהתרועעות על רקע זה ואם החברה שבה הוא נמצא היא חברה עבריינית, העובדה הזאת עלולה להביא לפסילה, בגלל העבריינות ולא בגלל ההעדפה המינית, לא מסיבה מינית.

מכיוון שההעדפות המיניות אינן משמשות שיקול לעניין גיוס ולעניין טיפול בפרט ובכוח האדם במשטרה, אין בידינו נתונים באשר להתפלגות המשרתים במשטרה על-פי העדפות אלו.

עוד לפני שעלה הנושא המדובר על סדר-היום, משטרת ישראל, באמצעות יחידת קצין חינוך ראשי ומערכות ההדרכה שלה, עוסקת בהסברה, הדרכה ולימוד של מתן שירות שוויוני לציבור האזרחים ולשוטרים, במסגרת סדרות חינוך, קורסים והרצאות כחלק ממערך החינוך וההדרכה הכולל.

אני רק רוצה להוסיף על התשובה הכתובה הזאת, שגם בהשוואה להנחיות החדשות של משרד הביטחון, ששם מדובר על סיכון ביטחוני, בעניין זה למשטרת ישראל אין צורך בהנחיה כלשהי, כי היא ממילא לא הנחתה מעולם להפלות על הרקע הזה אנשים בשירות המשטרה.

אולם חברת הכנסת יעל דיין העלתה שאלה קונקרטית בקשר לאירועים בגן-מאיר ובגן-העצמאות. אני רוצה לומר כך: עבירה של משכב זכר נמחקה מספר החוקים, כאמור, בשנת 1988. קיימת עבירת שידול, והיא קיימת לא רק לגבי הומוסקסואלים אלא גם לגבי מקרים אחרים של זנות. העבירה הזאת היא עבירה שבה המשטרה מטפלת, ואני גם אבדוק בעקבות דברייך ביתר פירוט. אם יש מקרה של שידול ליחסי מין בתשלום והמשדל עבר את העבירה ויש הוכחות, במקרה כזה המשטרה מתערבת.

שאלת אותי שאלה על מאגר מידע. לא ידוע לי על מאגר מידע, או על רשימה המהווה מאגר מידע. בוודאי לא יימסר מידע שלא במסגרת ההליכים החוקיים. מידע, על-פי חוק ההגנה על הפרטיות, הוא מידע של רישום פלילי שניתן למסור אותו לפי הרשאה מיוחדת לגורמים מסוימת רק על בסיס של הרשעה, ולא נמסר מידע אחר, כי אין החוק מאפשר זאת. כדי לוודא, מאחר שלא הייתי ערוך לתשובה הזו, אני באמת אשאל אם יש דבר כזה. לי לא ידוע על רשימה כלשהי, רשימה "ורודה", בנושא הזה של הומוסקסואלים, שהמשטרה אוגרת את המידע הזה והיא מעמידה אותו לרשות גורמים שפונים אליה לקבל אותו.

יעל דיין (העבודה):

היו"ר ר' אדרי:

חברת הכנסת יעל דיין, אני מבקש. גם כשרוצים לשאול, מבקשים. נתתי לך להציג את העניין. השאלה היא, האם באמת השאלה כל כך חשובה? והזמן של הכנסת גם הוא חשוב. הנושא הוא חשוב.

יעל דיין (העבודה):

יש מקרה שבא שוטר אל אדם, אינו עוצר אותו, רק לוקח תעודת זהות. האם יש רישום כזה במשטרה?

שר המשטרה מ' שחל:

את יוצאת מתוך הנחה, שמעבירים את זה לרישום. את זה אני רוצה לברר. אני רק רוצה לומר לך, חברת הכנסת יעל דיין, במשטרה יש רישום פלילי שהוא בעקבות הרשעה. יש למשטרה חשדות כלפי אנשים. מידע פנימי של המשטרה הוא חלק מעבודת המודיעין שלה, אבל זה שלה בלבד, היא לא מעבירה אותו, אסור לה להעביר אותו לגורמים אחרים. לכן הדגשתי את הדברים. לגבי המקרה הספציפי שאת מדברת עליו, האם יש רישום במקרה כזה ששוטר בא, אינו עוצר, לא לוקח לתחנה, לוקח רק את תעודת הזהות ואחר כך מעביר אותה למאגר כזה, על השאלה הספציפית הזאת אין לי מענה. אני אנסה לברר ואני אשיב לך עליה.

לגבי ההצעה לסדר-היום של חברת הכנסת יעל דיין, אם חברת הכנסת יעל דיין מסתפקת בתשובה שלי, בסדר. אם היא רוצה להעביר אותה לוועדה, נעביר אותה לוועדת הפנים של הכנסת.

יעל דיין (העבודה):

אני מציעה להעביר את ההצעה לוועדת הפנים.

היו"ר ר' אדרי:

אתה מסכים, אדוני השר?

שר המשטרה מ' שחל:

כן, בהחלט.

היו"ר ר' אדרי:

תודה. אבל יש לנו הצעה אחרת של חבר הכנסת שלמה בוחבוט, המבקש להסיר את ההצעה מסדר-היום. בבקשה, חבר הכנסת בוחבוט.

שלמה בוחבוט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כמה לסביות יש וכמה הומואים יש במדינה הזאת, שאנחנו כמעט כל שבועיים צריכים לשבת ולדון עליהם? חברת הכנסת יעל דיין, אני חושב שהכנסת הזאת – ואני מדבר גם כחבר כנסת חדש – צריכה לקיים דיונים בנושא ערי הפיתוח, בנושא האבטלה, בנושא הקליטה. אלה דברים שמדאיגים את כל העם. אנחנו חוזרים בסוף השבוע הביתה ואומרים לנו: זה

מה שמדאיג אתכם? על זה אתם דנים? מה הבעיה לפנות לשר במכתב, לשאול אותו ולקבל תשובה, ולתת לכנסת זמן לטפל בנושאים כבדי משקל?

לכן, אני חושב שאנחנו סתם מטרידים, אנחנו סתם פוגעים בתדמית הכנסת. בואו נתחיל לדון בנושאים חובקי עולם, בנושאים שמטרידים אותו אזרח קשה יום, ונפסיק לתת הרגשה שכל המדינה הזאת כולה הומואים וכולה לסביות.

יעל דיין (העבודה):

אתה נגד מתן זכויות – – –

שלמה בוחבוט (העבודה):

אני בעד מתן זכויות לכל אדם, אבל בואו נעמיד את הדברים בפרופורציה הנכונה ולא נדון כל יום שני וחמישי על ההומוסקסואלים.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת בוחבוט, מה אתה מציע?

שלמה בוחבוט (העבודה):

אני מציע להסיר את ההצעה הזאת.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת בוחבוט. חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. לפנינו שתי הצעות: האחת – להעביר את ההצעה לוועדה, והשנייה – להסיר את ההצעה מסדר-היום. אני מעמידן להצבעה. נא להצביע.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 7

נגד – 6

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר ר' אדרי:

בעד – 7, נגד – 6, נמנעים – אין. הנושא עובר לדיון בוועדת הפנים.

הצעה לסדר-היום

קידום הרפורמה במשק הדלק

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא – הצעה לסדר-היום מס' 1935, של חבר הכנסת דן תיכון, בנושא: קידום הרפורמה במשק הדלק. חבר הכנסת דן תיכון, בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הרפורמה במשק הדלק מלווה את הכנסת שנים רבות. משק הדלק במדינת ישראל, היקפו מסתכם בכ-2 מיליארדי דולר ומעלה, כ-14% מן התל"ג. זה אחד הענפים החשובים ביותר במשק הישראלי.

אלה שנולדו בזמן המנדט זוכרים בוודאי את שלוש חברות הדלק הבריטיות-הולנדיות, שהיו קיימות בארץ: "של", "אסו", "סוקוני ווקום". בואו נראה מה קרה מאז סיום המנדט במשק הדלק הישראלי. בתקופת המנדט חולק משק הדלק בין שלוש החברות: 45% ניתנו לחברת "של", 30% לחברת "אסו", 25% לחברת "סוקוני ווקום". מדינת ישראל התקדמה, 45 שנים חלפו. במקום חברת "של" קיימת חברת "פז", שנכנסה לנעלי חברת "של", שהתפנתה מהארץ, במקום חברת "אסו", הוקמה ופועלת חברת "דלק", במקום חברת "סוקוני ווקום" הוקמה ופועלת חברת "סונול". עד לפני שנתיים-שלוש שנים התחלק משק הדלק על-פי האחוזים הבאים: 45% חברת "פז", 30% חברת "דלק" ו-25% חברת "סונול". הווי אומר, מאז ימי המנדט לא נשתנה דבר במשק הדלק בישראל ומה שהיה הוא שקיים.

אנחנו, שמרבים לדבר על שינוי מבני במשק, כשאנחנו מגיעים למשק הדלק אנחנו בעצם איננו עושים דבר. כך אנחנו מנציחים את ההסדר-לא-הסדר שקיים במשק הדלק. במשך שנים אני מנסה, לפעמים

בהצלחה ולפעמים שלא בהצלחה, לשנות ולו משהו קטן במשק הדלק, ועד כה ההצלחה היתה מזערית.

כאשר אני מדבר על המבנה המאובן, הקרטלי והמפוקח של משק הדלק, אני מתכוון לשלוש חברות הדלק, לארבע חברות הגז ששייכות לשלוש חברות הדלק, בתי-הזיקוק, תחנות הדלק, הממשלה שמתערבת ללא סוף ומפקחת כמעט על כל תחום, על רכישות חוזיות ועל תעריפים שמנוהלים על-ידי הממשלה.

אתמול היה יום חג. אני לא יודע כמה מכם עקבו אחר הידיעות בעיתונות, אבל נתפרסמה חוות דעתו והחלטתו של הממונה על ההגבלים העסקיים, עורך-הדין יורם טורבוביץ', והוא קבע לראשונה, שבמשק הדלק יש הסדר כובל, והוא מוכיח בפעם הראשונה שהטענות שלי ושל חבר הכנסת בורג שיש קרטל במשק הדלק היו נכונות.

נכון שקודמו לתפקיד כפר בעובדה הזאת, ובתשובה על פנייתנו דחה את הבקשה ואמר שאין קרטל במשק הדלק. אבל כל מי שיש לו מכונית, ויש כמיליון ו-200,000 מכוניות במדינת ישראל, יודע שכאשר הוא נכנס אל תחנות הדלק מחירי הדלק בארץ שווים בכל מקום.

כולנו מבקרים בעולם וכולנו עדים לתופעה, שבמרבית המדינות החופשיות מחיר הדלק שונה מתחנה לתחנה. תחנות הדלק, חברות הדלק מתחרות זו בזו. במדינת ישראל מחיר הדלק שווה לכול.

ההחלטה של עורך-הדין יורם טורבוביץ' מאתמול היא החלטה מהפכנית. מי שזוכר את הישיבה המפורסמת בתחילת הקדנציה הזאת בוועדת הכלכלה, כשאני פניתי לעורך-הדין יורם טורבוביץ' ואמרתי: לשם מה אנחנו צריכים מפקח על ההגבלים העסקיים, אם בנושא הדלקים אתה לא מסוגל להכריז על החברות הללו כנכללות במסגרת ההסכם הכובל? הוא דחה את הצעתי ואמר שיבדוק פעם נוספת. לא חלפה שנה ואכן אתמול זו היתה החלטה מהפכנית.

ב-1989 ובתחילת 1990, בהיות השר שחל שר האנרגיה, נעשה צעד גדול בתחום יצירת התחרות במשק הדלק. זו היתה הפעם הראשונה שהחברות נאלצו להתמודד עם ההתארגנות הקרטלית שלהן, כשהשר מודיע להן בצורה הברורה ביותר: תהיה רפורמה במשק הדלק.

מנהלי החברות ובעלי החברות עשו כל מאמץ כדי להלך אימים על השר שחל ועל מספר מועט של חברי כנסת שרצו לקדם את עניין הרפורמה. ואכן השר שחל יישם את הרפורמה בשלב הראשון למרות ובניגוד ללחצים שהופעלו עליו. אנחנו זוכרים שחברות הדלק פנו בכל עניין לבתי-המשפט והעסק הזה התארך ללא סוף.

משפרש שר האנרגיה ממשרד האנרגיה נקלע כל משק הדלק למצב של סטטוס-קוו. הרבו לדבר על רפורמה במשק הדלק, כמעט שלא עשו כלום.

אי-אפשר שלא להזכיר את הרפורמה של השר שחל בתחום הגז, שהיא בבחינת סיפור הצלחה. כל מי שצורך גז במדינת ישראל יודע עד כמה התחרות הזאת היא קשה, עד כמה ניתן ללקוח ליהנות מן

הרפורמה במשק הגז. אני זוכר, כשהביאו את הרפורמה לדין בוועדת הכספים, אמר מי שהיה אז יושב-ראש ועדת הכספים, שר האוצר הנוכחי, שהוא לא מבין איך וכיצד תצא לדרך הרפורמה במשק הגז. היא אכן אושרה דווקא בקולות חברי הליכוד. אבל הוא מייד קבע מועד לשימוע נוסף, שהרי הוא הניח שהרפורמה במשק הגז תיכשל.

כאשר אני מדבר על הרפורמה במשק הדלק, אני רוצה לאזכר שבנק הפועלים שולט היום בשתי חברות דלק גדולות – בחברת "דלק" ובחברת "סנול" – ויש לו כוח רב, משנשתנה המשטר במדינת ישראל וידו בכול ויד כול בו.

אתם זוכרים בוודאי, שעד לפני כארבע-חמש שנים לא היה עניין כרטיסי האשראי קיים בתחנות הדלק. נהפוך הוא, החברות ובעלי תחנות הדלק עשו הכול כדי שכרטיסי האשראי לא ייכנסו לשירות האזרח בתחנות הדלק. גם בעניין הזה הם נוצחו.

אדוני השר, חברות הדלק אינן רוצות ברפורמה. תחנות הדלק משתכללות. הוכנסו משאבות בשירות עצמי. כל אזרח יודע, כשהוא מזדמן לתחנת דלק בשירות עצמי, שהמחיר שנגבה ממנו מוזל. כאן אתה קונה בשירות עצמי ומשלם אותו מחיר.

לסיום, אדוני השר, אני פונה אליך ומבקש ממך להפעיל מייד את השלב השני של הרפורמה. עבר זמן רב. יבוטל הפיקוח על מחירי הדלקים בתחנות הדלק; מחר בבוקר. לא יעלה על הדעת שייקבע מחיר מרבי אחיד לכל סוגי הדלק במדינת ישראל. זו שעתך היפה ביותר. חזרת למשרד האנרגיה, כולנו ממתנים לשלב שבו תפעיל לאלתר את הרפורמה המיוחלת, כדי שגם האזרח הקטן בעל המכונית ייהנה מן הרפורמה הזאת.

כאמור, אנחנו ממתנים לך, זכות הדיבור או זכות התשובה לשר האנרגיה.

היו"ר ר' אדרי:

עם כל הכבוד, זה לא תפקידך להזמין את שר האנרגיה לתת תשובה.

דן תיכון (הליכוד):

אני חייב לומר שאני לא הזמנתי את שר האנרגיה להשיב. אני אומר שניתנת לו זכות התשובה, ניתנת לו זכות העשייה.

היו"ר ר' אדרי:

אתה כבר אמרת שהוא הוכיח זאת.

דן תיכון (הליכוד):

לא. הרפורמה בשלב הראשון.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לך, אדוני, חבר הכנסת דן תיכון. אני מזמין את שר האנרגיה והתשתית להשיב על הצעתו של חבר הכנסת דן תיכון.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בראש ובראשונה אני רוצה להודות לחבר הכנסת דן תיכון על האשראי שהעניק לי בנושא הרפורמה במשק הדלק. ואכן, במשך כל התקופה של ארבע-חמש השנים האחרונות, שבהן עסקתי בפתיחת משק הדלק לתחרות, היה חבר הכנסת דן תיכון אחד האנשים העקביים גם בתמיכה וגם בהתייחסות שלו. אודה על האמת, לעתים ראיתי בו אולי התומך הכמעט-יחיד מול מתקפות המתנגדים לרפורמה, שהפעילו את כל מערכת יחסי הציבור שלהם על מנת להשפיע שהמשק הזה יישאר סגור כפי שהיה במשך כל השנים.

אתמול התרחש דבר בעל חשיבות רבה, וציין אותו חבר הכנסת דן תיכון בהצעה שלו, הקביעה שהסכמי הבלעדיות בין חברות הדלק "פז" "דלק" ו"סונול" לבין מפעילי ובעלי תחנות הדלק הם הסדרים כובלים, על-פי החלטה של הממונה על ההגבלים העסקיים ד"ר יורם טורבוביץ'; ואני משבח את אומץ לבו ואת המסמך הענייני והמקצועי שהוא הכין, על 27 העמודים שבהם הוא סוקר את המצב במשק הדלק וקובע את העובדה שמדובר בהסדרים כובלים כמשמעותם בחוק ההגבלים העסקיים.

על-פי החלטה של הממונה למעשה נקבע כי הסדרים אלה, אם לא יערערו עליהם, בתוקף שלהם הם נמצאים לקויים, ומשמעותם שחרור התלות של מפעיל התחנה וחברת הדלק, דבר שיאפשר יציאה וכניסה מן הענף ויאפשר גם לבצע כמה מההנחיות להשלמת הרפורמה.

לכן, אני רוצה להשיב תשובה ברורה וישירה על ההצעה של חבר הכנסת דן תיכון בכך שאומר, כי אתמול הזמנתי אלי את נציגי בעלי חברות הדלק, גם אלו שהדוח מתייחס אליהן וגם החברות החדשות; הזמנתי את בעלי התחנות וסוכני הדלק והודעתי להם את המדיניות ואת הכוונות שאני עומד לבצע בתחום הזה בעקבות ההחלטה של הממונה.

הכוונה שלי, חבר הכנסת דן תיכון, היא לבצע את המהלכים הבאים: א. הסרת הפיקוח על המחיר במתקן של מוצרי הדלק הנמכרים בתחנות ומהם נגזרת עמלת בעלי התחנות; ב. ביטול קביעת המחירים לצרכן למוצרי הדלק הנמכרים בתחנות הדלק, שזה כולל בנזין, קירוסין, נפט וסולר, כך שלא יהיה צורך במחיר מרבי שאליו נדבקים כולם ומונעים אפשרות של תחרות; ג. הסרת הפיקוח על העמלות השונות שגובות תחנות הדלק, לרבות דמי שירות לילה.

במקביל לצעדים אלה יחויבו בעלי התחנות, בצו שהוא מוכן, לפרסם בתחנות באופן בולט את מחירי המוצרים והשירותים שהם נותנים באותו יום. כי יכול להיווצר מצב, ואני מקווה שכך יהיה, שבעל תחנה שירצה להביא אליו לקוחות, שיבואו לקנות אצלו, יקבע מדי יום מחיר שונה מזה שהיה אתמול, ואני מקווה שהוא יהיה זול יותר.

הגורם החשוב להצלחתם של הצעדים האלה ולהתפתחות התחרות הוא התנהגות נבונה של הצרכנים. אני חושב, שהמשמעות האמיתית של הרפורמה בדלק היא, שהצרכן הגדול ביותר הוא נהג הרכב. כל אחד מ-1.2 מיליון בעלי כלי רכב שנעים בכבישים יוכל להרגיש שהוא, בעל הרכב, מקבל שירות, שמחזרים אחריו כדי לבוא ולתדלק בתחנת התדלוק הזאת, שיש לו אפשרות לבחור בין תחנות הדלק, גם על-ידי הוזלת מחירים, כדי שיהיה לו כדאי לבוא אליה.

התחרות הזאת בשוליים החלה במיוחד כאשר התחילו בעלי תחנות להוזיל מחירים. הבעיה היא שיש אינטרס של כל הגורמים לשמר את המערכת ולהבטיח את העמלות, להימנע מתחרות ולשמר את השוק כפי שהיה.

ההחלטה מאתמול, שבאה בעיתה, על בסיס בקשה ופנייה שלנו על-ידי העמדת החומר והעבודה היסודית, למעשה מאפשרת להמשיך ולצעוד את הצעד הבא המתחייב, שהוא סיום הרפורמה, מעבר לשלב השני.

בעניין הזה יש דברים נוספים שאני חייב לומר. לא רק בקצה של התחנה אנחנו נמצאים במצב שבו יש מונופול שהוא בתי-הזיקוק. גם לגבי בתי-הזיקוק, אני נערך, מייד עם כניסתי לתפקיד, להכנת תשתית שתאפשר ייבוא של תזקיקים מכל הסוגים, וכאן אומר דבר שאולי צריך ללבן אותו – בכלל זה האפשרות שהייבוא הזה יהיה חופשי לאו-דווקא לבעלי תחנות חברות דלק או גורם כלשהו, אלא רשאי יבואן לייבא אם הדלקים האלה עומדים בתקן.

כדי להימנע מכל הסרבול הביורוקרטי שנמשך, אגב, הרבה שנים, והיה לפני, וראיתי שהיו ויכוחים ודיונים איזה תקן של בנזין – משום-מה התקן האירופי לא מתאים לנו – החלטתי לאמץ את הבנזין שמשווק באיטליה. הוא דומה לשלנו מבחינת מזג האוויר. אני חושב שאם באיטליה זה בסדר גם אצלנו זה בסדר, ושיפסיקו לבוא בכל מיני טענות, מענייני ביטחון המדינה עד לענייני תקינה, כדי למנוע פתיחת משק הדלק לתחרות.

הדבר הנוסף, ניתנה הנחיה לחברת "שירותי נפט" להתחיל מייד בהכנת תשתית לקליטת תזקיקים ושירותים לכל אדם שיפנה אליה בעת צורך באחסנה.

ייבוא, או האופציה האפשרית של ייבוא מוצרים מוגמרים תביא גם את בתי-הזיקוק לצורך לעמוד בתנאי תחרות, תחייב את בתי-הזיקוק להוזיל מחירים; תחייב אותו לעמוד, בד בבד עם עם התחרות שתפתח בענף בתחום השיווק, לעמוד גם במצב שיהיו עליו לחצים של יבוא מתחרה לייצור שלו.

אדוני היושב-ראש, אמר חבר הכנסת דן תיכון בהצעתו, שאנחנו מדברים על משק שהמחזור שלו הוא כ-2 מיליארדי דולר. המחזור אולי גדול קצת יותר, הוא מגיע ל-11 מיליארד שקל. כל אגורה במחיר

הבנזין שווה 10 מיליון שקל רווח; אגורה אחת. כלומר, במקרה זה אנחנו מדברים על אפשרות שהנהג בעל הרכב, הצרכן, יוכל ליהנות מהרבה מאוד כספים בלי לפגוע ברווחיות הענף. כי זאת לדעת, משק האנרגיה, הן משק הדלק והן משק החשמל בישראל, הוא משק מרתק בהתנהגות שלו. תוספת כלי הרכב מביאה לגידול עצום בהשוואה לכל מדינה אחרת, שאין לו אח ורע במדינות העולם האחרות. תוספת העולים, גידול האוכלוסייה, העלייה ברמת החיים, כמו שהיה במשק החשמל, שעל בסיס הערכות שיעור העלייה הוא בין 2.5% ל-5%, אנחנו מגיעים לגידול של 15% לשנה בכמה תחומים, כך קורה גם במשק הדלק.

עזבתי את משרד האנרגיה ב-1990, כאשר הזיקוק בבתי-הזיקוק היה 8.5 מיליוני טונות לשנה נפט גולמי. הופתעתי בעצמי למצוא שהיום בתי-הזיקוק מזקקים 11-11.5 מיליון טונות. עד סוף העשור הזה תהיה הכפלה של המספר, כ-20 מיליון טונות במדינת ישראל.

ועוד בשורה אחת. אנחנו רוצים להעלות את רמת האוקטן ולהוריד את רמת העופרת בבנזין. ניתנה הוראה לבתי-הזיקוק להיערך כך שגם מבחינת איכות הסביבה תהיה אפשרות לספק בנזין באוקטן המתאים לרכב החדש, אבל גם נקי מפסולת רעילה של עופרת, שפוגעת ברבים ובמיוחד בגובה של ילדים, בגלל האגוז, שהוא המוציא את הפליטה הזאת, ועם קביעת לוח הזמנים שיחייב את בתי-הזיקוק בהשקעות מתאימות כדי להבטיח למשק הישראלי את מה שדרוש לו.

אדוני היושב-ראש, אני מציע לסיים את דברי, כמובן, בהעברת ההצעה לוועדה, אבל אומר עוד דבר אחד: בתוך תקופה קצרה ביותר, אני מדבר על ימים, על שבועות ולא על חודשים, יש בכוונתי להוריד את הפיקוח. יש בעיה עם האוצר. שר האוצר צריך להשתכנע סוף-סוף שהרפורמה היא רפורמה טובה. אני יודע שהוא התנגד לה בשלבים שהוא היה חבר בוועדת הכספים של הכנסת.

אני חושב שכולנו צריכים לדעת שאנחנו מייצגים את האזרחים, אנחנו לא מייצגים את חברות הדלק, אנחנו לא מייצגים את בעלי התחנות, אנחנו צריכים לייצג את הצרכן ולפעול לטובת המשק הישראלי. טובת המשק מחייבת שהממשלה תצא מהענף הזה ותאפשר לו לפעול באופן חופשי. התחרות תהיה תחרות אמיתית על-פי תנאי שוק, כאשר הממשלה דואגת לתקינה והיא דואגת לפקח, ואם יש כשל שוק היא נכנסת פנימה. תמיד אפשר יהיה להטיל פיקוח. אני מאמין שבתנאים מסוימים תהיה אפשרות להגיע לשתי המטרות גם יחד.

לפחות אחת מחברות הדלק הודיעה אתמול, שהיא מוכנה להבטיח לא רק שהמחיר לא יועלה אם נוריד את הפיקוח, אלא היא מבטיחה גם להוזיל אותו. בעלי התחנות הודיעו שהם מוכנים לשתף פעולה – זה הישג גדול בשבילם ועבורם – כדי לשחרר אותם מחוזים ארוכי טווח של 49 שנים ועוד 49 שנים.

אני מציע שההצעה לסדר-היום תועבר לוועדת הכלכלה של הכנסת כדי לדון בה על הפרטים, על המגמות וגם על לוח הזמנים לביצוע השלב הבא של הרפורמה במשק הדלק. תודה רבה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לאדוני שר האנרגיה. אני מבין שיש הצעה אחרת לחבר הכנסת בוחבוט. אני חושב שהנושא הוא כה חשוב, כה חיוני, שאין טעם להוריד את הנושא מסדר-היום, אבל כוונתך כנראה לא להסיר את הנושא מסדר-היום אלא יש לך מה לומר. בבקשה.

שלמה בוחבוט (העבודה):

קודם כול, אני רוצה לברך את השר על התעוזה. יישר כוח, אל תתקפל. למדתי מהר מאוד בוועדות הכנסת שיש 30 בעלי הון, שבכל פעם באים בכובע אחר לוועדה. הם פשוט השתלטו, הפכו להיות לובי קשה, לובי שמנסה לשנות ולפגוע בכל המערכות החופשיות.

אני רוצה רק להזכיר: כולנו נוסעים לחוץ-לארץ. אתה רואה באירופה אותן תחנות. אתה חוזר לארץ ואתה פשוט בוש ונכלם: שירותים, מסעדות – הכול הרוס. לכן אני בא ואומר: יש חשיבות מרובה – ואני מצטרף לחבר הכנסת דן תיכון – מהר מאוד לשנות ולדחוף את החוק – אני יודע שהחוק הזה התחיל להידון בוועדת הכלכלה – על מנת להוריד את העול הכבד מהאזרחים הקטנים והפשוטים, שלא יכולים לרכוש בזול דלקים וגז עקב המונופול הקיים.

אני פשוט מנצל את הזכות שלי לדבר. אומנם אני צריך לבקש את הסרת ההצעה, אבל אני רוצה לחזק את הדברים.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת בוחבוט. אנחנו עוברים להצבעה. אדוני, חבר הכנסת דן תיכון, אתה מסכים שהנושא יעבור לוועדה?

דן תיכון (הליכוד):

כן.

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, אנחנו מצביעים. מי בעד העברת הנושא לוועדה? מי נגד? ההצבעה החלה.

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 12
בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – אין
נמנעים – אין
ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה נתקבלה.

היו"ר ר' אדרי:

בעד – 12, נגד – אין, נמנעים – אין. ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת דן תיכון עוברת לדיון בוועדה.

אדוני שר האנרגיה, אני רוצה לנצל את ההזדמנות כדי להביע הערכה והוקרה לך ולחבר הכנסת דן תיכון, שהעליתם את הנושא הזה לידיעת הציבור. אני חושב שהתשובות שנתת כאן בוודאי ראויות לציון וגם יקבלו את המקום שלהן, היכן שייקבע, כדי שהציבור יהיה מודע למהפכה שהתחלת בה ואתה ממשיך בה.

אנחנו צריכים להביע תודה והערכה גם לחבר הכנסת דן תיכון, שמצא לנכון שהנושא יידון במליאת הכנסת.

אנחנו עוברים לנושאים הבאים. ברשותכם, יש לנו שלוש שאילתות, אבל אם אדוני שר התיירות לא מוכן, אני לא מוגבל שזה יהיה דווקא עכשיו או בעוד חצי שעה. אני יכול עכשיו לתת לכם להעלות את הנושא.

גדעון שגיא (העבודה):

עכשיו.

הצעה לסדר-היום

תוכנית שנת 2000 לפיתוח התיירות בישראל

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא – הצעה לסדר-היום מס' 1882, של חבר הכנסת גדעון שגיא, בנושא: תוכנית שנת 2000 לפיתוח התיירות בישראל. בבקשה, חבר הכנסת שגיא.

אני חייב לציין, שיש הודעה שהשאלות יועלו באמצע הדיון, ואכן כך יהיה.

גדעון שגיא (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ליד מרכז פומפידו בפריס מוצב זה כשנה שעון דיגיטלי ענק המונה את מספר השניות שנותרו לעולם עד 31 בדצמבר 1999. ז'אק שיראק, ראש עיריית פריס, היטיב להבין את הפוטנציאל הכלכלי והתיירותי הטמון במועד זה, ופריס מתכוננת לסדרה של אירועים לרבבות ולמאות אלפי משתתפים.

אין סיבה בעולם, חברי הכנסת, שבהכנות לקראת שנת 2000 תפגר ישראל אחרי שאר המדינות. לעומת מדינות אחרות, שהגיעו להישגים ניכרים בתחום התיירות, יש לישראל ייחוד, שלא הגיע לכלל מיצוי, בתחום פיתוח התיירות כערש התרבות המערבית והארץ הקדושה לשלוש הדתות.

שנת 2000, שלה ערך דתי וסמלי עמוק עבור מאות מיליונים ברחבי העולם, מהווה הזדמנות פז למקד את ההתעניינות העולמית בארץ-ישראל, הסביבה התרבותית והגיאוגרפית שבה צמחו הדתות המונותאיסטיות ובה נולד ופעל ישו. בשנת 2000 יש, על כן, בידינו הזדמנות פז, שבשום פנים ואופן אסור להחמיצה, להחזיר את ישראל למרכז הבמה התרבותית של העולם.

כדי לכבוש מחדש את המעמד הזה דרוש חזון שבו ימוקדו המאמצים הכלכליים, התרבותיים והאנושיים הקיימים במדינה, כדי לעשות את התוכנית לשנת 2000, לפיתוח התיירות – לפרויקט לאומי. אף שהוקצו כ-2 מיליוני שקל להתחלת פיתוח תשתיות לתיירות בנצרת ואף שיועדו לירושלים 35 מיליון שקל עד 1996, עת תצוין השנה ה-3,000 לעיר דוד, ולמרות תוספות שונות כגון הגדלת תקציב התיירות בשנת 1993 בכ-35%, כל אלה הם כאין וכאפס לעומת החזון הנדרש כדי לנצל את המשאב הלאומי הנדיר שקיים אצלנו, בעיקר על רקע תחילת האלף השלישי והאפשרות שאנחנו נגיע לשלום.

דרוש חזון לפיתוח התיירות. כל זמן שבמדינת ישראל יש אבטלה העולה על 10%, ולמעלה ממיליון עולים פוטנציאליים נמצאים בינתיים במדינות חבר העמים ובמדינות אחרות, חייבים להכריז על תוכנית כזאת, כאמור בעיקר על רקע עידן השלום הצפוי.

כאשר אני אומר "פרויקט לאומי" אינני מתכוון להגדלת התקציב של משרד התיירות באחוזים או בעשרות אחוזים בודדים, אני מתכוון לגידול רחב היקף, אני מתכוון למשיכת יזמים, משקיעים, אנשי כלכלה ותעשייה, להצטרף להשקעות בישראל בתחום התיירות לקראת התאריך הזה.

כשם שמדינות אחרות באירועים שונים מגייסות תאגידי ענק המתחרים ביניהם על אימוץ אירועים כאלה או אחרים, כגון האולימפיאדה, אני מציע לאמץ את פרויקט התיירות שלנו, שיאפשר למשק הישראלי בתוך שנים אחדות לזנק כמה מדרגות קדימה. אפשר לפתח את הרעיון הזה בדרכים שונות, כאמור, לרבות שיתוף פעולה עם הנהלת האולימפיאדה, המתארכת בטורקיה, ובתיאום עם יתר מדינות האזור, אבל זו רק אחת ההצעות האפשריות. מכל מקום, יש לפעול כבר עתה לאירוח כל האירועים התרבותיים, המדעיים, המדיניים, הדתיים והכלכליים שייערכו בשנת 2000 במדינת ישראל.

חברי הכנסת, בארבעת החודשים הראשונים של השנה הגיעו לארץ 583,140 תיירים. עד לסוף השנה הזאת מראה התחזית המעודכנת על עלייה של כ-7% במספר התיירים, בהשוואה לשנת 1992. בסך הכול צפויים להגיע ארצה עד סוף השנה כ-2 מיליוני תיירים. פירוש הדבר הכנסה של כ-2 מיליארדי דולר.

עם אישור התוכנית לפיתוח התיירות לשנת 2000 כפרויקט לאומי, במתכונת המוצעת, ניתן להגדיל את מספר התיירים פי חמישה, ובשיעור הרבה יותר גבוה את ההכנסות מהתיירות. ביצוע תוכנית זו יבטיח שגשוג וצמיחת המשק, תוך יצירת עשרות אלפי מקומות עבודה חדשים והזדמנויות כלכליות רבות למשק הישראלי. העובדים החדשים יעסקו בפיתוח מקומות התיירות, בבינוי ובשיווק, והמציאות החדשה שתיווצר בתחום התעסוקה תאפשר את חידוש תנופת העלייה ארצה. כמו כן, ישתפר גם דימוי ישראל בעולם ויוגבר שיתוף הפעולה האזורי בין מדינות המזרח התיכון, בהנחה שעד אז נגיע לשלום המיזרח.

חברי הכנסת, אני מציע כי משרד התיירות יגבש את פרטי התוכנית לפיתוח התיירות לשנת 2000 ויציע אותה כפרויקט לאומי לאישור הממשלה.

אדוני היושב-ראש, אני מבקש לאשר דיון במליאה בנושא זה. תודה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת גדעון שגיא. אני מזמין את שר התיירות להשיב על הצעה לסדר-היום מס' 1882.

שר התיירות ע' ברעם:

כבוד היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, בבואי להשיב על ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת גדעון שגיא אני רוצה לקבוע כמה קביעות מוקדמות שיכולות להביא אותנו למסקנות הנכונות.

דווקא בזמן המיתון בארצות המערב ובארצות התעשייה, נמצאת התיירות בעולם כתעשייה היחידה בשלב של התקדמות; אומנם התקדמות אטית, אבל בלתי פוסקת. בשנת 1992 תיירו 450 מיליון תיירים מיעד אחד למשנהו. בשנה הזאת הגענו אומנם לשנת שיא בתיירות – 1.8 מיליון תיירים. כאשר נגיד בנק ישראל בירך על ההתפתחויות בתיירות, הוא ראה בתיירות של 1992 תיירות מעט ספקולטיבית.

דן תיכון (הליכוד):

הוא תיירן מצטיין.

שר התיירות ע' ברעם:

הוא תמיד היה. הוא חזה לשנת 1993 ירידה מסוימת בתיירות. אני מעריך שהשנה אנחנו נתקרב ל-2 מיליוני תיירים. האם מדינת ישראל צריכה להשתבח בנתון הזה כהישג, או שהיא צריכה דווקא לראות את חצי הכוס הריקה?

אם אנחנו מניחים את הנחת היסוד האמיתית, שאין לישראל אוצר טבע אמיתי בלתי התיירות, הרי פיתוח התיירות בישראל מקום המדינה ועד עכשיו מפגר אחרי היכולת האמיתית להשיג יעדים. איפה יש מדינה שהיא קדושה במיוחד לדת היהודית, אבל גם לשתי הדתות האחרות? איפה יש מדינה עם חופים ברמה כזאת מבחינת ימי נופש וימי שמש? איפה יש פער כזה אדיר בין היכולת לבין המציאות?

אומנם, כולנו יודעים שהעובדה שישראל שרויה במצב ביטחוני עדין כל השנים מנעה מישראל להפוך לספרד או לפורטוגל. אבל עדיין ישראל נמצאת במזרח התיכון, מקום שבתוכו יש מאבקים בלתי פוסקים בין המדינות ובתוך המדינות, והיא לא מצליחה לפרוץ את המספר של 2 מיליוני תיירים.

רק כדי לסבר את אוזנם של חברי הכנסת ואולי גם של הציבור, אומר ש-1.8 מיליון תיירים זה בהערכה 2 מיליארדי דולר. ההערכה שלנו היא, שכל תייר משאיר 1,100 דולר בממוצע. אגב, זה גם סימן טוב לישראל, אולי לא מבחינת המחירים אבל מבחינת משך שהייה של התיירים בישראל. כאשר נפגשתי לפני חודשים מספר עם שר התיירות הטורקי, הוא סיפר לי שלטורקיה מגיעים 4.5 מיליוני תיירים לשנה, אבל ההכנסה היא 2.8 מיליארדי דולר. פירוש הדבר הוא שיש פער בהוצאה נטו לכל תייר. אם אנחנו מדברים על אפשרות של 3 עד 3.5 מיליוני תיירים, אנחנו מדברים על סכומים שהם הרבה יותר גדולים מכלל הסיוע האמריקני שמגיע לישראל. הדבר הזה הוא לא בלתי אפשרי והוא לא חזיון בלתי מתקבל על הדעת.

אין עוד ענף שהוא גם עתיר תעסוקה וגם עתיר הון בזמן בנייתו, והוא גם עתיר הון לאחר שהוא נבנה. בתי-המלון הם מקום לקליטת כוח אדם ברמה בלתי רגילה, וכוח אדם רב, וכוח אדם יציב. תעשיית המלונאות בישראל היא גם התעשייה המובילה המושתתת על אזרחי ישראל ולא על תושבי יהודה ושומרון או עזה. לכן, המשבר עכשיו בבתי-המלון ובכל הענף, בעקבות הסגר, הוא מזערי לעומת המשבר בענפים אחרים.

אבל מוטב שנדע שבהרבה נושאים אנחנו נמצאים בפיגור רציני מאוד. אין בישראל תשתית לתיירות של יותר מ-2 עד 2.2 מיליוני תיירים. אין מספיק בתי-מלון, אין מספיק מרכזי אטרקציה. יותר מזה, אין מספיק בתי-מלון בחלוקה נכונה. בתי-המלון נבנו כמעט כולם על-פי היעד הישראלי שהיה בשנות ה-50, כלומר חמישה כוכבים, ליהודים האמריקנים. מאז באה תיירות מאירופה, שני-שלישים מהטיילים הם אירופים, חלק גדול מהם רוצה מלונאות זולה יותר, ובעיני אני רואה שכאשר באים הצליינים לירושלים, כמעט כולם הולכים לבתי-המלון במזרח-ירושלים. אין עיני צרה בבתי-המלון האלה, אבל אם יש לתיירות גם ערך מדיני ופוליטי, היה חשוב שהתיירים יהיו לפחות גם באיזו חשיפה למוסר הישראלי ולישראל עצמה.

דבר נוסף, מדינת ישראל לא משקיעה בשיווק את מה שהיא יכולה להשקיע. היא לא משקיעה את זה בחוכמה, ואם אנחנו היינו מקבלים הכפלה של תקציב משרד התיירות, וזה יעד אפשרי, לדעתי זה לא תקציב של השקעה סתם אלא תקציב של השקעה שהתשואה בו תהיה כמעט מיידית. אם אנחנו

מביאים עוד 100,000 תיירים, יש 120 מיליון דולר הכנסה למדינת ישראל. פירוש הדבר, כל השקעה אנחנו מקבלים בחזרה, ועם תוספת.

יש דברים נוספים. נמל התעופה בן-גוריון לא מתאים לייעודו לשנת 2000, שעליה אתה מדבר, חבר הכנסת שגיא. שנת 2000 צריכה להיות שנה של מיליוני תיירים. אבל שנת 2000 היא לא שנה ייחודית. לקראת שנת 2000 חייב להיות מאמץ מרוכז שיעמיד את ישראל על מפת התיירות הבין-לאומית. נכון, התייר היהודי הוא עדיין נכס צאן ברזל של התיירות, אבל אנחנו מעוניינים גם בגוונים אחרים של התיירות, לרבות נוצרית.

אביא לדוגמה את העיר נצרת. כל אחד, אם הוא יהודי חרד, אם אינו חרד, אם אינו יהודי, כל אחד יגיד שנצרת היא משאב תיירות אדיר. אבל במשך 43 שנים לא נעשה כמעט דבר בנצרת העיר – לא תשתית תחבורתית, לא שיכונים, לא מחשבה על בתי-מלון. באנו עכשיו ואמרנו: ערש הנצרות היא נצרת, עם בית-לחם, עם ירושלים ועם הכינרת. אם לא תהיה השקעה, לא רק ממשלתית אלא גם פרטית, ואם יזמים ערבים לא יבואו וייקחו לידיהם את האפשרות שהמדינה נותנת להם, פירוש הדבר אזור פיתוח א' לנצרת, יהיה קשה לפתח את התיירות בקנה מידה גדול.

אבל יותר מזה, אני, כראש ועדת סמלים וטקסים, כבר הודעתי בוועדה ששנת 2000 תהיה פרויקט לאומי. לקראת שנת 2000 תהיה תוכנית בין-זרועית של משרדים שונים, שאני מקווה שינצח עליה משרד התיירות, כשהכוונה תהיה להגיע בתאריך הזה ל-3.5 עד 4 מיליוני תיירים, שזה בעיני ריאלי מבחינת פיתוח התשתית, ואולי לא ריאלי בעיני מבחינת האפשרויות.

הבעיה הגדולה היא, האם משרד האוצר, כאשר הוא בא לקבוע את תקציב המדינה, ילך לקראת כל התקציב ויגיד: 7% למשרד זה, 8% למשרד זה, או יבין שבנתונים הקיימים התקציב של משרד התיירות צריך לגדול ב-150%. פירוש הדבר גם שיווק וגם תשתיות. רק בדרך זו נצליח להעמיד באמת את התיירות כבן לא חורג על מפת ישראל. תודה רבה.

היו"ר ר' אדרי:

אדוני, מה אתה מציע?

שר התיירות ע' ברעם:

אני מוכן לקבל את הצעתו של חבר הכנסת גדעון שגיא לדין במליאה.

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, אני חושב שדברי השר ראויים לציון. אני רוצה להודות לך על הבשורה ועל החזון לשנות ה-2000.

יש שתי הצעות אחרות, האחת של חבר הכנסת דן תיכון שמבקש להסיר, ואני בטוח שהוא מנצל את האפשרות הזאת כדי שיוכל לומר את מה שיש לו לומר בנושא הזה. השנייה, של חבר הכנסת שלמה בוחבוט, להעביר את הנושא לוועדה.

דן תיכון (הליכוד):

אם המציע והשר מציעים דיון במליאה, יש רק אפשרות אחת להצעה אחרת, והיא להסיר.

היו"ר ר' אדרי:

אני לא אמרתי אחרת. אני אמרתי שיש הצעה להעביר לוועדה.

דן תיכון (הליכוד):

אין דבר כזה.

היו"ר ר' אדרי:

זה לא נכון.

דן תיכון (הליכוד):

ברשותך, אדוני היושב-ראש, אני מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת שגיא מטעמים פרוצדורליים.

אני לא הייתי מדבר על שנת 2000. אדוני השר, אני שואל האם בעוד שנתיים נגיע למצב שבו יגיעו 3 מיליוני תיירים לארץ? מרבים לדבר על יצירת מקומות עבודה. בתיירות ניתן לעשות זאת בקלות יחסית. דרושה לנו תיירות ים-תיכונית, יהודית ונוצרית. דרושה מדיניות תעופה שתעודד תיירות. הממשלה חייבת להכפיל את התקציב המיועד לתיירות כבר בשנה הקרובה. התשואה להשקעה בתיירות היא הגבוהה ביותר.

הייתי רוצה שבהזדמנות זו תאמר לנו, אדוני השר, מה קורה עם הקזינו באילת. למה אתם מחכים? המצרים פותחים קזינו בטאבה, נדמה לי כבר בימים הקרובים.

היו"ר ר' אדרי:

תודה. אני מבין שאלה לא שאלות ותשובות אלא הצעה אחרת להצעה לסדר-היום, ואני מודה לך על דבריך.

אני חייב לאכזב אותך, זכותו של חבר הכנסת בוחבוט להציע הצעה אחרת. זאת על-פי התקנון, ואני יכול להסב את תשומת לבך לעמוד 32 של התקנון, סעיף 88(ד). כאשר השר מבקש לקיים דיון במליאה, אתה ביקשת להסיר, הוא מבקש להעביר לוועדה, ומותר לו.

בבקשה, חבר הכנסת בוחבוט, במסגרת של דקה אחת.

שלמה בוחבוט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, תעשיית התיירות נמצאת כל הזמן בנסיקה. בואו נראה מה קורה במרוקו, מה קורה בספרד ומה קורה במדינה שלנו. היה פיגור קשה ביותר מבחינה תקציבית. בואו נראה מה קורה בגליל עם הנופים היפים שאינם נופלים מנופי שווייץ.

חייבים להשקיע הרבה מאוד כסף. אני מבין שלשר יש רצון עז, צריך להעמיד לרשותו משאבים גדולים ביותר, על מנת להגיע לכך שבשנת 2000 ולפניה יבואו לארץ 10 מיליון תיירים. זה לא חזון אחרית הימים, אם נשכיל להעמיד משאבים מתאימים.

לכן אני מציע להעביר את הנושא לוועדה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת בוחבוט. על מנת שלא נקיים הרבה הצבעות, יש הצעה של השר ושל המציע לקיים דיון במליאה ויש הצעה להסיר את הנושא מסדר-היום. אני מבקש להצביע בעד ונגד.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אתה מבין עכשיו למה אמרתי שאין מקום להצעה שלישית – להעביר לוועדה?

היו"ר ר' אדרי:

אני מבין אותך, וצריך לפנות לוועדת הכנסת שתתקן את התקנון. אני חייב לכבד את התקנון.

חברי הכנסת, ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 6

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 17

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – אין

נמנעים – אין

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ר' אדרי:

בעד – 17, אין נגד, אין נמנעים. אני מבין שגם חבר הכנסת בוחבוט הצביע בעד דיון במליאה. אני קובע שהנושא יעבור לדיון במליאת הכנסת, כהצעת חבר הכנסת גדעון שגיא ושר התיירות.

שר הבריאות ח' רמון:

אני מבקש לצרף את קולי בעד. לא הספקתי להצביע.

היו"ר ר' אדרי:

השר חיים רמון, אני רוצה להודיע לך, שבועדת הפירושים הוחלט אתמול, שלא לקבל בקשות כאלה. לכן, גם בקשתך עכשיו לא נתקבלה.

שר הבריאות ח' רמון:

אני מבקש תמיכה מוסרית בעניין הזה.

היו"ר ר' אדרי:

טוב, אחר כך, כשתעלה להשיב על הצעות לסדר-היום נשמע אותך.

שאלות ותשובות

היו"ר ר' אדרי:

אני מזמין את סגן שר החוץ להשיב על כמה שאלות.

התנכלות לישראלים במעבר גבול טורקי

חבר הכנסת ס' טריף שאל את שר החוץ ביום י"ט בסיוון התשנ"ג (8 ביוני 1993):

בסוף חודש מאי התפרסמה בעיתונות ידיעה על אודות ארבעה ישראלים שנעצרו בטורקיה על-ידי השוטרים במעבר הגבול טורקיה-בולגריה ל-24 שעות. השוטרים הפעילו עליהם סחיטה, קיללו אותם, איימו, ואף הכו אותם מכות קשות.

עילת התנכלות השוטרים לתיירים הישראלים היתה סירובם של האחרונים לשלם 1,000 דולר כשוחד לשוטרים. עקב הסירוב טענו השוטרים כי הדרכונים מזויפים, והחלו בהתנהגות בוטה ואלימה כלפי התיירים החפים מפשע.

ברצוני לשאול:

1. אילו פעולות ננקטו במשרד החוץ עקב המאורע?
2. זו אינה הפעם הראשונה שבה נתקלים תיירים ישראלים ביחס עוין ומתנכל מצד רשויות, על לא עוול בכפם. מה נעשה במשרדך על מנת לטפל בתופעות אלה ולמנוע אותן?
3. אילו הנחיות מנחה משרדך את היוצאים לחוץ-לארץ למקרה שייקלעו לסיטואציה מהסוג הזה?
4. האם מידע כלשהו מגיע לידי הקונסוליות והשגרירויות שלנו בחוץ-לארץ כאשר תייר, אזרח ישראלי, נוחת בארץ שבה הן יושבות? האם תייר יכול להיעלם בכלא בלי שאיש ידע על היעלמו?

תשובת סגן שר החוץ י' ביילין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. למשרד החוץ לא היה כל מידע בדבר מעצרו של ארבעת האזרחים הישראלים בגבול היבשתי בין בולגריה לטורקיה. נראה כי הישראלים, שנפגעו מיחסו של קצין ביקורת גבולות, לא מצאו לנכון לדווח על המקרה לקונסוליה הכללית באיסטנבול או לשגרירות באנקרה, ויש להצטער על כך.

בעקבות הפרסום אנו בודקים את פרטי המקרה, ובהתאם לתוצאות הבדיקה נשקול את הצורך בפעולה.

2. שלטונות טורקיה מעודדים תיירות ישראלית ואף פטרו את אזרחי ישראל מהחובה להצטייד מראש באשרה, כאשר האזרח הישראלי רשאי לקבל אשרתו בנמל הכניסה.

לא ידוע למשרד החוץ על יחס עוין ומתנכל מצד רשויות טורקיה.

3. אין משרד החוץ מוציא הוראות מיוחדות ליוצאים לחוץ-לארץ.

אזרח ישראל הנקלע לצרה בחוץ-לארץ נוהג לפנות לנציגות ישראל הקרובה, וזו עושה כמיטב יכולתה לעזור.

4. לנציגויות ישראל אין מידע על תיירים ישראלים הבאים למדינות כהונתן, אלא אם נרשם התייר בנציגות. על-פי נהלים בין-לאומיים, מודיעות מדינות לשגרירות זרה על אזרחיה שנעצרו או נשפטו למאסר, אולם יש שהודעה כזו נמסרת רק לאחר גמר חקירה ראשונית, ובדרך כלל בתוך ימים אחדים.

כאמור, נבדוק פרטי המקרה, ובהתאם לצורך, נגיב.

משלחת הוויטקן בארץ

חבר הכנסת ח' פורת שאל את שר החוץ ביום י"ט בסיוון התשנ"ג (8 ביוני 1993):

נודע לי, כי בשיחות בין ישראל לבין הוויטקן ובביקור משלחת הוויטקן בארץ משתתף דוד יגר, יהודי ישראלי שהתנצר.

ברצוני לשאול:

1. האם פרטים אלה נכונים?

2. האם אין בעצם העמדתו של יגר כמשתתף במשלחת משום התגרות והצהרת כוונות שאינן יכולות להתקבל על משרד החוץ הישראלי?

תשובת סגן שר החוץ י' ביילין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כן.

2. לא.

עולי הרגל הלובים

חבר הכנסת ר' איתן שאל את שר החוץ ביום י"ט בסיוון התשנ"ג (8 ביוני 1993):

כפי שפורסם, עסק מר נמרודי בהבאתם של לובים לעלייה לרגל למקומות הקדושים, וניתן להבין שזהו עסק מסחרי.

ברצוני לשאול:

1. האם היה משרד החוץ מעורב בכל הפרשה הזו, וממתי?

2. האם פעל משרד החוץ לעידוד המהלך הזה? אם כן – באיזה דרג?

3. האם בכניסתם לגבולות ישראל הוחתמו דרכוניהם בחותמת כניסה רגילה?

4. האם נמסרו מראש לשלטונות ישראל שמותיהם ועיסוקיהם של עולי הרגל הללו?

5. האם גרמה הפרשה כולה לאכזבה אצל אלה שראו במעשה מחווה מצדו של קדאפי כלפי ישראל?

סגן שר החוץ י' ביילין:

1. משרד החוץ היה מודע לכוונת איש העסקים נמרודי לארגן ביקור של עולי רגל לובים, אך לא היה מעורב בארגון הביקור. כאשר הועברה רשימת עולי הרגל על-ידי חברת "זיארה", של נמרודי, למשרד הפנים לבקשת אשרות תייר, קיבל משרדנו עותק מהרשימה ודאגנו לעדכן את שגרירותנו בקהיר.

על-פי אישור משרד הפנים ומערכת הביטחון, הנפיקה השגרירות בקהיר אשרות לעולי הרגל.

משרד התיירות ריכז את הטיפול בביקור הלובים עם כניסתם לארץ, ונציג משרד החוץ העמיד עצמו לרשות הגוף המתאם למקרה הצורך. מעבר לכך, לא היתה מעורבות של משרד החוץ בביקור.

2. משרד החוץ לא יזם את ביקור עולי הרגל. עמדת משרד החוץ היא, כי לא ניתן, בו-זמנית, לטעון לעידוד חופש הפולחן במקומות הקדושים לכל הדתות בירושלים ובמקביל לאסור כניסתם של עולי רגל מוסלמים מרחבי העולם. משרד החוץ לא ייחס בשום שלב משמעות מדינית לביקור עולי הרגל המוסלמים, וזו מדיניותו לגבי כל ביקור צליינות או עלייה לרגל אחר.

3. ממשרד הפנים נמסר לנו, שדרכוני הלובים כן הוחתמו בחותמת כניסה רגילה.

4. כאמור, רשימת עולי הרגל הועברה לגורמי הביטחון ולמשרד הפנים. ברשימות נמסרו פרטים על-פי דרישות גורמי הביטחון.

5. את השאלה יש להפנות לאלה שראו בביקור עולי הרגל מחווה של קדאפי לישראל.

היו"ר ר' אדרי:

האם לחבר הכנסת איתן יש שאלה נוספת? אם לא, אני מודה לסגן שר החוץ.

הצעה לסדר-היום

התחייבויות הממשלה לציבור הערבי במדינה

היו"ר ר' אדרי:

אנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 1933, של חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, בנושא:
התחייבויות הממשלה לציבור הערבי במדינה. בבקשה.

רפאל איתן (צומת):

חבר הכנסת דראושה, תיזהר שלא יקפצו עליך מהיציע.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

עוד הפעם מהיציע?

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בראשית דברי אני רוצה לברך את חבר הכנסת חיים דיין על אומץ
הלב שהוא גילה היום, וגם את הסדרנים שהיו באולם המליאה על האחריות שגילו.

צריך ללמוד את המקרה החרig שקרה היום ולהסיק את המסקנות המתחייבות ממנו.

אני לא רוצה להרחיב את הדיבור על הנושא הזה, אבל זה מקרה מאוד מצער כלפי הכנסת כולה
וכלפי המערך הדמוקרטי במדינה. זה צריך ללמד אותנו יותר ויותר בתוך הבית הזה.

בהצעה שלי היום אני מדבר על הנושא של האוכלוסייה הערבית במדינת ישראל וההתחייבות
שהממשלה נתנה לציבור הזה עם הקמתה. היא נתנה את ההתחייבויות האלה למד"ע ולחד"ש, כמעט
באותו נוסח של דברים, כאשר אנחנו הבטחנו את התמיכה שלנו בממשלה בעקבות קבלת
התחייבויות בכתב, אשר במסגרתן התחייבה הממשלה לקדם את תהליך השלום, לגשר על פערים,
להבטיח שוויון לכל חלקי האוכלוסייה, שוויון בין יהודים לערבים, שוויון לאוכלוסייה הערבית הסובלת
ממדיניות של אפליה מתמשכת.

בנושא המדיני – אני שמח ששיחות השלום מתמשכות, למרות כל הקשיים והמכשולים. אני תקווה
שהממשלה תגמיש עמדות, כדי שתבוא לקראת הפלסטינים במיוחד והמשלחות הערביות האחרות,
ונדע התקדמות בתהליך השלום שתביא לתוצאות מבורכות לשני העמים, היהודי והערבי, ולישראלים
ולפלסטינים במיוחד.

אתרכז בנושא הפנימי, האוכלוסייה הערבית במדינה. כאשר אנו משווים את תקציב 1993 עם תקציב
1992, אנו רואים שיש תוספת מבורכת, לא מספקת, בסביבות 250 מיליון שקל שהממשלה הוסיפה
לתקציבי הרשויות המקומיות הערביות, במיוחד במסגרת תקציבי פיתוח. הרשויות הערביות לא זכו
לתקציבים כאלה בעבר. תוספת לבניית כ-300 כיתות לימוד, ועוד תוספות במסגרת תקציבי משרד
השיכון, משרד התחבורה ומשרדים אחרים, בסך הכול כ-250 מיליון שקל; צעד חיובי, אך כפי
שאמרתי – לא מספיק, מכיוון שהפערים בין האוכלוסייה היהודית ובין האוכלוסייה הערבית במדינת
ישראל הם פערים גדולים. גם אם הצעד שנעשה השנה יכול לצמצמם, הם עדיין מחייבים גישה
אחרת. אומנם הצעד שנעשה הוא, כפי שאמרתי, צעד חיובי, אך אין הוא יכול לסגור פערים או לממש

את ההבטחות שניתנו על-ידי הממשלה, הבטחות אשר ראש הממשלה ושריה מזכירים יום-יום מעל במת הכנסת, בפגישות עם הציבור הערבי ובהופעות בפני אמצעי התקשורת.

אני רוצה להזכיר לראש הממשלה, כי מייד לאחר הבחירות הוא אמר, שהוא מתבייש במצבה של האוכלוסייה הערבית, אשר סובלת ממצב קשה כתוצאה מן הפערים הקיימים בינה לבין האוכלוסייה היהודית במדינה. יש להזכיר, שכולנו אזרחי המדינה, ושהאוכלוסייה הערבית זכאית למלוא הזכויות.

אני רוצה להזכיר הבטחות שניתנו אך לא מומשו: הובטח להשוות את התקציבים של הרשויות המקומיות הערביות. כפי שאמרתי, נעשה צעד חיובי, אך עדיין קיימים פערים. עד היום הזה, השר חיים רמון, משרד הפנים לא שלח את ההודעה על מסגרת התקציב לרשויות המקומיות הערביות, אם אנו מדברים על תקציב הפיתוח או על התקציב הרגיל ל-1993, זאת בעוד כל הרשויות המקומיות היהודיות קיבלו את ההודעה על מסגרת התקציב. זה דבר שהובטח על-ידי הנוגעים בדבר, בהשתתפות מנכ"ל משרד ראש הממשלה, מר שמעון שבס ומר קלעג', מנכ"ל משרד הפנים. הם הבטיחו שההודעות על מסגרת התקציב תישלחנה עוד לפני חודש ימים, אך היום בדקתי וראיתי שעדיין לא קיבלו את מסגרת התקציב.

אם אנו מסיימים את מחצית שנת התקציב, והרשויות עדיין לא קיבלו את מסגרת תקציב הפיתוח והתקציב הרגיל, איך הן יכולות לפעול ולקדם את ענייניהן? הובטח להקים במשך השנה ועדה לענייני הווקף המוסלמי. השנה מסתיימת אך הוועדה לא הוקמה. הובטח לפתור את בעיית השקיית קרקעות בעמק נטופה ופיתוח מפעל הניקוז שם. שמעתי מסגן השר וליד צאדק כי יש התקדמות בנושא הזה, אבל ההתקדמות עדיין אינה מורגשת בשטח. אני מקווה, שהתוכניות תתקדמנה, וש-20,000 דונם ינוצלו לטובת החקלאות במגזר הערבי ובמדינה כולה.

סגן שר החקלאות ו' חאג' יחיא:

מדובר ב-38,000 דונם.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

תודה רבה. אני יודע ש-20,000 דונם מכוסים במים. השטח כולו הוא 38,000 דונם.

עוד הובטח לקלוט משכילים ערבים במוסדות הממשלתיים. הוקמו שתי ועדות, אחת בראשות השר שמעון שטרית ואחת בראשות ד"ר שמשון שושני, מנכ"ל משרד החינוך, שתיהן פועלות כדי לקלוט משכילים ערבים. הובטחו 100 תקנים לאוכלוסייה הערבית ועוד 30 תקנים לדרוזים. לצערי הרב, עד כמה שידוע לי, עדיין לא נקלט איש אף שעברה שנה מאז ניתנה ההבטחה הזו.

היו גם הבטחות הקשורות במערכת הביוב, בפתרון בעיות נוער, בתקציבים של משרד השיכון לשיפור איכות החיים בסקטור הערבי. משרד השיכון הקציב כ-40 מיליון שקלים מתקציבו, ויש לברך על כך. הצרכים הם גדולים ואדירים. עד היום מרבית היישובים הערביים פועלים ללא תוכניות מתאר, וגם התוכניות שהוגשו – משרד הפנים מעכב ומשהה בכוונת תחילה את אישורן. אני חושב שמשרד

הפנים עושה עוול לסקטור הערבי על-ידי כך שהוא גורם לפירוק מועצות נבחרות וממנה ועדות מחוץ ליישובים, כאשר הרכבן הוא בדרך כלל הרכב מפלגתי ברור – אנשי ש"ס. הדבר הזה מביא לטענות קשות ביותר בסקטור הערבי, שיש בו חברים מכל המפלגות. זה עניין על-מפלגתי. מקללים את משרד הפנים, מקללים את הממשלה, מפני שמרשים למשרד הפנים לנהוג בדרך זו.

אדוני היושב-ראש, יש לי הרבה דוגמאות אחרות של הבטחות שניתנו – אנו מצפים לכך מהממשלה שאנו מרגישים כי יש לה גישה אחרת, הבנה ומוכנות לבוא לקראת הציבור הערבי.

אלי דיין (העבודה):

והיא גם עשתה דברים.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אך העשייה היא מועטה. אומנם הוזרמו כ-250 מיליון שקלים, אבל מרביתם עדיין לא הגיעו לסקטור הערבי. מתוך 70 מיליון שקל תקציב פיתוח עבור הרשויות הערביות עדיין לא הוזרמה שום אגורה. הציבור הערבי מחכה לכך שהממשלה תיישם את הצהרותיה ומחויבויותיה. הרצון שלנו הוא להמשיך לתמוך בממשלה, ממשלה שתוכל לקדם את עניין השלום היקר לכולנו, וגם לגשר על פערים ולהבטיח מדיניות שוויונית בין כל חלקי האוכלוסייה במדינה. אני אומר את הדברים הללו מכיוון שאני רוצה שהממשלה תצליח, אני רוצה שהיא תשיג הסכם של שלום שיחזק אותה, יחזק את המדינה ואת כל עמי האזור, ואני רוצה שהממשלה תבטיח מדיניות שוויונית. אסור להמשיך במתן הצהרות גדולות על שוויון, בעוד באופן מעשי עדיין לא התקדמו.

דוד מגן (הליכוד):

האם לא למדת מניסיוןך, שכאשר הדבר נעשה מתוך אונס – וכך הוא נעשה השנה – הוא לא מצליח? בקדנציה הקודמת, הממשלה הקודמת לא היתה קשורה בשום הסכם קואליציוני, אך התחילה בפעולה אשר נפסקה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אנחנו מכירים את הממשלה הקודמת, אתם אפילו לא הייתם מוכנים לדבר אתנו. הכרנו את ההתייחסות של הממשלה הקודמת לציבור הערבי. אני לא מדבר עליך אישית, אני חושב שלך באופן אישי היתה גישה חיובית, ויצא לנו לדבר, אבל גישה חיובית ללא תקציבים. הבטחת 500 מיליון שקלים, כדי לפתור את בעיית הסדר הקרקעות בנגב. מה מומש? שום דבר. הרי ראש הממשלה היה יצחק שמיר ושר האוצר היה מודעי, והם לא אפשרו לך לממש את ההתחייבויות שאתה עצמך דיברת עליהן ואת ההבטחות שנתת.

הממשלה הזו הבטיחה, היא לא קיימה את כל ההבטחות, אך חלק מהדברים נעשו.

אלי דיין (העבודה):

ויש לה עוד שלוש שנים.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

זה נכון. אני אומר את הדברים גם לציבור הערבי וגם למרקע. אני אומר שנעשו דברים חיוביים, אך לא מספיק. אנו מצפים שהממשלה תמשיך בעשייה, כדי לקדם את ענייני האוכלוסייה הערבית ולגשר על פערים. ברגע שנרגיש כי אכן הממשלה הזו ממשיכה בכנות בקידום תהליך השלום ובגישור על פערים, נמשיך לתת לה את התמיכה. אנו לא מחפשים ממשלה אלטרנטיבית, ואני מקווה שהליכוד, ובכלל יידיי חבר הכנסת דוד מגן, ימשיכו לשבת עוד הרבה זמן באופוזיציה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה. אני מזמין את השר חיים רמון שישב על הצעתו של חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה.

דוד מגן (הליכוד):

כמו שאני מכיר את השר רמון, הוא יענה לי במקום לענות לך.

שר הבריאות ח' רמון:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ההערה של חבר הכנסת מגן בהחלט צודקת, כי הרבה יותר קל לי להפריך את דבריו של חבר הכנסת מגן מאשר להשיב על הביקורת, העניינית בחלק מהנושאים, של חבר הכנסת דראושה. אני בהחלט מאוד מודה לך על ההערה, כי אתה אילצת את חבר הכנסת דראושה להגיד בסוף דבריו הרבה דברים חיוביים שעשתה הממשלה.

רבותי חברי הכנסת, הממשלה, בקווי היסוד שלה, התחייבה לנקוט מדיניות של שוויון כלפי הציבור הערבי, וזאת על מנת לגשר על הפערים הקשים שנוצרו בכל שנות קיום המדינה ביחס אל ערביי ישראל, ביחס לשירותים הניתנים להם.

הממשלה הזאת אכן החלה לקיים את הבטחותיה. אני רוצה לומר לחבר הכנסת דראושה, שאנחנו נמצאים אך ורק חצי שנה משנת התקציב של ממשלת ישראל הנוכחית. אנחנו אומנם שנה בשלטון, אבל רק חצי שנה בשלטון התקציבי. עוד לא סיימנו שנת תקציב אחת. ובשנת התקציב האחת הזאת, אתה יודע כמה דברים נעשו. אז תן לנו זמן. מה שחשוב, קודם כול, זה הדברים שנעשו ברמת החלטות התקציב. נכון שיש קשיים בביצוע, ודרך אגב לא רק במגזר הערבי. כשר הממונה על תקציב

מאוד גדול אני יכול לומר לך, שיש בעיות קשות ביישום החלטות ובמעבר מהחלטה תקציבית ליישום ולהזרמת כספים. בעניין הזה, תאמין לי, אין אפליה בין יהודים לבין ערבים.

אבל, קודם כול אתה צריך להודות, שברמה התקציבית חל שינוי, ולא שינוי קטן, אלא שינוי שהוא בבחינת קפיצת מדרגה לעומת כל שנות התקציב בכל שנות קיום המדינה. בשום שנה משנות קיום המדינה לא הוגדלו התקציבים למגזר הערבי כפי שהוגדלו בשנה הזאת. צריך לומר את זה, זו עובדה מאוד מאוד מכרעת.

אני לא עושה פה חשבון עם ממשלת הליכוד וגם לא עם ממשלת העבודה. אני אומר שהשנה הזאת היא שנה יוצאת דופן מהבחינה הזאת בתוך 45 שנות תקציב שעברו. תרשה לי רק לסקור בכמה דקות את התחומים שבהם באו הדברים לידי ביטוי.

התקציבים של הרשויות המקומיות הערביות הוגדלו השנה ב-40 מיליון ש"ח, לעומת 1992. אני מדבר על תקציב רגיל. הכוונה היא להמשיך במגמה זו, ואתה יודע, חבר הכנסת דראושה, כמה קשה להגדיל תקציב רגיל, הרבה יותר קשה מאשר תקציב פיתוח. הכוונה היא להמשיך במגמה זו גם בשנים הבאות, כדי לצמצם ולסגור את הפערים בני עשרות השנים הקיימים בין המגזר הערבי ובין המגזר היהודי בישראל.

בחינוך עשתה הממשלה צעדים גדולים למימוש השוויון. השנה נבנות 226 כיתות נוספות, במסגרת תוכנית החומש, מהן 137 כיתות בחינוך העל-יסודי, 83 כיתות בחינוך היסודי ושש כיתות גני-ילדים.

במסגרת הארכת יום הלימודים במגזר הערבי ניתנה תוספת של 11,000 שעות לימוד, ב-1,000 שעות יותר מחלקם היחסי של התלמידים הערבים באוכלוסיית התלמידים במדינה. לקראת שנת התשנ"ד יתקצב משרד החינוך את חטיבת הביניים במגזר הערבי על-פי מפתח של מספר התלמידים בכל חטיבה, ולא לפי מספר הכיתות, כאשר – – –

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

בתי-הספר היסודיים לא יזכו – – –

שר הבריאות ח' רמון:

חבר הכנסת דראושה, אתה תמיד יכול להגיד מה לא עשינו בשנה, אבל עד היום גם בחטיבה העל-יסודית לא עשו. אני מקווה שבארבע השנים נגיע גם לחטיבה היסודית. אבל אתה לא יכול לטעון כך כאשר עושים דברים ששנים נלחמת עליהם, גם אם לא עושים אותם בשלמות, כי יש אילוצי תקציב בכל תחום ותחום, וגם בתחום הזה, ופער שנפתח במשך כל כך הרבה שנים לא ייסגר בשנה, גם לא בשנתיים, אבל הוא יצומצם, ויצומצם משמעותית, ואני מוכיח לך זאת.

תן לי לסיים, כדי שהציבור יבין על מה אני מדבר בקשר לחטיבות ביניים. כשאנחנו מתקצבים לפי מפתח של מספר התלמידים בכל חטיבה, ולא לפי מספר הכיתות, המשמעות היא כי במסגרת המפתח תינתן תוספת לתלמידים המוגדרים טעוני טיפוח. וכיוון שהכיתות בחטיבות הביניים הערביות מאוכלסות, הן תקבלנה על-פי השיטה החדשה תוספת, לעומת התשנ"ג, של 5,000 שעות שיעור.

הוקמה מחדש מינהלת הצפון, אשר תפקידה להציע פתרון לבעיית היישובים הבלתי מוכרים. אנחנו עוד לא בסדר בעניין היישובים הבלתי מוכרים. אני מודה שעוד לא הצלחנו לפתור את הבעיה. אני מקווה שבשנה הבאה נפתור אותה. לא עשינו די בנושא הזה – – –

דוד מגן (הליכוד):

אל תתחייב, זה מאוד מסובך.

שר הבריאות ח' רמון:

אני יודע.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

עם רצון טוב, אפשר.

שר הבריאות ח' רמון:

חבר הכנסת מגן, אני יודע שזה לא עניין פשוט. זה עניין מסובך, אבל אנחנו מנסים לפתור את זה. גם בעיה זו שנותרה כשנות המדינה.

המינהלת עוסקת בימים אלה בגיבוש התוכנית אשר תוצג בפני הממשלה. ובינתיים, באותו נושא מכינים תוכניות הקמה לשלושה יישובים במסגרת זו, והם: כמאנה, דמיידה וחואלד מערב.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

הכרה ביישובים – – –

שר הבריאות ח' רמון:

כן, אני מדבר על הכרה בהם. מבחינה מעשית הם קיימים, אבל מבחינה פורמלית הם לא קיימים, ומבחינה דמוקרטית מקימים אותם.

לגבי הנושא של המשכילים הערבים, הממשלה החליטה על 100 משרות מסגרת לקליטת משכילים ערבים בשירות המדינה. בימים הקרובים יחל תהליך הקליטה לפי הנוהל המקובל בנציבות שירות המדינה. גם זה דבר חסר תקדים.

המשטרה פתחה שירותיה גם בפני ערבים שלא שירתו בצה"ל, ובימים אלה מתבצע תהליך המיון בלשכות הגיוס של המשטרה. גם כן – חסר תקדים.

אנחנו מאמינים שהשוויון האמיתי יושג כאשר ייסגר הפער. אני רוצה להביא עוד כמה דוגמאות לקצב סגירת הפערים, שלא היה דוגמתו בעבר. מענקי משרד הפנים לפיתוח ברשויות עלו מ-25 מיליון ש"ח ב-1992 ל-70 מיליון ש"ח ב-1993; עלייה של כמעט 300%. לא היה תקדים לכך, ואתה יודע זאת, חבר הכנסת דראושה.

תקציב תשתיות תחבורתיות גדל מ-11 מיליון שקל ב-1992 ל-70 מיליון שקל ב-1993. לא היה דבר כזה. תראה איזה הבדלים. אם תבקר היום בכפרים, תראה שכמעט בכל כפר עוסקים בבינוי כבישים בתוך היישובים.

התקציב לפיתוח אזורי תעשייה הוכפל, והוא עומד עכשיו על 12 מיליון שקל. משרד השיכון העמיד 40 מיליון שקל לפיתוח, לעומת אפס בשנה שעברה. אנחנו מתכוונים להמשיך בקצב הזה.

ומעל כל זה, אתה יודע, כי היית שותף לכך, הממשלה החליטה שלא תהיה עוד אפליה בין ילדים במדינת ישראל וכולם יקבלו אותה קצבה. כי קצבת הילדים מיועדת לילד, לא לאבא – – –

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

— — —

שר הבריאות ח' רמון:

תן לי לדבר. יש סיכום ויש הבטחה – – –

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

— — —

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת דראושה, אמרת כל מה שהיה לך לומר.

שר הבריאות ח' רמון:

הצעת החוק הזאת הובאה יחד עם התקציב, כי כך היה הסיכום, ובמהלך שלוש השנים האפליה המבישה הזאת בין ילד לילד תיפסק. הקצבה מיועדת לילד, היא לא מיועדת לאבא והיא לא מיועדת לאמא, ולא חשוב אם האבא שירת בצבא או לא שירת בצבא. במסגרת שנת התקציב הבאה ניתן הטבות ישירות למשרת בצבא. מי ששירת זכאי בהחלט לתגמול מיוחד לעומת מי שלא שירת, אבל לא על-ידי אפליה בין ילדים. אתה יודע כמה האפליה הזאת הכבידה, יותר מהעניין הכספי, כסמל לאפליה בין ילדים יהודים לבין ילדים ערבים. וגם את זה אנחנו חיסלנו בשנה הראשונה שלנו.

אני בהחלט חושב שכל הדברים שאנחנו עושים, חבר הכנסת דראושה, עם כל הכבוד שיש לי אליך ולחבר הכנסת האשם מחאמיד, ולכל סיעות הבית, אנחנו עושים לא מפני שאנחנו לחוצים, אלא מפני שזו אמונתנו, שאסור שתהיה במדינת ישראל אפליה מכל סוג שהוא, ובוודאי לא על רקע לאומי. זו אמונתנו, וכך התחייבנו, ואת זה אנחנו רוצים להגשים.

אני חושב, שבשביל שנה אחת, למעשה חצי שנה – – –

וליד חאג' יחיא (מרצ):

— — —

שר הבריאות ח' רמון:

יש דיונים בכנסת. יש עמדות מסוימות לממשלה. הממשלה אפשרה את העברת החוק הזה, גם זה דבר יוצא דופן. בהחלט חל שינוי באווירה. חל שינוי במגמה. חל שינוי ביחס.

שוב אני אומר לכולנו, שלא תהיינה אשליות, מה שנוצר במשך 45 השנים לא יימחק בקדנציה אחת. אני מבטיח שהוא יצומצם בצורה ניכרת. אם נמשיך בקצב צמצום הפערים כפי שעשינו השנה, התוצאות בתום הקדנציה תהיינה מעל ומעבר למה שהממשלה הזאת ציפתה.

אני מציע להעביר את הנושא לדיון בוועדה. בהחלט יש לממשלה מה להציג באופן מפורט יותר בוועדה, אולי ועדת העבודה והרווחה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

ועדת העבודה והרווחה.

שר הבריאות ח' רמון:

אם זה מקובל על חבר הכנסת דראושה – ועדת העבודה והרווחה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לאדוני השר. חבר הכנסת דראושה, אתה מסכים שהנושא הזה יעבור לוועדת העבודה והרווחה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אני מסכים.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מציע שכולם יתלכדו בעניין הזה סביב ועדת הפנים ואיכות הסביבה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אני לא מקבל.

דוד מגן (הליכוד):

גם השר לא מתנגד.

היו"ר ר' אדרי:

אם יש שתי הצעות, ועדת הכנסת תקבע. אדוני השר, מה אתה מציע, ועדת העבודה והרווחה או ועדת הפנים?

שר הבריות ח' רמון:

אני אדיש. אני מקבל את עמדתו של המציע.

היו"ר ר' אדרי:

אם כן, אנחנו מצביעים. מי בעד העברת הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת? מי נגד?

הצבעה מס' 7

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 16

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר ר' אדרי:

בעד – 16, נגד – אין, נמנעים – אין.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

אני לא יכולתי להצביע.

היו"ר ר' אדרי:

אתה צודק, אני רואה שזה לא פועל. אנחנו נרשום את זה לפנינו. כן, חבר הכנסת טריף?

סאלח טריף (העבודה):

אני רוצה למחות. אני חכייתי פה לתשובות על שאלות לשר החוץ, והן לא עלו. גם לא ידעתי באיזה שלב של סדר-היום הן יעלו. חכייתי הרבה זמן.

היו"ר ר' אדרי:

אדוני, אתה צודק. אני קיבלתי הודעה שהזמן נקבע וחברי הכנסת יודעים. לכן פעלתי בהתאם לנושאים שעומדים על סדר-היום.

שר הבריאות ח' רמון:

אדוני היושב-ראש, טעינו. אני אבקש מסגן שר החוץ, שבפעם הבאה ששייב על שאלות, ישיב על השאלות של חבר הכנסת טריף.

היו"ר ר' אדרי:

בנסיבות העניין נבדוק ונתחשב בבקשה. אבל לממשלה אין מעמד כאן, אני רוצה להודיע לך.

שר הבריאות ח' רמון:

אני רק נתתי עצה.

היו"ר ר' אדרי:

כחבר כנסת.

הצעה לסדר-היום

תנועת העבודה – לאן?

היו"ר ר' אדרי:

אנחנו עוברים לנושא הבא, הצעה לסדר-היום מס' 1949, של חבר הכנסת רחבעם זאבי, בנושא: תנועת העבודה – לאן? אדוני, חבר הכנסת, בבקשה.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנוכחים, גדלתי וחונכתי בתנועת העבודה הציונית, החל מבית אבא ובית-חינוך לילדי עובדים, דרך תנועת הנוער וההכשרה בקיבוץ, ועד לשירות בפלמ"ח וחברות בקיבוץ, ואף רעייתי היא בת קבוצה. בתחנות אלה של חיי לימדוני לאהוב את המולדת ולהכירה, להאמין בציונות גדולה ואקטיביסטית, לשרת את העם בהתנדבות וללא שוור.

בתנועת "מחנות העולים" למדתי שמולדת אין מחלקים. בשורותיה העפלנו לכל ההרים, מהחרמון והג'רמק עד בעל-חצור ומצדה, כדי להישבע שם "בבריתך". בפלמ"ח ובקיבוצים למדתי את החלוציות ואת ההתנדבות לכל משימה כדי שארץ-ישראל תהיה לנחלה לעם ישראל.

בפלמ"ח ובצה"ל למדתי, שהפתרון לסכסוך היהודי-הערבי טמון בהפרדות העמים, מה שקוראים טרנספר. ממנהיגי בתנועת העבודה, ברל כצנלסון ודוד בן-גוריון, למדתי ש"כל פקפוק שלנו בהכרח הטרנספר הזה, כל ספק שלנו באפשרות הגשמתו, כל היסוס שלנו בצדקתו – עלולים להפסיד שנסה היסטורית שאינה חוזרת", ציטוט מדברי בן-גוריון; וכי "עלינו קודם כול להשתחרר מרפיון המחשבה והרצון והדעה הקדומה, שהטרנספר הזה לא ייתכן", ציטוט מדברי בן-גוריון; וכי "ייתכנו מצבים אשר יעשו העברת אוכלוסים רצויה לשני הצדדים", ציטוט מדברי ברל כצנלסון.

יגאל אלון פיקד על מבצע "מטאטא", שבו סולקו הכפרים הערביים שבין טבריה לצפת, ואפילו השם שנתן למבצע אומר על כוונותיו. יגאל אלון פיקד על כיבוש צפת וגירוש תושביה הערבים. יצחק רבין הורה לגרש את ערביי לוד ורמלה במצוותו של בן-גוריון. וכך היה בכל החזיתות – בעכו, ביבנה, בבית-שאן, בבאר-שבע ובכל מקום שהדבר התאפשר.

ולא רק בתש"ח, גם במבצע "קדש", שהיה בסיני, סילק אלוף פיקוד הצפון את הכפרים הערביים מהאזור המפורז המרכזי, ושמו של האלוף – יצחק רבין. במלחמת ששת הימים סילק דדו את כל הכפרים הערביים מרמת-הגולן באישורם של רבין, דיין ואשכול, ושלושתם מפא"ניקים. עוזי נרקיס סילק את כפרי לטרון ואת תושבי מחנות הפליטים ביריחו באישורם של הנזכרים לעיל.

לוי אשכול הקים מחלקה ב"מוסד", שתפקידה לעודד טרנספר מרצון של ערבים מיש"ע, וגולדה מאיר ירשה אותו והמשיכה באותה דרך.

כל אלה היו טרנספריסטים שבאו ממפלגת העבודה. הם לא נמנו עם "מולדת", אבל "מולדת" הולכת בדרכם. אומנם איננו גורסים טרנספר בכפייה או גירוש כפי שדרשו וביצעו מנהיגי מפא"י, אלא אומרים טרנספר בהסכמה או טרנספר מרצון.

כל הקיבוצים שאני מכיר התיישבו במקומם של כפרים ערביים שנקנו, או שברחו, או שנכבשו, או שטרנספרו. וכל ההתיישבות העובדת, פאר היצירה של תנועת העבודה, מבוססת על טרנספריזם.

אני מבקש לבוא חשבון עם חברי כנסת מהעבודה על תמיכתם הנלווה והמפוקפקת בהצעת חוק של חבר הכנסת זיאד, הידוע כ"ציוני ותיק ודורש טובת המדינה משחר הקמתה". תמכתם בהצעה, שלפיה אסור לי ולחברי ב"מולדת" ולכל ישראלי ללכת בדרכם ובעקבותיהם של בן-גוריון וברל.

לפי זיאד ומחאמיד, להטיף לאמנה הפלשתינית התובעת את חיסולה של ישראל – מותר; להטיף לתמיכה בארגוני מחבלים – מותר; להטיף לפעול נגד צה"ל "בכל האמצעים" – מותר. אבל להטיף לכך שארץ-ישראל שייכת לעם ישראל, בלי שותפים – זוהי עבירה; להטיף לכך שכל עם חוזר לארץ אבותיו כדי שתיפסקנה המלחמות – זוהי עבירה. אינני יודע אם תמכתם בזיאד כי אתם בדעתו, או שאתם משלמים לו אתן בשל שותפותו ב"גוש החוסם".

כאשר היה בן-גוריון לראש ממשלה, הוא מינה ועדת טרנספר להוצאתם של הערבים. לעומתו, רבין כשהיה לראש ממשלה בחר כשותפים את שרידי הקומוניסטים האנטי-ציונים שרוצים לעשות טרנספר למפלגה ציונית של לוחמים וחלוצים.

כיצד לא יבשו הידיים ולא כיסתה כלימה את פניכם כאשר הצבעתם יחד אתו? האומנם בשביל לשלוט מותר הכול, גם לחבור לשטן ולשונא? זקנותה של תנועת העבודה מביישת את נעוריה ובחרותה. לעת בלותכם דבק בכם הסרטן הממאיר של אובדן הדרך, המצפן והמצפון.

לשיטתכם ולשיטתו של "המשורר" מנצרת, צריך להוציא את בן-גוריון רטרואקטיבית אל מחוץ לחוק. צריך לשרוף את כתביו ואת כתבי ברל, המטיפים לטרנספר ולסילוק הערבים מארץ-ישראל, ואוי לנו, שאנחנו עומדים כעת בקריית בן-גוריון.

האומנם אתם ממשיכים של בן-גוריון, של מפא"י, של "אחדות העבודה"? או שכתר זה ראוי דווקא לאחרים? ואהיה ראשון השמחים אם אתם תחזרו למקורות התנועה שלכם, למשנתם של האבות המייסדים.

אתם הרימותם את הידיים לתמוך בהצעת חוק אנטי-דמוקרטית של סתימת פיות. אתם, אבירי זכויות האזרח והחופש לסוגיו ולצורותיו, וכל זאת כדי לגמול ל"צדיק" מנצרת על תמיכתו בממשלת הכניעה והתבוסות.

תופיק זיאד הוא מנהיגה של מפלגה שסגדה לסטלין, הרודן והרוצח הכי גדול במאה שלנו, האיש שביצע טרנספרים בכפייה למיליוני בני-אדם, לעמים שלמים. הוא היה האלוהים שלהם, "שמש העמים" קראו לו. עכשיו זיאד מדבר על מוסר?

תופיק זיאד כתב דבר שטנה אחרי מלחמת יום הכיפורים, כביכול שיר, ובו שמחה על החרפה שנמחתה מהערבים, על הסורים נושאי בשורת החיים כנגד המוות של ההווה הישראלית, על המולדת שעדיין לא שוחררה אבל יום הגאולה קרב ובא, ועל נשרי המתכת שכרסמו את קו בר-לב, על המוות שיקיף את כל הארץ מלווה בששון גדול בכוח האחוזה הבין-ערבית, ועל מחיר הדמים הקדוש, ועל מפלת הכובשים הזדוניים שמגפה מלחכת את כפות רגליהם, ואז נקוות דמעות שמחה בעיניו.

אני יכול לבקש מחברי הכנסת של מפלגת העבודה לא להקשיב, אבל לא לדבר יחד אתי.

אלי דיין (העבודה):

אנחנו המומים ומזועזעים.

רחבעם זאבי (מולדת):

תהיו המומים בשקט. אני הייתי יותר המום מההצבעה הלא-דמוקרטית שלכם.

זהו "המשורר" וזה "שירו", ואתם שותפיו ופטרונים ומגיניו. אתם, שמגפה מלחכת את כפות רגליכם, כלשונו; אתם, הכובשים הזדוניים כלשונו, אתם, שנשרי הברזל יכרסמו את מעוזיכם; אתם, שאחוזה בין-ערבית תמית אתכם בששון גדול.

ואני מסתכל בכם ולא מאמין, אולי זה חלום רע, אולי זאת טעות. מה היו אומרים על כך האבות המייסדים של תנועת העבודה? מה היה אומר בן-גוריון ומה היה אומר טבנקין? ומה היו אומרים אבא וחבריו ב"גדוד העבודה" וב"אחדות העבודה"? מה היו אומרים מפקדי בפלמ"ח ורעי הטובים שנפלו בדרך? למען "הגוש החוסם" חסמתם את המחשבה הציונית, את השורשים הציוניים.

אינני מתפלא על זיאד הטוען לכתר משורר, אבל פיו ולשונו בתחתונים, שכן כל עולם המושגים הדמוקרטי שלו לקוח ממשנת הקומוניסטרן שתכליתה רודנות חשוכה נוסח דמוקרטיה עממית, שבינה לבין דמוקרטיה אין דבר. הוא וחבריו הם שרידים ופליטים מעולם שחרב, אבל אתם, חברי העבודה, הנכם בנים וממשיכים לתנועה מפוארת של חלוצים ולוחמים שעשו את הארץ הזאת, את המדינה הזאת.

אני מבקש, במשפט האחרון – שכבוד השר לא ידבר יחד אתי; שלא יקשיב לי, אבל שלא ידבר יחד אתי.

מי יגול את חרפתה של תנועת העבודה? מי יזכיר את תורתם של נחמן סירקין ודוד בן-גוריון, ברל כצנלסון ויצחק טבנקין, בני מרשק וישראל גלילי? כיצד יהיו בכפיפה אחת דגלי הקיבוץ-המאוחד והפלמ"ח עם דגלי הכניעה והתבוסות, והייתי מוסיף: וההתרפסות שלכם, של תנועת העבודה 1993? תודה רבה, גברתי.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת זאבי. אני מזמינה את חבר הכנסת אלי דיין למסור הודעה בשם סיעתו לפי סעיף 88(ז) לתקנון.

יוסף בא-גד (מולדת):

מה יש למסור? זו האמת.

שר הבריות ח' רמון:

— — —

היו"ר א' סלמוביץ:

חברי הכנסת, אני מבקשת לא להפריע. חבר הכנסת בא-גד. כבוד השר רמון. בבקשה, חבר הכנסת דיין.

אלי דיין (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, אדוני השר, רבותי חברי הכנסת, אני ממש תמה, בלשון המעטה, על ההצעה של חבר הכנסת זאבי. רבותי חברי הכנסת, אני חושב שצריך הרבה עזות מצח, והייתי אומר: עזות פנים, כדי לתקוף את מפלגת העבודה שהיא היום התנועה הציונית המובילה — —

יוסף בא-גד (מולדת):

היא תוקפת את עצמה.

אלי דיין (העבודה):

— — המגשימה את הערכים הציוניים, הייתי אומר: היהודיים והאנושיים. אני חושב, חבר הכנסת זאבי, על אף החינוך הטוב שקיבלת, וקיבלת חינוך טוב, מנית אותו כאן, בבית אבא, בקיבוץ, זה הזכיר לי את הפסוק בישעיהו: "ויקו לעשות ענבים ויעש באשים". במקום שהיית היום שותף לתהליך השלום, לאחווה, לאנושיות — — —

רחבעם זאבי (מולדת):

אתה שם לב שאתה לא עונה על שום טענה שלי? אתה מתחיל עם הנביא — — —

אלי דיין (העבודה):

אני עונה. החינוך הטוב הזה שקיבלת לא מנע באושים. לבוא ולומר שאנחנו מצביעים נגד הטרנסספר כשאנחנו עושים הצבעה מוסרית, שאנחנו גאים בה כיהודים בארץ ובעולם, וזה אור לגויים – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

מפא"י המציאה את זה.

אלי דיין (העבודה):

זה קשקוש.

חיים אורון (מרצ):

— — —

רחבעם זאבי (מולדת):

הקיבוץ שלך יושב על כפר ערבי.

חיים אורון (מרצ):

נכון, בגאווה.

אלי דיין (העבודה):

חבר הכנסת זאבי, אתה שיבשת את האידיאולוגיה של תנועת העבודה. הרי דוד בן-גוריון אמר – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

אני מיתנתי אותה. במקום "בכפייה" אמרתי "מרצון".

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת זאבי, אני מבקשת ממך.

רחבעם זאבי (מולדת):

הוא הפריע לי לאורך כל הדרך.

אלי דיין (העבודה):

לא הפרעתי לך אישית. האזנתי לכל הנאום שלך.

רחבעם זאבי (מולדת):

כל הנאום דיברת.

אלי דיין (העבודה):

זה לא נכון. חבר הכנסת זאבי, אתה משבש את האידיאולוגיה של ראשי תנועת העבודה.

רחבעם זאבי (מולדת):

בוא נקרא את המקור.

אלי דיין (העבודה):

הרי דוד בן-גוריון אמר אחרי מלחמת ששת הימים: מוטב שתהיה לנו מדינה קטנה יותר, אבל שיהיה לנו שלום. זה לא אומר שאנחנו אומרים שאין לנו זכויות או דברים מסוג זה. אבל אנחנו רוצים לחיות במציאות מסוימת. אתה יודע שגם מלכי ישראל, בכל התקופות, היו תמיד ריאליסטים. צריך לעבוד לפי מציאות מסוימת. הנה היום, כשיש סגר, אתה רואה איזו אווירה ביטחונית – יש פחות מתח.

רחבעם זאבי (מולדת):

לקח לכם חמש שנים להטיל את הסגר.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת זאבי. חבר הכנסת זאבי.

אלי דיין (העבודה):

אתה משבש ואתה עושה זאת לא פעם אחת, עשית את זה כבר עשר פעמים מזמן שאני בכנסת.

רחבעם זאבי (מולדת):

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת זאבי.

אלי דיין (העבודה):

אתה מביא ציטטות חלקיות. אתה עושה טעות יסודית. אם יש איזו פעולה בזמן חירום, בזמן מלחמה, שהיא נדרשת מטעמי חירום, אתה רוצה להפוך את זה לאידיאולוגיה של ימינו, אחרי 40 שנה? אחרי 50 שנה? זה מציאות? זה ריאלי?

רחבעם זאבי (מולדת):

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת זאבי, אני קוראת אותך לסדר בפעם הראשונה. חבר הכנסת זאבי, אני מבקשת ממך.

אלי דיין (העבודה):

כל ההשוואות הן לא השוואות לעניין. אתה עושה שימוש ציני בציטטות, ואתה יודע שהתנאים אינם שווים וההשוואות אינן תופסות. לבוא להתחכם ולומר: אנחנו טובים יותר מראשי העבודה, הם עשו טרנספר בכפייה, אנחנו נעשה טרנספר מרצון. אתה מאמין שהיום נוכל לעשות טרנספר מרצון?

רחבעם זאבי (מולדת):

אתה למדת את תורת תנועת העבודה? קראת אותה? אתה מכיר אותה?

אלי דיין (העבודה):

קראתי, קראתי. קראתי את כל ספרי בן-גוריון.

רחבעם זאבי (מולדת):

לא, אתה קראת את ספר החוקים.

אלי דיין (העבודה):

קראתי גם ספרי ז'בוטינסקי. אפילו ז'בוטינסקי לא היה בדעות שלך.

לכן הייתי מבקש לחדול מהעניין הזה, מהשימוש הציני בציטטות, מהשיבוש. זה לא חינוכי, זה לא מוסרי.

אני חושב שכנסת ישראל צריכה להיות גאה בכך שהיא חושבת שהטרנספר הוא בלתי מוסרי. היא לא מצביעה לפי מי שמציע את החוק אלא לפי תוכנו של החוק. טוב עשו חברי הכנסת, לדעתי, שהצילו את כבודה של הכנסת, בנושא הזה.

לכן, רבותי חברי הכנסת, אני חושב שאנחנו צריכים להיות גאים על כך שאנחנו מתייחסים גם לערבים וגם למיעוטים אחרים מתוך שוויון ורוצים שהם יהיו שותפים. אם הם תומכים בממשלה, מה רע בזה? הרי הם אזרחי המדינה. הם קיבלו מנדטים כחוק, וזכותם לתמוך בממשלה שהם סבורים שהיא פועלת למען השלום, למען השוויון, למען זה שתהיה לנו מדינה דמוקרטית טובה, עם מוסר גבוה. אנחנו גאים על כך.

לכן אני מבקש, רבותי חברי הכנסת, להסיר הצעה זו מסדר-היום.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת אלי דיין. אני מזמינה את כבוד השר חיים רמון להתייחס להצעה.

שר הבריאות ח' רמון:

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אין זו הפעם הראשונה שחבר הכנסת זאבי – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

איך אתה יכול להשיב לי כשלא היית כאן?

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת זאבי, אני מבקשת.

שר הבריאות ח' רמון:

חבר הכנסת זאבי, הקשבתי לך עד לקטע שבו התחלת לדבר על חבר הכנסת זיאד. מכיוון שחבר הכנסת זיאד, לפי מיטב ידיעתי, הוא לא בתנועת העבודה, הקטעים ביחס לחבר הכנסת זיאד לא היו מענייני.

רחבעם זאבי (מולדת):

— — —

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת זאבי, חבר הכנסת זאבי. זה לא יכול להיות. לא יכול להיות שתפריע עכשיו.

שר הבריאות ח' רמון:

אתה תראה שלפי תשובתי אני אתייחס למה שאמרת. אחר כך, אם אני לא אתייחס, אז תזעק ותמחה. תן לי את הצ'אנס הזה לפחות.

רחבעם זאבי (מולדת):

נותן.

שר הבריאות ח' רמון:

תודה. אין זו פעם ראשונה שחבר הכנסת זאבי מנסה לטפול על תנועת העבודה כאילו הטרנספר היה לה לדגל.

גם הדוגמאות שהביא חבר הכנסת זאבי, כולן היו בסערת מלחמה, כולן נעשו תוך כדי מלחמה, תוך כדי מאבק קיומי. מעולם הן לא נעשו כשיטה לאחר מלחמה; להיפך.

רחבעם זאבי (מולדת):

השר רמון, תרשה לי להגיד לך שרבין גירש כשלא ירו כדור אחד.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת זאבי.

שר הבריאות ח' רמון:

חבר הכנסת זאבי, מכיוון שציטטת הרבה את בן-גוריון, הלכתי ופשפשתי בארכיון כדי למצוא דברים שאמר בן-גוריון כראש ממשלת ישראל, ראש ממשלה שהשיב בראשית ימי המדינה ושטח את השקפתו. אני אצטט דברים שהוא אמר ב-4 באפריל 1949, בדיון על ההסכמים על שביתת נשק עם ארצות ערב. כך אמר: "מדינה יהודית במציאות בכל ארץ-ישראל ואפילו רק במערב ארץ-ישראל, בלי דיר-יאסין" – דיר-יאסין זה שם תואר לטרנספר ורצח וכל הדברים הללו – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

רצח, לא טרנספר.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת זאבי, אני מבקשת ממך להפסיק להפריע.

שר הבריאות ח' רמון:

אתה יודע שהוא התכוון לכך שבעקבות דיר-יאסין, אימת דיר-יאסין הביאה לבריחה. לכך הוא התכוון. מדינה דמוקרטית לא תיתכן. מדינה יהודית במציאות הקיימת, אפילו רק במערבה של ארץ-ישראל, בלי דיר-יאסין, היא בלתי אפשרית אם תהיה דמוקרטית, כי מספר הערבים במערב ארץ-ישראל הוא יותר ממספר היהודים. דיר-יאסין איננה הפרוגרמה שלנו – חבר הכנסת זאבי, אלה דברים מ-4 באפריל 1949.

רחבעם זאבי (מולדת):

וכמה טרנספרים הוא עשה אחרי זה?

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת זאבי, זה לא ייתכן יותר. זה לא ייתכן יותר. מזמן שעליתי לנהל ישיבה לא ראיתי שהיו הפרעות כאלה.

רחבעם זאבי (מולדת):

בן-גוריון עשה טרנספר בכל החזיתות.

שר הבריאות ח' רמון:

חבר הכנסת זאבי, אנא, אני מצטט את בן-גוריון. אני לא אומר מלה משלי. אני רק מצטט את ראש הממשלה הראשון, דוד בן-גוריון. מכיוון שזה לא מוצא חן בעיניך, זו סיבה טובה בשבילי לחזור על הביטוי: דיר-יאסין איננה הפרוגרמה שלנו.

רחבעם זאבי (מולדת):

גם לא שלנו.

שר הבריאות ח' רמון:

שלכם על אחת כמה וכמה. לא יעזור לך דבר.

רחבעם זאבי (מולדת):

גם לא שלנו.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת זאבי, אני מבקשת ממך.

שר הבריאות ח' רמון:

אם כי נעשו מעשים, אנחנו גינינו את המעשים הללו.

וליד חאג' יחיא (מרצ):

חבר הכנסת זאבי, אתה מוכן לגנות את זה?

שר הבריאות ח' רמון:

"אנחנו רוצים" – אומר דוד בן-גוריון – "מדינה יהודית, אפילו אם לא בכל הארץ."

שאלו את בן-גוריון, מי זה "אנחנו"? – התנועה הציונית והרוב הגדול של היישוב והרוב הגדול של התנועה החלוצית, לוחמים וחיילים, אלה ששפכו את דמם ונלחמו על זה.

רחבעם זאבי (מולדת):

והוא ציווה לרבין – – –

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת זאבי. חבר הכנסת זאבי. חבר הכנסת זאבי אני קוראת אותך לסדר בפעם השנייה.

שר הבריאות ח' רמון:

ומוסיף ואומר דוד בן-גוריון: "כשעמדה שאלת שלמות הארץ בלי מדינה יהודית או מדינה יהודית בלי שלמות הארץ – בחרנו במדינה יהודית בלי שלמות הארץ"; דוד בן-גוריון.

חיים אורון (מרצ):

זה כתוב במגילת העצמאות.

שר הבריאות ח' רמון:

אני אומר מה בן-גוריון אמר בכנסת.

עוד ציטטה מ-4 בינואר 1950: "אני אמרתי" – אומר בן-גוריון – "שאני בוחר במדינה יהודית בחלק מן הארץ מאשר בשלמות הארץ".

אם אתה תטריח אותי יותר, חבר הכנסת זאבי, אני יכול להביא לך אין-סוף ציטוטים, לא עכשיו. מאז קום המדינה קיבלה תנועת העבודה, ומפא"י במרכזה, את העיקרון של חלוקת הארץ. לא משום שלא יכולנו לכבוש את כולה, לא משום שאנחנו לא יכולים לשלוט בכולה, אלא כי אנחנו מעדיפים מדינה יהודית בחלק מארץ-ישראל מאשר לשלוט בכל ארץ-ישראל ולאבד את זהותנו כמדינה יהודית ודמוקרטית. זה לב הוויכוח שבינינו לבין הליכוד.

הוויכוח אתך הוא אחר. אתה רוצה פשוט לעשות דבר שלא רק שהוא לא מוסרי אלא הוא בלתי אפשרי משום צד פרקטי.

יוסף בא-גד (מולדת):

— — —

שר הבריאות ח' רמון:

חבר הכנסת בא-גד, מגיעה עכשיו להקת "מטליקה", תזמורת חדשה, איום גדול על הנוער, תלך לטפל בה, תעשה לי טובה.

יוסף בא-גד (מולדת):

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת בא-גד, אני מבקשת.

שר הבריאות ח' רמון:

חבר הכנסת בא-גד, אומרים ש"מטליקה" היא יותר מסוכנת מלהקת "רובים ושושנים" ומאלטון ג'ון ביחד. תיגש לשם, תגמור את העניין. נו.

יוסף בא-גד (מולדת):

שר הבריאות ח' רמון:

למה פגעת בך? אני מעריך את פועלך במלחמה על נפשו של הנוער. אני אומר, אתה מבזבז את זמנך. יש איום חדש, אולי לא גובה השמועה לאוזנך, להקת "מטליקה". תיגש ותטפל ב"מטליקה".

יוסף בא-גד (מולדת):

ניגש ביחד.

שר הבריאות ח' רמון:

ביחד? לא. אני אוהב "מטליקה". אתה צריך לטפל בהם. בעיני הם לא איום.

אתם באים ורוצים לעשות דבר, שביום בהיר נבוא ונגיד: רבותי, אתם 2 מיליוני נפש, קומו וצאו מפה. ואתם חושבים שהם יצאו מרצונם. ואם הם לא יצאו מרצונם, אתם תדאגו שהם יצאו כאילו מרצונם, ולא צריך להסתיר את זה. אני יודע מה אתם אומרים בחוץ ומה אתם אומרים כשיש ישיבות כאן, בכנסת. והדבר הזה דחוי באופן רשמי על-ידי כל הליכוד, באופן לא רשמי על-ידי רובו של הליכוד.

ומכיוון שאין ברירה, חבר הכנסת זאבי, וצריך לבחור בין עזה כחלק בלתי נפרד, כמו שהליכוד רוצה – מה אתה רוצה? אתה רוצה חלק בלתי נפרד וגם לגרש את מיליון הפלשתינים משם.

רחבעם זאבי (מולדת):

לא רוצים לגרש.

שר הבריאות ח' רמון:

לדעתי, אתם רוצים לגרש.

רחבעם זאבי (מולדת):

לגרש זה פטנט של מפא"י.

שר הבריאות ח' רמון:

מאה אחוז. ומכיוון שאתה טוען שאתה יורשה של מפא"י מהסוג הזה, אתה רוצה לגרש. למה לך?

רחבעם זאבי (מולדת):

אתה – – –

שר הבריאות ח' רמון:

אתה טוען; אני טוען שזה לא פטנט של מפא"י.

רחבעם זאבי (מולדת):

שר הבריאות ח' רמון:

חבר הכנסת זאבי, אנא ממך. לכן, כל הניסיונות שלך להטיל כתם על הציונות, על הגופים המרכזיים שהובילו את התנועה הציונית, לא יועילו. וממשלת ישראל זו, שבמרכזה תנועת העבודה, תמשיך בדרכו של דוד בן-גוריון.

רחבעם זאבי (מולדת):

למה אתה קורא "כתם"?

שר הבריאות ח' רמון:

והיא תעדיף מדינה יהודית עם רוב יהודי יציב על פני סיפוח עזה ויהודה ושומרון ולהפוך אותם, כפי שהליכוד מציע, לחלק בלתי נפרד. זו מדיניותנו, את זה נעשה.

ואם אתה רוצה, אני אסיים בסיפור קטן על בן-גוריון, מ-1956, סיפור שראוי שישמע, כי שמו של דוד בן-גוריון הוכפש פעמים מספר. ב-1956, כאשר בא אבא אבן אל דוד בן-גוריון ואמר שיש איזה רעיון, שכאשר תיסוג ישראל מסיני היא תשאיר בשליטתה את עזה, בן-גוריון התרשח, כי הוא חשב שזה בכלל רעיון של אבא אבן, ואבא אבן היה רק שליח, והוא אמר לאבא אבן על עזה של אז, שהיו בה 200,000 תושבים, כולה מכוסה פרדסים, ש"אין" – ואני מצטט אותו – "מגדילים את הגוף על-ידי סיפוח סרטן לתוכו". וזה היה ב-1956, וזה דוד בן-גוריון. ואני חושב שראוי שתבקש סליחה על מה שאמרת עליו. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

מה אדוני מציע?

שר הבריאות ח' רמון:

אני מציע להסיר את ההצעה הזאת מסדר-היום, כמובן. היא לא היתה ראויה לעלות, אבל אם עלתה – מוטב שתרד.

רחבעם זאבי (מולדת):

אבא אבן אמר, שגבולות "הקו הירוק" הם גבולות אושוויץ.

קריאה:

אמר.

היו"ר א' סלמוביץ:

אנו עוברים כעת להצבעה בעד או נגד קיום דיון בהצעתו של חבר הכנסת זאבי במליאה. נא להצביע.

הצבעה

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 7

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – 14

נמנעים – אין

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום נתקבלה.

היו"ר א' סלמוביץ:

שבעה בעד, 14 מתנגדים, אין נמנעים. אני קובעת, שהצעתו של חבר הכנסת זאבי הוסרה מסדר-היום.

הצעה לסדר-היום

16,000 הפלות בוצעו בישראל ב-1992

היו"ר א' סלמוביץ:

חברי הכנסת, אנו עוברים כעת להצעה לסדר-היום מס' 1849, בנושא: 16,000 הפלות בוצעו בישראל ב-1992 – של חבר הכנסת אברהם יוסף שפירא. בבקשה.

אברהם שפירא (יהדות התורה):

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה, לפני שאני ניגש להצעה לסדר-היום, חבר הכנסת הרב פרוש, שמענו מהשר חיים רמון, שהם נתנו לערבים השנה 226 כיתות לימוד. אני מוכן להתפשר, שייתן לנו החצי. אני מודה לשר הבריאות שגילה את מספר שעות החינוך. רשמתי הכול, ואנחנו נבוא בשקט לבקש את חלקנו, להשוות אותנו לאותו ציבור.

נושא ריבוי ההפלות המלאכותיות המתבצעות בישראל איננו נושא דתי, או נושא הקשור לציבור הדתי. לא כיהודי דתי אני ניצב כאן לפניכם היום. זה נושא השייך כולו לתחום החברתי-הבריאותי, ובצדק יש לראות בו עניין בעל חשיבות לאומית ממדרגה ראשונה.

רבתי, קיימתי היום בקומה הראשונה, באולם ההרצאות, כנס של אמהות וילדים ניצולי הפלות. אילו הייתי יוזם כנס להוצאת חוברת נגד השנה הראשונה של הממשלה הזאת, אני בטוח שהיו חברי כנסת מקיר לקיר. אבל אני הבאתי דבר הרבה יותר חשוב – 50 נשים שקיבלו אישור לבצע הפלה ולא ביצעו אותה, והביאו אתן את הילדים שעמדו להפיל אותם, והייתם צריכים לראות את המחזה הזה, את הילדים האלה. אומנם זו לא חוברת נגד השנה הראשונה של הממשלה, אבל זכינו לראות, לצערי הרב, רק את חברי הכנסת הדתיים. לשום אדם אחר לא היה עניין לבוא לראות את פאר הילדים פרי בטן של אותן נשים שקיבלו היתר לבצע הפלה ולא ביצעו אותה.

על-פי נתונים של משרד הבריאות שהגיעו לידי אגודת "אפרת", בוצעו בשנת 1992 16,236 הפלות חוקיות. מספר הפניות לוועדת ההיתרים הסתכם ב-17,712, אך אושרו רק 17,055 בקשות. כלומר, 819 לא היו מעוניינות לבצע את ההיתר, והחליטו – אף שהיה להן היתר – שלא לבצע את ההפלות ולהביא לעולם את פרי בטן. מה קרה לאותן 819 נשים שטרחו להופיע בפני הוועדה ולבקש היתר להפלה ואף שקיבלו היתר לא ביצעו הפלה? אם כי אינני בוחן כליות ולב ואינני יודע מחשבות, הרי אני יכול להעלות על דעתי, כי נשים אלו הבינו, כי הדבר שהן הולכות לעשות הוא לא פחות מאשר לשים קץ לחיי העובר, העובר שלהן.

רבתי, עובר במעי אמו איננו דבר אבסטרקטי, איננו גוש בשר. עובר במעי אמו הוא דבר חי, מתפתח, והאם בהחלט מרגישה בקיומו של העובר. ההפלה היא הפסקת תהליך ההתפתחות של העובר, ולמעשה זו הריגתו. נשים אלה, אף שביקשו היתר להפלה, בוודאי קיבלו הסברה מקיפה והבינו את חומרת המעשה.

חוק ההפלות הקיים, הקובע ארבע עילות למתן היתר לביצוע הפלה, איננו דורש שינוי או תיקון. הוא דורש רק דבר אחד, שר הבריאות, ביצוע והקפדה על החוק. ועדת מומחים שהקים משרד הבריאות, המשרד שלך, בדקה ומצאה, כי יש זלזול מתמשך בקיום סעיפי החוק. לפי מה שהוועדה שלך אומרת, מומחים בלתי תלויים הצביעו על כך, כי ההקפדה על החוק היתה מקטינה בשיעור ניכר מאוד את ההפלות המלאכותיות.

גם ההלכה שלנו מכירה במקרים יוצאים דופן, בייחוד כאשר נשקפת סכנה מוחשית לחיי האשה, לבצע הפלה. אולם ההתרשמות הכוללת מהעדויות שהושמעו בפני הוועדה היא, כי נהוגה מידה רבה של ליברליות במתן אישורים לביצוע הפלה.

ועדת העבודה והרווחה של הכנסת, בראשותה של חברת הכנסת הגברת אורה נמיר, הניחה בשנת 1990 מסקנות על שולחן הכנסת. אחת המסקנות המרכזיות של הוועדה היתה, שיש להעניק לאשה חומר הסברה אשר יעמיד אותה על הסיכונים הבריאותיים והנפשיים הכרוכים בביצוע ההפלה. לקח שנים מספר עד שמשרד הבריאות הפיק חוברת הסברה, וגם עתה, על-פי עדויותיהם של פעילי "אפרת", אין הקפדה על חלוקתה.

לדעתי, יש לתבוע, שכל אשה המופיעה בוועדה ומבקשת היתר, תחתום על מסמך שבו היא מאשרת שניתן לה חומר הסברה, שהיא קראה אותו והבינה את מה שכתוב בו.

בעיתון "במחנה" התפרסמה לפני שבועות מספר ידיעה שבה נאמר, שההפלות בצה"ל פחתו בצורה משמעותית. הדבר הוסבר בהסברה הנרחבת הניתנת בבסיסי צה"ל בנושא זה. אכן, לא הופתעתי מידיעה זו, שכן מומחים הצביעו על כך, שהסברה אמיתית ויסודית היתה מונעת הרבה אמהות מלבצע הפלה.

יש תופעה נוספת, חמורה מאוד, שאנו חייבים לתת עליה את דעתנו. כוונתי להפלות השחורות, הבלתי חוקיות, המתבצעות. שרת הבריאות לשעבר, הגברת שושנה ארבלי-אלמוזלינו, אמרה מעל דוכן זה, היכן שאני עומד, שיש כלל – להערכתה, על כל הפלה חוקית מתבצעות שתי הפלות בלתי חוקיות. פירוש הדבר, שבשנת 1992 בוצעו מעל 16,000 הפלות – פי שלושה זה כ-48,000 הפלות.

בעבר קרו מקרים שנשים קיפחו את חייהן בעת או בעקבות ביצוע הפלה לא חוקית.

התרעתי לא אחת, שהרשויות אינן נוקטות יד תקיפה כדי לאכוף את ביצוע החוק. עד היום עדיין לא הוגשה שום תביעה פלילית נגד רופא המבצע הפלה בלתי חוקית. רופא שמעלים 1,000 שקל מע"מ או מס הכנסה, הרופא הטוב ביותר, מענישים אותו במלוא חומרת הדין. אך רופא שמקפח חייהם של רבבות ילדים – בו אין נוגעים, אותו לא חוקרים.

ואם בהסברה עסקינן, רשות השידור מסרבת משום-מה לאשר לשידור תשדירי שירות לגיטימיים של ארגונים הפועלים בכיוון זה. כך נפסל לשידור תשדיר של אגודת "אפרת". אני סבור, שיש לתבוע את ביטול האיסור ויש לאפשר תשדירי הסברה בנושאים אלה.

אנחנו רואים שבארצות-הברית הגויים גרמו לעצירת ההפלות. כפי שהסביר היום חבר הכנסת הלפרט, בפולניה הממשלה רצתה להקל בחוק הזה והיא כמעט נפלה.

שמעתי מחבר הכנסת הרב פרוש, ששמע שאמו של השר לשעבר שמואל תמיר, זיכרוננו לברכה, רצתה לעשות הפלה והיא לא ביצעה את ההפלה. כולכם זוכרים איזה איש מוכשר הוא היה ואת מי רצו להרוג.

לכן אני פונה לשר הבריאות שיעשה רק דבר אחד, שיקבל את המלצת הוועדה האומרת – לא צריך לתקן חוק, צריך לעשות שני דברים: להשתמש בוועדה על-פי החוק, ולהשתמש במשטרה לגבי רופאים שמבצעים הפלות לא חוקיות.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת שפירא. אדוני שר הבריאות, בבקשה.

שר הבריאות ח' רמון:

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, מספר ההפלות בשנת 1992 בישראל איננו חריג, הוא מתאים לנתונים של השנים הקודמות. הגידול היחסי בהשוואה לנתוני 1991 מתאים לגידול האוכלוסייה באותה תקופה. אני רוצה להוסיף, שכתוצאה מהעלייה מברית-המועצות לשעבר חל גידול מעבר למה שצפינו במספר ההפלות.

אינני רוצה להיכנס לוויכוח עם חבר הכנסת שפירא בנושא ההפלות. יש חוק, וצריך לקיים אותו. הגישה ברמה הבסיסית והאישית, לגבי הנושא הזה, היא שונה. אני מניח שאתה לא תסכים עם גישתי האישית כחבר כנסת ולא כשר, שכל אשה רשאית, לפחות עד מועד מסוים, להחליט אם היא רוצה או איננה רוצה לבצע הפלה. זאת השקפתי האישית, השקפת עולמי. אבל כולנו כפופים לחוק וכולנו מצווים לקיים את החוק. כל עוד החוק קיים, והוא קיים במתכונתו הקיימת, אזי מה שצריך לעשות הוא לקיים את החוק.

אנחנו מנסים במשרד, גם לפני פרסום הדוח בספטמבר 1992, וגם לאחריו ובעקבותיו, לנקוט פעולות להידוק הפיקוח על עבודת הוועדה. אני לא רוצה להרחיב בכך, אבל בהחלט נעשים מאמצים שהוועדות יעבדו לפי החוק. אנחנו עומדים לקיים בשבוע הקרוב ישיבה עם כל הגורמים הקשורים בכך, על מנת לבחון את הדרכים ליישום המסקנות.

אני רוצה שיהיה ברור לגבי נושא ההפלות הבלתי חוקיות, למשרד הבריאות אין שום נתון לגבי מספר ההפלות הבלתי חוקיות. לכן, אני לא יכול לדון בהן. אתה יכול לומר כל מספר, אני לא מתייחס אליו.

אברהם שפירא (יהדות התורה):

שר הבריאות ח' רמון:

שיהיה ברור שאין למשרד שום מידע, לא יכול להיות לו מידע והוא איננו שותף לשום הערכה.

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

למה הוא לא יוזם?

שר הבריאות ח' רמון:

עכשיו אומר למה הוא לא יוזם. משרד הבריאות איננו משטרה. כאשר מישהו עושה פעולה בלתי חוקית, יש גורם אחד שאליו פונים, וזוהי משטרת ישראל. אם מישהו עושה ניתוח לא חוקי, אזי צריך להגיש תלונה למשטרה, והמשטרה היא זו שצריכה להעמיד לדין את מי שעובר על החוק, לא משרד הבריאות. ואני מודיע, כבר הודעתי זאת בעבר בכנסת – – –

אברהם שפירא (יהדות התורה):

זה עוד לא קרה.

שר הבריאות ח' רמון:

יש פה שר משטרה, השר שחל, שר טוב, שר חרוץ, הוא בהחלט ישמח לטפל בעניין. תציגו שאלתא לשר המשטרה.

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

הצגתי שאלתא ולא יצא שום דבר.

שר הבריאות ח' רמון:

חבר הכנסת הלפרט, אני אעביר לו את תלונתך בעניין. אבל אני מבקש מכל מי שמטריד את משרד הבריאות בעניין הזה – אנחנו לא נעשה זאת, זה לא תפקידנו, אין לנו שום כוונה לשלוח פקחים אחרי רופאים. אנחנו לא ממונים על אכיפת שלטון החוק במדינת ישראל, זה שייך למשרד אחר; נא לפנות, נא לברר, נא לדון עמו. כן תהיו מרוצים, לא תהיו מרוצים, זוהי שאלה אחרת. אנחנו לא מתכוונים לעשות זאת בכל דרך שהיא.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

במשרד התעשייה והמסחר יש, למשל, מפקחים על מחירים.

שר הבריאות ח' רמון:

נכון, מכיוון שבחוק ניתנה סמכות למשרד המסחר והתעשייה לפקח על מחירים. אין סמכות כזאת למשטרה. לפקח בעירייה ניתנה סמכות לפקח על תברואה. לפקחים ממשרד הבריאות יש סמכות לפקח על תברואה, והם בהחלט פועלים ומיישמים אכיפת החוק. פה מדובר בעבירה על החוק, שאין שום סמכות למשרד הבריאות לגשת, לעצור רופא, להביאו לדין; שום סמכות מכל סוג שהוא. לכן אנחנו לא עושים את זה. תציעו הצעת חוק שמשרד הבריאות יהיה אחראי לכך; אני אתנגד לה, אבל תציעו. עד אז אין לכם על מה להלין.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אתה אמרת שנתת הוראה מטעם משרד הבריאות בחוזר המנכ"ל, שרופאים לא יבצעו לקיחת איברים בניגוד לחוק.

שר הבריאות ח' רמון:

אני אצטט במדויק מה אני אמרתי. אמרתי שרופאים ידעו את החוק. שלחתי להם חומר בהוראות מנכ"ל מה החוק ומה הם צריכים לעשות.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

שר הבריאות ח' רמון:

אתה רוצה שאשים את כל הרופאים כעבריינים? שם היתה אי-בהירות. אתם אנשים דתיים, מראש תרשיעו את כל רופאי ישראל, שנכתוב להם: אסור לכם לעשות הפלות, אוי לכם?

מנחם פרוש (יהדות התורה):

שמשד הבריאות יקיים מה שוועדת העבודה והרווחה החליטה. תקרא את ההחלטות ותראה מה הוועדה החליטה.

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

אפשר לשאול שאלה?

שר הבריאות ח' רמון:

עוד מעט.

כל אדם הוא בבחינת זכאי אלא אם הוכח אחרת.

אנחנו דנים ביישום המלצות הוועדה שהוקמה על-ידי קודמי והגישה את המלצותיה בתקופתי. אנחנו במשרד דנים ביישום ההמלצות הללו. אנחנו עוקבים, בחלק מהנושאים כבר יישמנו את ההמלצות הללו, בחלק עדיין לא, יש בעיות מספר, אין לנו שום כוונה להתחמק מיישום המסקנות של אותה ועדה.

יש חוק. הוא כן מוצא חן בעיני, הוא לא מוצא חן בעיני – אני צריך לומר בכנות שהוא לא מוצא חן בעיני כל כך, אבל זה החוק והוא מחייב אותי כשר, ואני אפעל על-פי החוק.

חבר הכנסת הלפרט, רצית לשאול משהו?

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

אדוני השר, אתה אומר שאתה לא מופקד על הנושא של אכיפת החוק, ואתה צודק בכך. אבל יש דבר שאתה כן מופקד עליו. בשנת 1978 נתקבל תיקון לחוק ההפלות, האוסר הפלות מסיבות סוציאליות. נתקבל אותו סעיף 5 המפורסם. שנה אחר כך, מספר ההפלות מסיבות בריאות היה דומה, פחות או יותר כמו שהיה שנה לפני כן, מטעמי בריאות ומטעמים סוציאליים. כלומר, אם בשנת 1977 היו בערך 1,500 הפלות מטעמי בריאות, אם אני זוכר נכון, ומטעמים סוציאליים כ-4,000 הפלות, הרי שנה לאחר קבלת התיקון היו 5,500 או 5,600 הפלות מטעמי בריאות. כלומר, הרופאים זייפו את הסיבה האמיתית להפלה, ובמקום לכתוב "טעמים סוציאליים" כתבו "טעמי בריאות". אני חושב שעל הנושא הזה אתה בוודאי מופקד, והייתי רוצה לשמוע תשובה על כך.

שר הבריאות ח' רמון:

חבר הכנסת הלפרט, גם הוועדה שהוקמה והגישה את מסקנותיה הבהירה, שהפסקת היריון צריכה להיעשות מטעמי בריאות, וכך נשלח חוזר בשנת 1990 על-ידי המנכ"ל דאז ד"ר משיח, שאלו הן העילות בחוק.

כשיושבת ועדה, שר הבריאות, שבדרך כלל איננו רופא, וגם אם היה רופא לא היה יכול להתערב, לא מתערב בהחלטות הוועדה.

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

— — —

שר הבריאות ח' רמון:

חבר הכנסת הלפרט, לא אתה ולא אני נקבע. כאשר ועדה שיושבת בהרכב החליטה שההפלה היא מטעמי בריאות, לא אתה ולא אני נגיד שזייפו את הסיבה. אתם שוב שמים את כל הרופאים כעבריינים בתחום הזה, ואני מוחה על כך.

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

קח את הסטיסטיקה.

שר הבריאות ח' רמון:

אני לא רוצה שום סטיסטיקה. היא לא מעניינת אותי. מה שמעניין אותי הוא, שאני לא אסכים לשום קביעה שכל הרופאים מקיימים הפלות לא חוקיות ושכולם עבריינים, ואותם רופאים שיושבים בוועדות, ולא יושבים לבד אלא עם עוד אנשים, מזייפים את העילה להפלה.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

הדברים ברורים.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אתה לא מכיר רופאים שעושים עבירות?

שר הבריאות ח' רמון:

אני מכיר אפילו אנשים דתיים, רחמנא ליצלן, שעושים עבירות. ואם, חס וחלילה, אני אגיד שכל מי שהוא דתי עושה עבירה, איך אתם תגיבו? איך אתה יכול להגיד דבר כזה? יש רופאים שעוברים עבירות, כמו שבכל ציבור יש אנשים שעוברים עבירות. יחיד יחטא וכל העדה תהיה אשמה? אני מדבר אליכם בשפתכם. מה שטוב אצלכם זה בסדר, ואם זה נוגע לרופאים, את כולם נאשים בהאשמה קולקטיבית?

ודאי שיש רופאים שעוברים עבירה, ואני משוכנע שמתבצעות הפלות בלתי חוקיות במדינת ישראל. אין לי ספק בכך. מי שייתפס צריך לעמוד לדין. מי שצריכות לטפל בכך הן המשטרה והפרקליטות. מה אתם רוצים ממני? אני רק שר הבריאות.

אברהם שפירא (יהדות התורה):

אני יכול לשאול אותך שאלה?

שר הבריאות ח' רמון:

ברשות היושבת-ראש.

היו"ר א' סלמוביץ:

בבקשה, אבל שאלה קצרה.

אברהם שפירא (יהדות התורה):

האם משרד הבריאות מחלק חומר הסברה לנשים, שתדענה איזו סכנה מצפה להן אם תבצענה הפלה שלא כחוק?

שר הבריאות ח' רמון:

כל אשה שבאה לוועדה ומבקשת שיאשרו לה לבצע הפלה מקבלת הסבר על הסיכונים הכרוכים בהפלה. חומר מטעם אגודת "אפרת" איננו מחולק, מכיוון שהוא בא מאגודה שיש לה השקפת עולם מסוימת. זו גם הסיבה לכך שאין בטלוויזיה תשדירי שירות של אגודת "אפרת", כי אז צריך גם לאפשר תשדירי שירות מטעם מי שחושבים שהאשה היא אדון לגופה והיא יכולה לקיים הפלה בכל דרך שהיא. מכיוון שכך, אגודות שיש להן השקפת עולם לגבי נושא ההפלה אינן מורשות לחלק חומר. אבל הוועדה הרפואית, כאשר מתייצבת אשה בפניה, מסבירים לה את הסיכונים הכרוכים בהפלה, והיא זו

שמחליטה אם היא רוצה לעשות הפלה או לא, והיא צריכה לאשר את נכונותה לקיים הפלה בחתימת ידה. שום אשה בישראל לא עוברת הפלה בלי שהיא חתמה שהיא רוצה לעשות זאת מרצונה החופשי. זה המצב.

אני מציע להעביר את ההצעה הזאת לוועדת העבודה והרווחה. אין לי שום התנגדות לקיום דיון בנושא זה בוועדה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה. חברת הכנסת תמר גוז'נסקי מבקשת להסיר את ההצעה מסדר-היום, בבקשה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

גברתי היושבת-ראש, אדוני השר, אני מבקשת להסיר מסדר-היום את הצעתו של חבר הכנסת שפירא.

בדאגה כביכול לשלום העוברים, שהוא הביע פה, הוא בעצם מנסה לחזק ולהדק את הברגים על האפשרות הקיימת היום לנשים במסגרת החוק לבצע הפלות כהגנה על בריאותן ושלומן, או במקרים של פגיעות חמורות בעובר.

נושא ההפלות ידוע כנושא שהוא במחלוקת קשה מאוד בבית הזה וגם בחברה. אני חושבת, שהחזרת סעיף 5 לחוק ההפלות יהיה באמת סימן לנאורות של הבית הזה, משום שאין לחייב אשה ללדת. גופה של האשה הוא שלה ולא של אדם אחר; לא של בעלה, לא של חברה, לא של שום אדם אחר. לכן, זכותה המלאה להחליט על גורלה.

אני חושבת שהצעה זו באה ברוח הדברים הקיימת עכשיו גם בארצות-הברית וגם בארצות אחרות, של ריאקציה דתית שמנסה להחזיר את הנשים למקומן הקבוע.

לכן אני מציעה להסיר את ההצעה מסדר-היום. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחברת הכנסת תמר גוז'נסקי. חבר הכנסת שפירא, האם אתה מסכים להצעתו של כבוד שר הבריאות?

אברהם שפירא (יהדות התורה):

אני מסכים להעביר את הצעתי לוועדת העבודה והרווחה.

היו"ר א' סלמוביץ:

אם כן, אנו נעבור להצבעה בעד או נגד העברת הצעתו של חבר הכנסת שפירא לוועדת העבודה והרווחה.

הצבעה מס' 9

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 15

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – 2

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר א' סלמוביץ:

15 תומכים, שני מתנגדים, אין נמנעים. אני קובעת שההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת אברהם שפירא תועבר לוועדת העבודה והרווחה.

הצעה לסדר-היום

פיטורים נרחבים ב"עמידר"

היו"ר א' סלמוביץ:

אנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 1926 בנושא: פיטורים נרחבים ב"עמידר" – של חבר הכנסת יעקב שמאי. בבקשה.

יעקב שמאי (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, חברת "עמידר", שהיא חברה ציבורית, מפטרת עובדים על בסיס פוליטי. השיטה היא שיטה נוראית במשטר דמוקרטי, שיטה מפחידה, שיטה של מעקבים, שיטה של הפחדות, שיטה של סימונים ב-X על חברים, על עובדים, על-ידי מנכ"ל, כאשר הוא מסתובב עם יושב-ראש מועצת המנהלים.

אני מאמין, רבותי חברי הכנסת, ששר השיכון אינו מודע למה שקורה בדיוק בחברת "עמידר", כי אני בטוח, שלו הוא היה מודע לשיטה ולדרך, הוא היה עוצר זאת.

מה לעשות, שר השיכון איש צבא, והוא דאג לאיש שב"כ וביקש לתת לו תפקיד, שגם חבריו לא האמינו שהוא מסוגל למלא.

אני רוצה להזכיר, ששר המשפטים לשעבר חיים צדוק פסל את גינוסר כאשר זה ביקש להתמודד על תפקיד חבר כנסת מטעם מפלגת העבודה. חבר כנסת הוא לא מינוי של גוף ציבורי ולא פקיד בגוף ציבורי. מה אמר השר לשעבר חיים צדוק: בחירתו של יוסי גינוסר כחבר כנסת מטעם העבודה תהיה כתם על פניה של המפלגה. אכן, חברי מפלגת העבודה לא בחרו את גינוסר לכנסת.

גינוסר ביקש להתמנות כמנכ"ל משרד השיכון, אך גם זה לא אופשר לו, ובעתירה שהוגשה לבית-המשפט העליון קבע נשיא בית-המשפט העליון השופט שמגר, שצוות חקירה בראשות גינוסר השתמש באמצעי לחץ בלתי חוקיים והוציא הודאות בגידה מפי סגן נפסו. רבותי, איש שב"כ שפעל בכלים לא כשרים כדי להרשיע קצין בצבא. מה הוא עשה? הוא סימן לעצמו את המטרה, מי יהיה האדם שאותו הוא רוצה להאשים בבגידה, ולאחר שסימן את המטרה הוא בדה ראיות. לאחר שהוא בדה ראיות, הוא ביקש להרשיע אותו, שפט אותו וקבע את גזר-הדין שלו. נפסו ישב, כפי שכל אחד מאתנו יודע, תקופה ארוכה מאוד בבית-הסוהר, ובסופו של דבר שוחרר כחף מפשע.

באותם ימים, כאשר היתה ההתקפה החריפה על גינוסר, חשבתי שבעצם אולי נגרם עוול לאיש, אבל, גברתי היושבת-ראש, האיש משתמש באותן שיטות שפסלו את נפסו והכניסו אותו לבית-הסוהר גם כנגד עובדים ב"עמידר", רק בשל היותם חברי מפלגה פוליטית.

מה הוא עושה? הוא אוסף ראיות. הוא קבע את המטרה לפטר אותם, ולשם כך הוא אוסף ראיות. הוא הלך למשרד חקירות, הוא בדה את התשובות של משרד החקירות, הוא סימן אותם, והטענה היא: צמצומים.

גברתי היושבת-ראש, בירושלים פוטרו חמישה עובדים. הבדיקה נערכה על-ידי גינוסר ושותפו לעבודה, מנכ"ל "עמידר" עמוס רוזין – מי ששימש בתפקיד סמנכ"ל חברת "חלמיש" ולא הצליח להגיע לתפקיד המנכ"ל. מתוך נקמנות הם רוצים לפגוע אך ורק באנשי ליכוד. עובדה היא, שמתוך חמישה עובדים שפוטרו בירושלים, ארבעה הם אנשי ליכוד. הטענה היתה צמצומים, אך החמישי, שלא היה איש ליכוד, חזר לעבודה וקיבל את התפקיד של מי שפוטרו מתפקידו כמנהל המשרד בבית-שמש. הנה ההוכחה שכאן סומנו מטרות ובזוים למען את הראיות.

מי עוד בין המפוטרים? אביא ארבע דוגמאות מתוך רשימה של 30. אחד – עובד שלפני תקופה קצרה עבר ניתוח לב פתוח ויש לו גידול בראש. השנייה – עולה חדשה שבנתה את ביתה בשומרון. היום משלמים הערבים שלה את המשכנתה על הבית שאתם אומרים כי ניתן חינם. הערבים משלמים את המשכנתה כי בעלה עזב אותה, והיום הוציא עליה גינוסר גזר-דין של פיטורים, כי היא לבדה. מי עוד? עובד אשר משמש בתפקיד של חבר ועד ואשתו נכה, גם הוא בין המפוטרים; עובד אחר הנמצא כרגע בשלבי החלמה מתאונת עבודה.

באיזו שרירות לב נוהג גינוסר? אני מציין את הבעיות האישיות של כל עובד ועובד, גם על הבסיס החברתי, האנושי והפיסי הישיר. האם יעלה על הדעת, אדוני סגן השר, שזו הדרך, זו השיטה וזו הנורמה שקבעתם, לפסול כל אדם באשר הוא איש ליכוד?

אברהם הירשזון (הליכוד):

בנצרת פיטרו אשה בחודש התשיעי להיריונה.

יעקב שמאי (הליכוד):

אמרתי: אין דין ואין דיין.

לימור לבנת (הליכוד):

אגב, זה בניגוד לחוק.

יעקב שמאי (הליכוד):

אשר לטענת הצמצומים, לו התנהגו בדרך המראה צמצומים, האם היו משפצים את שתי קומות ההנהלה של "עמידר" בסכום של עשרות אלפי שקלים? לבעלה של עובדת באגף כוח-אדם ב"עמידר" ניתנה עבודה בהיקף של 140,000 שקל, לביצוע עבודות אלומיניום. שני רכבי פאר מסוג "אודי" נרכשו עבור גינוסר ורודין, בסכום של 250,000 שקל. זה חיסכון? התמנה יועץ מיוחד למנכ"ל. האם קודם היה למנכ"ל "עמידר" יועץ מיוחד אשר השתכר 15,000 שקל לחודש? במחוז תל-אביב פיצלו את תפקיד מהנדס המחוז, כדי לתת מינוי לאדם ששמו גור מאיר. הוא עובד על חוזה מיוחד, בהוצאה של למעלה מ-425,000 שקל. אדוני סגן השר, כדאי שתקשיב לי ולא לחבר הכנסת חיים אורון, כי אתה צריך להשיב לי. הוא מקבל 425,000 שקל ומבצע עבודות נוספות בסכומי עתק. אלה צמצומים? עשרות עובדים, למעלה מ-40, התקבלו ב"עמידר" בתקופתם של גינוסר-רודין. אם למעלה מ-40 התקבלו, האם אתם יכולים לדבר על אלה שמשכורתם כל כך נמוכה, שבקושי מביאים פת לחם הביתה? האם אתם יכולים לומר עליהם כי פיטוריהם נועדו לצורך צמצומים?

אדוני סגן השר, גם בעיתון "הארץ" מיום שישי האחרון נאמר: "מפלגת העבודה מנסה נואשות לרוקן את החברות הממשלתיות מכל המינויים הפוליטיים של הליכוד מבלי לעבור על החוק". היא עושה

זאת בשיטת נפסו, בתפירת תיקים, בהצבת מטרה, בבידוי ראיות, בשיפוט ובסילוק מהעבודה. אני בטוח עד לרגע זה שהשר אינו יודע על ההשתוללות הזו.

לימור לבנת (הליכוד):

הוא יודע.

יעקב שמאי (הליכוד):

אני בטוח שהוא לא יודע, ואני מציע לך, אדוני סגן השר, להעביר אליו את דברי מלה במלה, להציג בפניו את הראיות, את העובדות לאשורן, כפי שהבאתי אותן לכנסת, ולהפסיק את ההשתוללות הבלתי מוסברת הזו, את הרצון המטורף הזה לפטר עובדים אשר מביאים את פת לחמם הביתה, ולו רק משום שהם מזוהים פוליטית. לא רוצים לחזור לשיטות מפא"י משנות ה-50.

משה קצב (הליכוד):

גרוע יותר מאשר בשנות ה-50, כי אז לא היה את מי לפטר.

יעקב שמאי (הליכוד):

אז לא היה את מי לפטר, כי לא היו אנשי ליכוד. אם נכנסו אנשי ליכוד במקרה לעבודה, גם אותם צריך לנקות. לא ניתן לכם לנקות.

אני רוצה לומר לך, אדוני סגן השר, אני אבדוק את חברי מפלגת העבודה היום – אם ידכם לא היתה בדבר, תסכימו להעביר את הנושא לדיון בוועדת העבודה והרווחה. נקיים שם את הבדיקה לגופה, כדי שנחסל כל מחשבה שקיימים פיטורים פוליטיים.

לימור לבנת (הליכוד):

הוועדה לביקורת המדינה.

יעקב שמאי (הליכוד):

בבקשה, לכל מקום שאת רוצה. לא ניתן לפיטורים האלה להשתולל, לא ניתן להכות משפחות, לא ניתן לגזול את הפרנסה מבתי-אב רבים, לא נאפשר לכם למנות מינויים פוליטיים, לא ניתן לגנוס ולעמוס רודין להשתולל. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת שמאי. אני מזמינה את סגן שר השיכון והבינוי להתייחס להצעה.

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, בחודשי אוגוסט-ספטמבר 1992 התחלף דירקטוריון "עמידר" וכך המנהל הכללי. חילופים אלה בוצעו על-ידי שר הבינוי והשיכון, על רקע דוח חמור ביותר שפורסם חצי שנה לפני כן, אשר הצביע על אי-סדרים בכל תחומי הניהול, לרבות הניהול הכספי.

גברתי היושבת-ראש, אבקש ממך לשמור על כך שלא יפריעו לי. אם הם רוצים לדבר, שיעשו זאת בחוץ.

היו"ר א' סלמוביץ:

חברי הכנסת, אני מבקשת לא להפריע.

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

חלק לא מבוטל של הדוח התייחס לשיקולים זרים שהיוו יסוד להחלטות ההנהלה הקודמת, ביניהם שיקולים פוליטיים. מינויים נבעו באותה תקופה בעיקר משיקולים פוליטיים, וכך גם ניהול עסקות שהיו כרוכות או יכלו להיות כרוכות בהפסדים כספיים ניכרים. להלן ממצאים מספר שההיבט הפוליטי שלהם צוין במיוחד על-ידי מבקרת המדינה – קטעים מדוח מס' 43 על תאגידים בתחום משרד הבינוי והשיכון: "1. מסירת עבודות לגורמי חוץ – העסקת בקר (מתאם) – – –

יעקב שמאי (הליכוד):

על בית-שמש תענה לי.

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

כאשר אסיים את דברי.

אני חוזר לדוח מבקר המדינה: "על-פי הוראת שר הבינוי והשיכון אישרה הוועדה לשירותי חוץ את העסקתו של אליהו ישראל כבקר ביצוע ומתאם של משרד הבינוי והשיכון, בהיקף של 230 שעות לחודש. סך כל עלות העבודה למשך שישה חודשים היתה 94,000 שקל לחודש פלוס החזר הוצאות בסך 15,000 שקל. הבקר לא הגיש דיווחים כלשהם ל'עמידר' במשך כל תקופת העסקתו ו'עמידר' לא פיקחה על עבודתו. הבקר לא הגיש דוחות כלשהם כמתבקש מעבודתו – – –

יעקב שמאי (הליכוד):

שמו שלום בגד?

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

לא, אמרתי: אליהו ישראל.

"הבקר לא הגיש דוחות כלשהם כמתבקש מעבודתו, ולפיכך לא עלה בידי צוות הביקורת לברר איזו עבודה ביצע באותה תקופה ובעבור מה שולם לו השכר. במקביל לעבודתו המשיך לעבוד ב'אגד', כאשר מדיווחים על שעות העבודה מתברר שהשעות היו חופפות."

עוזי לנדאו (הליכוד):

לא על כך דיבר חבר הכנסת שמאי. חבר הכנסת שמאי דיבר על אנשים אחרים לגמרי, אנשים קשי-יום.

יעקב שמאי (הליכוד):

אולי אני אציג בפני סגן השר את הרשימה.

היו"ר א' סלמוביץ:

חברי הכנסת עוזי לנדאו ויעקב שמאי.

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

חברי הכנסת מהליכוד, אתם אומרים מה שאתם רוצים, משקרים ומטעים. כאשר עונים לכם עם ציטוטים מדוח מבקרת המדינה, זה כואב לכם.

אברהם הירשזון (הליכוד):

הרשימה הזו היא שקרית? תענה לחבר הכנסת שמאי.

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

עוד אגיע ל-30 השמות האלה.

רון נחמן (הליכוד):

אתה תיתן לו מחליפים.

היו"ר א' סלמוביץ:

חברי הכנסת, אני מבקשת לאפשר לסגן השר לשאת את דבריו.

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

אחת הסיבות לירידתכם מהשלטון היתה אולי מה שקרה לכם ב"עמידר".

אברהם הירשזון (הליכוד):

הוא יודע שהוא עולה על מוקשים.

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

אני עולה על מוקשים? אתם כבר התפוצצתם מהמוקשים. אני רוצה לחזור על המשפט האחרון. לא יעזור לכם, אומר כל מה שאני רוצה להגיד. אם תפריעו, אעצור ואחזור על המשפט.

אותו עובד, ישראל אליהו, "במקביל לעבודתו המשיך לעבוד ב'אגד', כאשר מדיווחים על שעות העבודה מתברר שהשעות היו חופפות. הבקר הוא חבר מרכז הליכוד".

דליה איציק (העבודה):

כל הכבוד. הם צריכים לשמוע את האמת בפרצוף.

עוזי לנדאו (הליכוד):

חברת הכנסת איציק, בגלל זה זרקו אותנו ויזרקו גם אתכם.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אם תמשיכו כך, נחזור לשלטון מהר.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת הירשזון, אני מבקשת לאפשר לסגן השר לשאת את דבריו.

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

"2. מנהלי אתרים ב' וג'. ב-20 באוגוסט 1993 קיימה 'עמידר' השתלמות של יום אחד למנהלי אתרים. ברשימת המשתתפים בהשתלמות נמצאים בין היתר מנהל אתר ב' ומנהל אתר ג'. " – אני ממשיך לצטט מדוח מבקרת המדינה.

אברהם הירשזון (הליכוד):

איזה אתרים אלה?

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

"באוקטובר 1991 ביקש מנהל הפרויקט מהמנכ"ל לאשר לכל אחד מהם מפרעה בסכום של 8,000 שקלים. העסקתם של מנהלי אתרים אלה לא אושרה בוועדה לשירותי חוץ ובדירקטוריון, ולפיכך לא ניתן לדעת מי החליט על העסקתם. נמצא כי שניהם חברי מרכז תנועת הליכוד."

אברהם הירשזון (הליכוד):

מה האסון בכך?

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

אתם לא יכולים גם לעקוץ, גם להטעות וגם לא להסכים לקבל תשובות.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת שמאי, אני מבקשת.

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

רבותי, חבר הכנסת עמיר פרץ, חבר הכנסת חגי מירום, אני מבקש קצת הקשבה. "3. שכירת בתי-מלון – בין שאר אי-הסדרים בולטים במיוחד אלה שנבעו משיקולים פוליטיים להיטיב עם חברים ומקורבים, ובעיקר עם חברי מרכז המפלגה השלטת."

רון נחמן (הליכוד):

אני לא מסוגל להבין, אתה קורא מהר מדי ולא שומעים מה שאתה אומר. לכן אני מבקש שתקרא את הדוח של מבקרת המדינה יותר לאט, אז נשמע את זה.

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

טוב. אני מוכן לחזור לאט יותר.

"3. שכירת בתי-מלון. בין שאר אי-הסדרים בולטים במיוחד אלה שנבעו משיקולים פוליטיים, להיטיב עם חברים ומקורבים, ובעיקר עם חברי מרכז המפלגה השלטת."

יעקב שמאי (הליכוד):

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת שמאי, אתה לא יכול להפריע עכשיו. אני מצטערת מאוד. אני לא אפשרתי לאיש להפריע לך. אני מבקשת.

אברהם הירשזון (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, הוא מצטט לנו מדוח מבקרת המדינה.

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

מותר לי. אני רוצה להסביר לכם למה הגענו לפיטורים האלה. קטע מסוים מהדוח מציין במפורש, כי "בשלוש התקשרויות הועלו ליקויים וחריגות מסדרי מינהל תקינים. נמצא כי היזם במקרה זה הוא חבר מרכז ליכוד". מה לעשות? כל אדם הוא חבר מרכז ליכוד ב"עמידר". אני אשם? מה קרה? אני לא מיניתי אותם אז.

"כל הקטעים האלה הם זוטות לעומת חומרת הממצאים בתחום ההוצאות הכספיות של יושב-ראש הדירקטוריון, הידועים לציבור. סדרים אלה והשיקולים הזרים הפוליטיים לא התחילו עם אורי שני, ומקורם בפעולות שבוצעו עם דגשים פוליטיים מובהקים גם בתקופות שקדמו למינוי של אורי שני."

"מינוי מנהל מחוז – במרס 1988 נערך בחברת 'עמידר' מכרז פנימי לאיוש משרת מנהל מחוז. דרישות ההשכלה הסתכמו 'בהשכלה מתאימה', בניגוד למכרזים פנימיים אחרים, שבהם נדרשה לפחות השכלה תיכונית.

"למכרז הגישו את מועמדותם חמישה עובדים ותיקים של החברה, בהם סגן מנהל המחוז בפועל. אף אחד מחמשת המועמדים לא הופיע בפני ועדת המכרזים, ולגבי ארבעה לא נמצא הסבר להסתלקותם מהמכרז." מעניין שרק האיש הזה נשאר מועמד יחיד, בגלל לחצים פוליטיים.

שאול יהלום (מפד"ל):

אתה לא מדבר לעניין.

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

נכון, אני לא מדבר לעניין. זה אולי לא מעניין אותך.

שאל יהלום (מפד"ל):

זה מאוד מעניין.

משה קצב (הליכוד):

אדוני סגן השר, אלה השמות שחבר הכנסת שמאי התייחס אליהם? אילו אמרת שהשמות שחבר הכנסת שמאי ציין והתייחס אליהם הם אלה שפוטרו – – –

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

אתה לא יכול להחזיק את המקל בשני קצותיו. אני מבקש מחבר הכנסת שמאי לשבת. חבר הכנסת שמאי, כשאתה דיברת הקשבתי לך בנימוס. אנא שב והקשב לדברי בנימוס. את העבודה תעשה אחר כך.

"בעקבות הסתלקותם של כל המועמדים התברר, שמי שמונה הוא אדם שהשכלתו וניסיונו לא תאמו את הדרישות המקובלות בחברה למשרה זו.

"העובד שימש סגן ראש עיר וחבר במועצת העיר במקום מגוריו, כנציג המפלגה שבה יושב-ראש הדירקטוריון של החברה."

שאל יהלום (מפד"ל):

גברתי היושבת-ראש, הוא משיב כבר חצי שעה ולא לעניין.

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

רבותי, אני לא רוצה להמשיך. ועוד, ועוד ועוד. יש לי פה רשימה ארוכה מאוד של מינויים פוליטיים מובהקים שמבקרת המדינה הזכירה. לא אני אומר את זה, לא השר אומר את זה.

רון נחמן (הליכוד):

מה אתה אומר?

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

אני אגיע למה שאני אומר.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אין לך תשובה, זה בסדר.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת רון נחמן. חבר הכנסת הירשזון.

רון נחמן (הליכוד):

מה יש לו לומר?

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת רון נחמן, אני קוראת אותך לסדר בפעם הראשונה.

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

אני אומר את האמת. זה כואב לכם, אבל שיכאב. זוהי האמת של מבקרת המדינה. אנחנו מנסים לתקן את מה שעשיתם.

אמרתי לכם שיש לי עוד הרבה דוגמאות כאלה מתוך הדוח. אני אדלג עליהן כי אני יכול לדבר על כך שעות. לסיכום, חברת "עמידר" עוסקת ותעסוק בתהליכי התייעלות, שבמהלכם היא הצליחה להשיג צמצום משמעותי בהוצאותיה המינהליות, בשיעור של כ-4 מיליוני שקל לרבעון. זהו צמצום של כ-12 מיליון שקל על בסיס שנתי ושיפור בהפסד התפעולי, שהחברה סבלה ממנו במשך שנים ארוכות. במסגרת תהליך ההתייעלות מתנהל צמצום בכוח-האדם של החברה, הכול בהסכם עם ועד העובדים ועל-פי ההסכם הקיבוצי.

הניסיון לכרוך הליך נכון זה בהנמקות פוליטיות אינו נכון ואינו אמיתי. המנסה לטעון כך טועה ומטעה. איש בחברה לא נשאל על זהותו הפוליטית, והדבר גם לא נבדק – – –

אברהם הירשזון (הליכוד):

אין לך תשובות.

עוזי לנדאו (הליכוד):

הוא כבר דיבר מספיק.

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

איש בחברה לא נשאל על זהותו הפוליטית והדבר גם לא נבדק על-ידי הנהלת החברה, כאשר מתקבלת הכרעה בנושאי כוח-אדם.

כידוע לכם, שר הבינוי והשיכון בנימין בן-אליעזר הוא השר הרגיש ביותר בממשלה הנוכחית. הוא האחרון שייתן לפגוע באדם פגיעה מהסוג שאתה, חבר הכנסת שמאי, דיברת עליה.

נוסף על כך, כדי לבדוק את הרשימה, חבר הכנסת שמאי, הזמנתי אלי עובדת בכירה מאוד בחברת "עמידר", כי גם אני רגיש כמו השר שלי. לגברת קוראים תמר מיארה, חברת מרכז הליכוד. ישבתי אתה שעתיים.

יעקב שמאי (הליכוד):

היא לא חברת מרכז הליכוד, היא שבשבת.

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

היא לא שבשבת. איפה שנוח לך היא שבשבת. תמר מיארה חברה בכירה מהליכוד והיא ממשיכה בעבודתה. בדקנו את הרשימות.

חבר הכנסת שמאי, מפני שאתם עושים מזה דמגוגיה, אתם מטעים. אני דורש להסתפק בדברי, ואם אינכם מסתפקים בדברי סגן השר, אני מבקש להסיר את ההצעה מסדר-יומה של הכנסת.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לסגן שר הבינוי והשיכון.

יעקב שמאי (הליכוד):

אתה קורא לעצמך איש שכונות? אל תסתכל לאף אחד בעיניים – – –

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

חבר הכנסת שמאי, תפסיקו לשקר בכנסת באופן קבוע. אתם ניפחתם את המנגנונים. בגלל זה ירדתם מהשלטון. לא אני, אתם ירדתם.

יעקב שמאי (הליכוד):

ציטטת את מבקרת המדינה. לא ענית על שום שאלה. בושה וחרפה.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת שמאי, האם אתה מסתפק – – –

יעקב שמאי (הליכוד):

אם תפילו את ההצעה הזאת אל תפתחו בדיון. בושה וחרפה.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת שמאי, אני מבינה שאתה לא מסתפק בתשובת סגן השר.

יעקב שמאי (הליכוד):

נכון, אני לא מסתפק. יש לי שאלה לסגן השר.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אין שאלות.

היו"ר א' סלמוביץ:

אתה מסתפק או לא מסתפק?

חבר הכנסת רון נחמן מבקש להעביר את ההצעה לסדר-היום לוועדת החוקה, חוק ומשפט. בבקשה, במסגרת דקה.

רון נחמן (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, היינו עדים לפני כמה דקות לפארסה במליאת הכנסת, כאשר סגן שר בא וקורא את דוח מבקר המדינה ומספר לנו סיפורים – – –

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת שמאי, חבר שלך לסיעה מדבר. בבקשה.

יעקב שמאי (הליכוד):

דיברתי אל חברים מסיעה אחרת.

היו"ר א' סלמוביץ:

בבקשה, אבל אתה מפריע כרגע.

רון נחמן (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, לפני כמה דקות היינו עדים לפארסה, כאשר סגן השר עמד מעל הדוכן, קרא את דוח מבקר המדינה, סיפר סיפורים ששייכים להיסטוריה, לא התייחס במלה אחת לרשימה של אותם מפוטרים אשר חברת "עמידר" פיטרה וחבר הכנסת שמאי הביא בפני המליאה ובפני הציבור.

אני חושב שזוהי שערורייה גדולה. כבר דנו בנושא של מינויים ופיטורים פוליטיים, ואמר חבר הכנסת חגי מירום שהם למדו מאתנו. הלוואי שתלמדו מאתנו.

לכן, היות שמדובר בפיטורים פוליטיים – –

סגן שר הבינוי והשיכון א' בן-מנחם:

לא פוליטיים.

רון נחמן (הליכוד):

– – פגיעה באיש, איש, באשה, אשה, אני מבקש להעביר את הדיון לוועדת החוקה, שם ידאג חבר הכנסת דדי צוקר, יושב-ראש ועדת החוקה, לטפל בזכויות האזרח במדינת ישראל. אני מקווה שגם ארגון "בצלם" יתחיל לדאוג לזכויות האזרח במדינת ישראל.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת רון נחמן. חבר הכנסת שמאי, האם אתה מסכים להעביר את הצעתך לדיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט? כן או לא?

יעקב שמאי (הליכוד):

אני לא מתנגד.

היו"ר א' סלמוביץ:

אתה מסכים.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אני מבקש: לוועדה לביקורת המדינה.

לימור לבנת (הליכוד):

אני מציעה: לוועדה לביקורת המדינה.

היו"ר א' סלמוביץ:

בבקשה, חברת הכנסת לימור לבנת, רצית לשאול משהו?

לימור לבנת (הליכוד):

אני מציעה להעביר את הנושא לוועדה לביקורת המדינה.

מיכאל איתן (הליכוד):

ועדת הכנסת תקבע.

היו"ר א' סלמוביץ:

נעבור, אם כך, להצבעה בעד או נגד העברת הנושא לוועדת הכנסת, שתקבע באיזו מהוועדות יידון הנושא.

הצבעה מס' 11

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 15

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – 22

נמנעים – אין

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

יעקב שמאי (הליכוד):

בושה לדתיים.

היו"ר א' סלמוביץ:

15 תומכים, 22 מתנגדים, אין נמנעים. אני קובעת שהצעתו של חבר הכנסת שמאי הוסרה מסדר-היום.

יעקב שמאי (הליכוד):

בושה לדתיים.

יוסף עזרן (ש"ס):

יעקב שמאי (הליכוד):

היום הצבעתם שלא יתקיים דיון אפילו על 2,000 שקל.

הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת

היו"ר א' סלמוביץ:

הודעה ליושב-ראש ועדת הכנסת.

חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, ועדת הכנסת קבעה את הוועדות הבאות לדיון בהצעות לסדר-היום ובהצעות חוק כדלקמן:

ועדת העבודה והרווחה תדון בנושא "קליטתם של דרוזים וצ'רקסים במשרדי הממשלה" – הצעה לסדר-היום של חבר הכנסת אסעד אסעד; ועדת העבודה והרווחה תדון בנושא "נטילת איברים מנפטר מבית-החולים 'סורוקה'" – הצעות לסדר-היום של כמה חברי הכנסת; ועדת החוץ והביטחון תדון בנושא "בנייה בלתי חוקית של אלפי בתים בגדה" – הצעות חברי הכנסת חנן פורת ורון נחמן.

רון נחמן (הליכוד):

אני אשתתף בדיון הזה?

חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):

כן.

היו"ר א' סלמוביץ:

אתה תהיה מזומן.

חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):

ועדת הכספים תדון בהצעת חוק החברות הממשלתיות (תיקון מס' 8) (הפרטה), התשנ"ג-1993 – הכנה לקריאה שנייה ושלישית. תודה רבה, גברתי.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה ליושב-ראש ועדת הכנסת.

הצעת חוק הבנקאות (שירות ללקוח) (תיקון – דיווח על עמלות),

התשנ"ג-1993

(הצעת חבר הכנסת ח' קופמן)

היו"ר א' סלמוביץ:

אני מזמינה את חבר הכנסת חיים קופמן להציג את הצעת חוק תרל"א, הצעת חוק הבנקאות (שירות ללקוח) (תיקון – דיווח על עמלות), התשנ"ג-1993. בבקשה.

חיים קופמן (הליכוד):

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה, הצעת החוק שלי, הנקראת חוק הבנקאות (שירות ללקוח) (תיקון – דיווח על עמלות), התשנ"ג-1993, נבעה מהעלייה המסחררת במגוון סוגי העמלות, שהגיעו, לפי השמועות, לכ-400 במספר ולהעלאה דרסטית במאות אחוזים של עלות העמלות בשקלים.

בטרם הגשתי את הצעת החוק התרעתי על הנושא בשלוש השנים האחרונות בוועדת הכספים ובפורומים רבים, וזכיתי, לצערי, לתגובה שלילית מהמפקח הקודם על הבנקים, שניסה לסתור את דברי ונתוני על גובה העמלות, מספרן וחוסר האפשרות של ציבור הלקוחות להתמודד עם עניין זה. לאחר תקופה מסוימת והתמהמהות מיותרת, כמקובל בגבעת-רם, קריית-הממשלה, הגיעה תגובה שונה, והמפקח יצא בביקורת על הבנקים בגין העמלות. אחר כך קמה ועדת היגוי בנושא העמלות, המשותפת לבנקים ולבנק ישראל, שהתרכזה אך ורק בתחום השירותים הבנקאיים למשקי בית ולעסקים קטנים.

אני מצטט את מסקנות הדוח החתומות על-ידי המפקח זאב אבלס, שאישית אני מעריך אותו אבל אינני מקבל את עמדתו בנושא הפיקוח על העמלות. בדוח של זאב אבלס, מיום 26 בפברואר 1993, הוא כותב: "ברצוני להדגיש שוב שמסקנות הוועדה מתייחסות רק להגדרת השירותים הבנקאיים ולמבנה לוח העמלות, ואין מתייחסות לגובה התעריפים". זאת אומרת, בנק ישראל לא עוסק בגובה התעריפים של העמלות.

הדוח של בנק ישראל מקיף 124 סוגי עמלות, זאת אומרת צמצמו מ-400 ל-124, וזהו צמצום משמעותי לגבי מה שהיה בשלוש השנים האחרונות, כשבנק ישראל אפשר לבנקים לחגוג במגוון עצום של מאות סוגי עמלות.

אגב, שלא תהיה למישהו אשליה שבנק ישראל היה אדיש למצב. להיפך, לדעתי בנק ישראל היה מעוניין בהעלאה הדרסטית של העמלות, בהנחה שזה יאפשר לו ללחוץ על הבנקים להפחית את הריבית ולצמצם את המרווח הפיננסי. המציאות היא שהעסקים הקטנים בישראל, שהממשלה כל כך רוצה לעודד אותם ושהם מקור התעסוקה הגדול והחשוב במשק, נפגעו קשות. כך גם משקי הבית.

כדי להבהיר את התמונה: חשבון זכות קרדיטורי מחויב בעיקר על-ידי עמלות ולא מזוכה בריבית, כך שמאות אלפי שכירים, עצמאים קטנים, פנסיונרים וכו' הרגישו את המכבש של גידול העמלות, גם אם יתרות חשבונם היו בזכות, והם לא קיבלו ריבית או לחלופין קיבלו ריבית מזערית. על-פי הביקורת הנשמעת, הרווחים מהעמלות גרמו להגדלת ההוצאות של הבנק, העלאת השכר בבנקים וכו'.

קיבלתי מכתבים רבים מאזרחים ופניות המחזקות את ידי על יוזמתי, שהבנק יחויב לדווח על סך כל העמלות בסיום כל דיווח תקופתי. ולעניין זה אני מוכן לקבל הצעה עניינית – אם זה דיווח חודשי או רבעוני, על דף תנועות החשבון או בנפרד, דיווח שיציין את סך כל העמלות שבעל החשבון חויב בו. רק כך יהיה גילוי נאות, כי מאות אלפי אזרחים לא מסוגלים לעקוב אחרי החיוב של העמלות והמחיר הריאלי שהם צריכים לשלם עבורן. לאדם החי ממשכורתו או מהכנסה קטנה יחסית מעסקו, נניח בשיעור של 3,000-5,000 ש"ח, קל לבדוק ולהעריך אם עבור מספר הפעולות שעשה הוא מחויב בסך של 200 ש"ח לחודש, 600 שקל לחודש לרבעון, ועל-פי זה לכלכל את מעשיו.

האם רבים יודעים שפדיון שיק בידי אדם שאיננו בעל חשבון – מה שקוראים בשפה הבנקאית "קניית שיק" – העמלה בגינו 1% או מינימום 7.5 שקלים? לדוגמה, מי שמקבל או פודה שיק של 5,000 שקל

משלם על המקום 50 שקל. העברה של שיק מסניף אחד לשני באותו בנק – 8-10 שקלים; מאב לבן, מבט להורים. האין זה אבסורד? העברה לחשבון מבנק אחד לבנק שני – 25-30 שקל. העברה קבועה לחברת החשמל, "בזק", עירייה – גם כן 5 שקלים לכל העברה. עצם ההוראה העקרונית שאתה מודיע ל"בזק" שיחייבו אותך עולה לך 30 שקל לכל פעולה. חיוב מושך שיק שהיתה בו תקלה טכנית – 8 שקלים. חיוב מפקיד בגין שיק שניתן לו וחזר – 8 עד 14 שקלים, תלוי בבנקים. ויש עוד הרבה חיובים תמוהים, מוגזמים, וכל זה בעידן המחשוב, שהפעולות נעשות בו במהירות וביעילות אדירה.

בדוח השנתי של המפקח על הבנקים נאמר: "הפיקוח על הבנקים בודק מספר עמלות, שייתכן כי התשלום בעבורן גבוה, בעיקר כיוון שללקוח אין ברירה אלא לבצע את הפעולה רק בסניף מסוים".

ואשר למכלול הבעיה של העמלות הגבוהות, מגיע אחד מבכירי בנק ישראל, ואני מנחש שהוא שמסר את הדוח לעיתונות: "במקום לפנות אלינו, הגיע הזמן שהלקוחות יתווכחו עם מנהל הבנק שלהם. זוהי תחרות אמיתית".

אני הייתי מציע למר אבלס ללוות את הלקוחות לבנק, זה יועיל לאזרח וגם למחלקת הפיקוח. כן, מר אבלס, הקשישה והקשיש בני ה-70 צריכים לנהל משא-ומתן עם מנהל הסניף, מאות אלפי שכירים יצטרכו לנהל משא-ומתן עם מנהל הסניף, אין להם נתונים, אין להם כישורים, ואתה מגלגל את האחריות לפיקוח לפתחם. גם בעלי העסקים הקטנים, שאין להם מנגנון, והעובדים משעות הבוקר המוקדמות ועד הלילה בעסקים, יצטרכו לנהל ויכוחים אין-סופיים עם מנהלי הסניף שאל פתחיהם הם פונים לקבל אשראי.

אתם הלוא יודעים שבעל עסק קטן אינו יכול לעבור מבנק לבנק, בגלל הביטחונית שמשועבדים לבנק שבו הוא פועל, ועל כן ברוכה היוזמה של יושב-ראש ועדת הכספים, גדליה גל, לנסות לשפר את יכולת המעבר.

בדוח בנק ישראל מצוין, שב-12 השנים האחרונות עמדה רווחיות הבנקים על 3% בשנה, כך עד 1992. היום היא עומדת על 8.8% בשנה, פי שלושה, 300% יותר. נכון שחלק מהרווחים נובע מחיתום והפצה ומעורבות בשוק ההון, שזו אופרה בפני עצמה, אבל בצדק מציין העורך הכלכלי של "הארץ", נחמיה שטרסלר, במאמר מערכת מיום ג', 29 ביוני 1993, כי מאז 1987 חל גידול מרשים בעמלות עקב הסרת הפיקוח, והגידול הריאלי הסתכם ב-73% בחמש השנים האחרונות. ולעומת העובדה שהעמלות כיסו בעבר 20% מהוצאות הבנק, היום הן מכסות 62%; פי שלושה.

אני לא רוצה להאריך מדי. יש בפני נתונים ללא סוף המצביעים על כך שחייב להיות פיקוח. מה עונים לי מבנק ישראל? כאילו מדובר בהצעה שלי בהגנת יתר על הלקוח. אתם שומעים? כל מי שעיניו בראשו ואוזניו כרויות יודע מה קורה היום במערכת הזו, וזה כולל גם את עובדי הבנקים, מגחכים על הקביעה הנאיבית הזאת שבדרישה שלי יש משום הגנת יתר.

אני רוצה גם להודות לשר שחל, ששלח לי העתק ממכתב שבו הוא מודיע למזכיר הממשלה כי הוא תומך בהצעת החוק שלי. כך גם הודיע לי היום השר שטרית, וגם חברים מהקואליציה ומהאופוזיציה. זה לא עניין פוליטי. מוכרחים לעשות בדבר הזה סדר.

אני מבקש את תמיכתכם בהצעה הטרומית שלי ומבקש להעבירה לוועדה להכנה לקריאה ראשונה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת קופמן. חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה.

גדליה גל (העבודה):

אני מציע להעביר את זה לוועדת הכספים.

חיים קופמן (הליכוד):

לוועדת הכספים, כן.

היו"ר א' סלמוביץ:

אנו עוברים, אם כן, להצבעה בעד או נגד העברת הצעת חוק הבנקאות (שירות ללקוח) (תיקון – דיווח על עמלות), התשנ"ג-1993, לוועדת הכנסת, שתקבע לאיזו מן הוועדות היא תועבר.

חיים קופמן (הליכוד):

למה לוועדת הכנסת? יש הצעה להעביר לוועדת הכספים.

היו"ר א' סלמוביץ:

אם כן, לוועדת הכספים. נא להצביע.

הצבעה מס' 12

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 13

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק הבנקאות (שירות ללקוח) (תיקון דיווח על עמלות),

התשנ"ג-1993, לדיון מוקדם בוועדת הכספים נתקבלה.

היו"ר א' סלמוביץ:

13 בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובעת שהצעת חוק הבנקאות (שירות ללקוח) (תיקון – דיווח על עמלות), התשנ"ג-1993, של חבר הכנסת חיים קופמן, עברה בקריאה טרומית והיא מועברת לוועדת הכספים להכנתה לקריאה ראשונה.

הצעת חוק הסדרים במגזר החקלאי המשפחתי (תיקון – הפסקת הליכים),

התשנ"ג-1993

(הצעת חבר הכנסת ג' גל)

היו"ר א' סלמוביץ:

אנחנו עוברים כעת להצעת חוק תש"ט – הצעת חוק הסדרים במגזר החקלאי המשפחתי (תיקון – הפסקת הליכים), התשנ"ג-1993. יציג את החוק חבר הכנסת גדליה גל. נימוק מהמקום.

גדליה גל (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני מביא בזאת הצעת תיקון לחוק ההסדרים. בעקבות פסקי-דין שניתנו בהליכים הנוגעים לחוק התעורר הצורך בהבהרת נושאים מספר, כמפורט בהצעת החוק שלפניכם.

ועדת השרים קיבלה את התיקונים, והסכימה שאביא לאישורכם את הצעת החוק, וכפי שאתם רואים – אני עושה זאת מהמקום. אני מבקש מהחברים לאשר ולהעביר את הצעת החוק לוועדת הכלכלה. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת גדליה גל.

אנחנו עוברים כעת להצבעה בעד או נגד הצעת חוק הסדרים במגזר החקלאי המשפחתי (תיקון – הפסקת הליכים), התשנ"ג-1993, בקריאה טרומית, של חבר הכנסת גדליה גל. נא להצביע.

הצבעה מס' 13

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 12

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק הסדרים במגזר החקלאי המשפחתי (תיקון הפסקת הליכים), התשנ"ג-1993, לדיון מוקדם בוועדת הכלכלה נתקבלה.

היו"ר א' סלמוביץ:

12 בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובעת שהצעת חוק הסדרים במגזר החקלאי המשפחתי (תיקון – הפסקת הליכים), התשנ"ג-1993, עברה בקריאה טרומית והיא מועברת לוועדת הכספים להכנתה לקריאה ראשונה. לוועדת הכספים, נכון?

גדליה גל (העבודה):

לוועדת הכלכלה.

היו"ר א' סלמוביץ:

סליחה, אני מתקנת. היא מועברת לוועדת הכלכלה להכנתה לקריאה ראשונה.

הצעה לסדר-היום

ענף ביטוח החובה בישראל

היו"ר א' סלמוביץ:

אנחנו עוברים כעת להצעה לסדר-היום מס' 1969 בנושא: ענף ביטוח החובה בישראל – של חבר הכנסת רון נחמן. בבקשה.

רון נחמן (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, בעקבות הפסדי עתק של חברת הביטוח "אבנר" וחברות ביטוח פרטיות בביטוח רכב חובה, עלולים להיפגע באופן מיידי למעלה ממיליון בעלי כלי רכב בישראל. כלומר, אותם בעלי כלי רכב לא יוכלו לנהוג. אני צופה סכנה, שעוד 140,000 משפחות שנפגעו בתאונות דרכים לא יוכלו לקבל פיצויים מחברות הביטוח.

כידוע, "אבנר" היא חברת ביטוח בבעלות כל חברות הביטוח הישראליות. כל חברה הינה בעלת מניות בחלקה היחסי בענף הרכב, ומדובר רק בביטוח רכב חובה.

ביטוח חובה, על-פי חוק שהתקבל בכנסת בשנת 1977, מתייחס לנפגעי גוף בתאונות דרכים. כל ביטוח חובה מתחלק בפרופורציה של 30% לחברת הביטוח המבטחת ו-70% לחברת "אבנר". כך גם ההפסדים מתחלקים: 30% לחברה המבטחת ו-70% לחברת "אבנר".

הפסדי "אבנר" לשנת 1992 מגיעים ל-348 מיליון שקל. סך כל ההפסד המצטבר מגיע ליותר מ-800 מיליון שקל. לפני שנתיים הגישה ועדת-ברנזון המלצות כיצד לפתור את הבעיה, אולם ההמלצות לא יושמו.

הדוח האקטוארי של פרופסור כהנא מצביע על גירעון של 1.4 מיליארד שקל, וממליץ על העלאת התעריפים של ביטוח חובה ב-35%, וגם הדוח הזה לא עורר את השרים הנוגעים בדבר, והמצב ממשיך להידרדר.

מועצת המנהלים של "אבנר" מציינת בדיון-וחשבון שלה: "אם השרים האחראים לנושא ביטוח רכב חובה על-פי החוק לא יפעלו בזמן הקרוב להעלאת התעריף המתבקש ולתיקון חוק הפיצויים, הדיקטוריון יהיה חייב לקבל החלטות מרחיקות לכת לגבי יכולתה של החברה להמשיך בפעולה סדירה של מתן ביטוח חובה לכלל כלי הרכב בישראל". מועצת המנהלים מדגישה כי: "הגידול בהפסד השוטף, מקורו בהגדלה הניכרת באומדן התביעות התלויות, שעלו ב-22% בהשוואה לאומדן התביעות בסוף 1991".

להלן נתונים מספר על התפתחות הגידול במספר התביעות והתשלומים. השנה נמשכה ואף גברה התופעה המדאיגה של גידול בתשלומי התביעות ועלייה במספר התביעות המוגשות נגד חברות הביטוח ו"אבנר" כדלהלן: ב-1985 היו התשלומים במחירי דצמבר 1992 – 340 מיליון שקל; ב-1989 – 693 מיליון שקל; ב-1991 – 886 מיליון שקל, וב-1992 – 990 מיליון שקל.

התביעות שנפתחו במשך השנה היו: ב-1985 – 26,492; ב-1989 – 42,151; ב-1991 – 53,672; ב-1992 – 63,871. תביעות פתוחות בסוף השנה: ב-1985 – 75,070; ב-1987 – 97,892; ב-1991 – 119,309; ב-1992 – 142,452 תביעות פתוחות.

הגידול הרב במספר התביעות ב-1992, חברי הכנסת, מקורו הן בריבוי מספר הנפגעים בתאונות הדרכים, שמספרם כאמור עלה ב-20% בהשוואה ל-1991, והן בהתגברות מתמשכת במודעות וברצון להגיש תביעות בגין נזקי גוף בתאונות דרכים, לרבות תאונות קלות ביותר.

אדוני שר האוצר, האמור להשיב על ההצעה לסדר-היום, תחשיב הרווחיות, המאזן האקטוארי של "אבנר", מראה שקיים גירעון אקטוארי של כ-1.4 מיליארד שקל. נוסף על כך, יש לשים לב להוצאות יישוב תביעות שטרם הובאו בחשבון, וכן לכך שלא נוכה כל סכום בגין פרמיות לביטוח המשנה. הגירעון שמוצג גבוה אפוא בכ-120 מיליון שקל מזה שחושב לפי שנות אירוע.

אדוני שר האוצר, פרופסור כהנא מציין, שהשוני מהתחזית הקודמת לגבי "אבנר" קשור לכך שבעבר נהגו לבצע מידוד של התביעות בפיגור של שני מדדים חודשיים, עקב הצרכים המיוחדים של תקופת האינפלציה המהירה בתחילת שנות ה-80. כיום כבר אין צורך בתיקון זה, ולכן כל המידוד נעשה על-פי מדד בגין החודש הרלבנטי. כתוצאה מכך חל שינוי בעיקר במספרים הנוגעים לתחילת שנות ה-80.

ניתוח התחייבות החברה מלמד, שהאומדן לפי שנות חיתום מביא לכך שהתביעות בגין שנת 1992 תסתכמנה בכ-1.364 מיליארד שקל: 56 מיליון כבר שולמו, ו-1.309 מיליארד עדיין תלויות. באופן דומה אומדן התביעות בגין שנת 1991 הוא 1.270 מיליארד שקל, 261 מיליון כבר שולמו, ועוד 1.018 מיליארד תביעות תלויות. האומדן לגבי שנת 1990 הוא 1.095 מיליארד, מזה שולמו עד כה 408 מיליון. מובן שחוסר הוודאות לגבי העתיד גדול ביותר. אך יש לשים לב לכך, שהמודל נותן מתאם טוב מאוד לתצפיות בפועל, ואולי אף שמרני במקצת לגבי 1991 ו-1992: ראוי לציין, שהאפקט של מלחמת המפרץ אינו בולט, אבל האפקט של קריסת "הסנה", בסוף 1992, גם הוא אינו מורגש. חברי, חברי הכנסת, התביעות ששולמו עד כה בפועל עולות על התחזיות.

אדוני שר האוצר, רמת התעריף הנוכחית רחוקה מלהדביק את רמות התשלום הצפויות. תזרים המזומנים של החברה עדיין חיובי, רק בזכות "אכילת" חלק מהגבייה בגין נזקי העבר.

רמת הפרמיה השנתית הנקייה שנגבית עתה היא 1.014 מיליארד שקל. סכום זה הוא ללא הגבייה בגין נזקי עבר. נמצא שכדי לכסות את התביעות הצפויות בסך 1.365 מיליארד שקל, יש להעלות את הפרמיה בכ-35%.

אדוני השר, מה ניתן לעשות כדי למנוע את קריסת חברת "אבנר"?

א. משרד האוצר יכול לסייע ל"אבנר" בשני נושאים. ראשית, לבטל את מס הבולים הנגבה כיום על תעודות הביטוח בשיעור של כ-1.6% מסכום הפרמיה. שנית, לבטל את מס הרווח המוטל כיום על רווח שנוצר בשנה מסוימת בשיעור המע"מ.

אם תצליח "אבנר" לצמצם את הפסדיה, ואין דרך לעשות זאת אלא על-ידי יצירת רווח שוטף, כי אז, בהתאם לחוקי המס הקיימים, עליה לשלם 17% מהרווח למס הכנסה, אף שההפסד המצטבר הוא עדיין מאות מיליוני שקלים. הנושא נמצא כיום בדיון משפטי עם חברות הביטוח, אבל ניתן אולי לתת ל"אבנר" פטור על-ידי הוראה מיוחדת.

לחלופין ניתן לגבות את הכסף של מס הרווח ולהפחית בהתאם את ההעברה לקרן הבטיחות מ"אבנר", ובמקביל למלא את החסר מתקציב המדינה.

ב. צמצום עלות החוק – ביצוע המלצות ועדת-ברנזון. ועדת-ברנזון, שמונתה במרס 1989 על-ידי שר האוצר ושר המשפטים, שבה היה ייצוג עובדי מדינה, שופטים, אנשי האקדמיה ואנשי כלכלה, הגישה לאחר שנתיים המלצות, שכוונו לצמצום מסוים בעלויות לפיצוי נפגעים.

ועדת יישום בראשותו של מנכ"ל משרד המשפטים הגישה המלצות מעשיות לשינוי חקיקה. בלי להיכנס לפרטי ההמלצות, יש לפעול במלוא היכולת כדי לשכנע את הגורמים הממשלתיים לאמץ את התיקונים המוצעים בחוק הפיצויים.

אם יאומצו רוב ההמלצות, יש סיכוי לחיסכון בעלויות לתשלום פיצויים בשיעור של 10% לערך. אסור לוותר על פעולה בכיוון זה, כיוון שזו למעשה האפשרות היחידה לצמצם את שיעור ההעלאה הדרושה בתעריפי ביטוח החובה.

אני מודה לשר האוצר, אשר יתחשב בדברי ויטפל בכך שלא תהיה קריסה של חברת "אבנר", כדי למנוע קטסטרופה לנוכח מצב תאונות הדרכים, העולות וגאות. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת רון נחמן. אנחנו עוברים כעת להצבעה, בעד או נגד הצעתו של חבר הכנסת רון נחמן. נא להצביע.

הצבעה מס' 14

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת – 4

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר א' סלמוביץ:

ארבעה תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובעת שהצעתו של חבר הכנסת רון נחמן בנושא "ענף ביטוח החובה בישראל" תידון במליאה.

הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (הקלה בתשלום הארנונה), התשנ"ג-1993

(הצעת חבר הכנסת ח' דיין)

היו"ר א' סלמוביץ:

אנחנו עוברים להצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון – בחירות בבתי-חולים), התשנ"ג-1992, של חבר הכנסת זבולון המר – איננו.

נעבור, אם כן, להצעת חוק תשצ"ז, הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (הקלה בתשלום הארנונה), התשנ"ג-1993. יציג את החוק חבר הכנסת חיים דיין.

חיים דיין (צומת):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אדוני השר, עקב פניות רבות שנשלחו אלי מתושבי ארץ-ישראל, לרבות המגזר הערבי, לאחר שהצטרפתי לטפל בנושא עמותת פרח, החלטתי להעלות בהצעת חוק פרטית את נושא הארנונה לתיקון בחוק להצבעה טרומית. הצעה זו אינה משקפת עמדה פוליטית כלשהי, ומאוד מקווה אני כי כולם יתמכו בהצעה זו.

נכון להיום, תשלום הארנונה בכל רשות נגבה על-ידי חישוב מטר רבוע למחזיק הדירה, והחישוב נעשה ללא שום התחשבות בגובה שכר ובמספר הנפשות המתגוררות באותה דירה.

חוק זה בא להקל על שכבות אוכלוסייה שאינן מסוגלות לעמוד בעומס הנטל והתשלומים הנדרשים מכל מוסדות הגבייה, כאשר בכל רשות מקומית גובה התשלום שונה. מחד גיסא, גובה השכר הממוצע במשק עומד על בסיס של 1,300 שקל, מאידך גיסא, סל הקניות המפורסם מחודש לחודש עומד על 4,500 שקל למשפחה.

עלי לציין, שרשויות רבות אינן מסוגלות לגבות את מסי הארנונה, הנאמדים, להערכתי, ב-5 מיליארדי שקל. חלקם יהפכו באיזה שלב לחובות אבודים.

חברי, חברי הכנסת, האם אתם מסוגלים להתמודד עם גובה השכר המשולם במשק, כאשר מסביבכם עומדים בראש ובראשונה קיום המשפחה, ומנגד תשלומי הארנונה, אגרת הטלוויזיה, אגרת חינוך, שכר דירה, חשמל, מים, קופת-חולים? וזה עוד טרם קנו מזון. אל נשכח שבכל קנייה לצורכי קיום משולמים דרך הרכישה אוטומטית 17% מע"מ, מס הכנסה וביטוח לאומי. האם המשפחה הממוצעת מסוגלת להתמודד עם כל הנטל הרב הזה? רק השבוע התבשרנו, שבבאר-שבע סובלים 14,600 ילדים מחרפת רעב.

חוק זה אינו בא לסייע לעשירים, אלא למעוטי היכולת, שכל אגורה חשובה להם לקנייה של לחם, חלב ומוצרי יסוד; למשפחות חד-הוריות, ובעיקר לנשים, לפנסיונרים ולנתמכי הביטוח הלאומי, וכן לאלפי מובטלים במדינה שאנו מסוגלים לסייע בידם.

חברי הכנסת, אני מאמין כי לנוכח העובדות המכאיבות, שאינן נסתרות מעינינו במאבק זה, תתמכו בהצעתי לגיבוש החוק בוועדה. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת חיים דיין. אדוני שר הפנים, בבקשה.

חבר הכנסת דיין, לאיזו ועדה אתה מבקש להעביר?

חיים דיין (צומת):

כל ועדה שהשר יחליט.

שר הפנים א' דרעי:

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, הצעת החוק שמעלה חבר הכנסת דיין באה לכאורה לעשות חסד עם אלה שאינם יכולים לעמוד במסגרת התשלום המושת עליהם על-ידי הרשות המקומית כתשלום ארנונה. אני רוצה לברך את חבר הכנסת חיים דיין על רגישותו. מהיום שהוא נכנס לכנסת הוא מנדנד לי בצורה חיובית בנושא והוא מאוד רגיש לנושא הארנונה. אני מברך אותו על כך.

אבל אני רוצה להזכיר לו דברים מספר. נכון, השנה התחדד עניין הארנונה בעקבות החוק שחוקקה הכנסת, שלפיו הרשויות המקומיות אינן מוסמכות עוד לתת הנחות בארנונה ושר הפנים יתקין תקנות בעניין. התקנות תקנות, ואני חושב שהן טובות מאוד. אבל משום שהתקנות הותקנו באמצע שנת התקציב, והרשויות היו אמורות לבטל רטרואקטיבית הנחות בארנונה, בעקבות פניות רבות של אישי ציבור וגם בעקבות פניותי אלי, החלטתי להקפיא את התקנות השנה ולהמשיך את הנוהג שהיה קיים עד היום, ולפיו הרשויות מוסמכות לתת הנחות, כפי שהיה בשנה קודמת, על-פי מפתח של משפחות ברוכות ילדים, מצב סוציו-אקונומי, מצב נזקקים, כל הקריטריונים שיש. בשנת 1994 ייכנסו התקנות לתוקפן, ובתקנות יש תשובות ברורות על הנושאים שהעלית. יש שם מפתח על-פי ההכנסה הממוצעת, על-פי כל הכנסה לנפש, מספר הילדים, גודל הדירות, וכשתלמדו את התקנות ותהיה שהות מספיקה לרשויות, לדעתי הן נותנות תשובות טובות מאוד.

עם זאת, ההצעה שאתה מציע, שיש בה כוונה טובה, יכולה להביא תוצאות לא טובות. הרי לחלק גדול מהמשפחות ברוכות הילדים, שאנחנו מדברים עליהן ושנינו רוצים לעזור להן, יש דירות של 180 מטר

רבעים. מה נעשה אתן? הן לא יהיו זכאיות להנחה? מה נעשה עם הרשויות המקומיות, האם הן יתחילו להקים מנגנוני פיקוח כמו במס הכנסה ויתחילו לבדוק כמה הכנסות יש לכל משפחה, האם יש לה הכנסות צדדיות, כמה מבני המשפחה עובדים? מי יפצה את הרשויות המקומיות וכמה זה יעלה לקופה הציבורית?

לכן אני חושב, בעקבות מה שאמרתי על הקפאת התקנות עד לשנה הבאה והמשך המצב שלפיו לרשויות ולוועדת ההנחות יש סמכויות לתת פטור אפילו עד 100%, דבר שהן עושות היום, במצב שתארת אותו, למשפחה נזקקת, ועם כניסת התקנות לתוקפן ב-1994, זה נותן תשובה הולמת.

אני מציע לך, חבר הכנסת דיין, לטובת אלה שאתה באמת רוצה לדאוג להם, להסתפק בתשובתי ולא להיכנס היום לדיון, כל זמן שלא נתרגל את התקנות למצב של חקיקה. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לכבוד שר הפנים. חבר הכנסת דיין, מה התגובה שלך?

חיים דיין (צומת):

אני מציע להעביר את הצעת החוק לוועדה.

היו"ר א' סלמוביץ:

לוועדת הפנים אתה מתכוון.

חיים דיין (צומת):

לוועדת הפנים, מכיון שהתקנות עדיין לא מסודרות.

אדוני השר, אנחנו נמצאים בתקופה של תהליך בחירות, כאשר ראשי רשויות ינצלו את מעמדם לעזור למשפחה זו או אחרת. אני מבקש להעביר את החוק לדיון בוועדה.

היו"ר א' סלמוביץ:

אגב, יש לך זכות תגובה.

חיים דיין (צומת):

אני מוותר.

היו"ר א' סלמוביץ:

אתה מוותר על זכות התגובה. אנחנו נעבור, אם כך, להצבעה בעד או נגד הצעת החוק בקריאה טרומית. נא להצביע.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 5

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (הקלה בתשלום הארנונה),

התשנ"ג–1993, לדיון מוקדם בוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר א' סלמוביץ:

חמישה תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובעת שהצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (הקלה בתשלום הארנונה), התשנ"ג–1993, של חבר הכנסת חיים דיין, עברה בקריאה טרומית והיא מועברת לוועדת הפנים להכנתה לקריאה ראשונה.

הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון – בחירות בבתי-חולים), התשנ"ג–1992

(הצעת חבר הכנסת ז' המר)

היו"ר א' סלמוביץ:

אנחנו עוברים כעת להצעת חוק תי"ב – הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון – בחירות בבתי-חולים), התשנ"ג–1993 – סליחה, משום-מה כתוב כאן 1992. צריך להיות 1993, ויציג את החוק חבר הכנסת זבולון המר. בבקשה.

זבולון המר (מפד"ל):

קודם כול, אני מודה ליושבת-ראש ולשר שהסכימו, למרות האיחור, לקיים את הדיון.

גברתי היושבת-ראש, אדוני השר, חברי הכנסת, לכל אלה שאינם יכולים להצביע בקלפיות רגילות אנחנו דואגים שיוכלו להצביע.

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת זבולון המר, תסלח לי, אני רוצה לעשות תיקון. אנחנו בדקנו, וזה אכן משנת 1992.

זבולון המר (מפד"ל):

זה מפני שכשהצעתי את הצעת החוק עוד היתה שנת 1992; כנראה.

היו"ר א' סלמוביץ:

כן, בנובמבר 1992. רציתי לתקן את זה לפרוטוקול. סליחה על ההפרעה. בבקשה.

זבולון המר (מפד"ל):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, לכל אלה שאינם יכולים להצביע בקלפיות הרגילות, דאגנו שיוכלו להצביע. אם אלה עוברי הימים באוניות הסוחר שלנו, אם אלה דיפלומטים מעבר לימים בארצות נכר, גם לאלה שבבתי-הסוהר אפשרנו להצביע. בצדק גם דאגנו לכך שהצעירים השומרים על ביטחוננו ייקחו חלק בהליך הדמוקרטי של קביעת פני השלטון, והקלפיות מובאות לבסיסייהם. כל זה מצוין. אבל יוצא שבחלשים ביותר אנחנו מזלזלים, אלה שחולים, תשושים, זקנים בבתי-חולים ובבתי-אבות, ומדובר בכמה רבבות בוחרים, נמנע מהם להצביע בתנאים סבירים. רבים רבים מהם מתקשים לנסוע למרחקים כדי להצביע, ואם נציב קלפי בשטח ציבורי מרכזי, במוסדות, נוכל לפתור בזאת את בעייתם.

אדוני השר, חברי הכנסת, לא נאה למדינה שהצעירים שלה יביישו את הזקנים שלה ואת החולים שלה, לא יפה שחולים, פצועים, זקנים תישלל מהם בפועל זכות ההצבעה מטעמים שונים ומשונים. אני יודע שההתנגדות להתחשבות בהם ולשימת קלפיות בבתי-אבות ובבתי-חולים נשענת על סיבות של קשיים טכניים וחששות כביכול לעיוות של תוצאות. כל זה לא משכנע, מפני שאפשר למצוא לכך תיקון שיבטיח את טוהר הבחירות ואת היכולת לממש אותן. אבל מה שעומד באמת מאחורי ההתנגדות, מלבד השגרה וההרגל, זה בסופו של דבר הרגל של שנים רבות לזלזל בחולים, בזקנים שאין לובי שדואג להם, ואני משוכנע שאלפי אזרחים, שאפשר שהיו מטים את הכף, הם מנועים

מלהצביע מפני שהם חולים וזקנים ותובעים מהם נסיעות שהן מעבר לכוחם. מדינה שמוציאה מאות מיליונים על תהליך הבחירות מסרבת לערוך את עצמה גם עבורם במחיר זול יחסית.

גברתי היושבת-ראש, אני מכיר אנשים שהולך להם בחיים להצביע. הם מודעים פוליטית, הם רוצים לקחת חלק בתהליך, הם יודעים מה הם רוצים ובמי הם רוצים, וזה לא עניין של מפלגה אחת. הרי המחלות והזיקנה מתחלקות בכל הזרמים, והדבר מוסיף לסבל שלהם ולתסכול שלהם: הנה הם מושלכים לעת זיקנה ובעת מחלה ככלי אין חפץ בו, ובעצם הם מסולקים מחיינו הציבוריים כאילו אין להם דעה.

אדוני השר, חברי הכנסת, יש פה שאלה מוסרית, ערכית, חברתית, יהודית, אנושית, של יחס החברה שלנו לחלש, לחולה, לפצוע, לזקן, לתשוש, לקשיש, לישיש. יש פה גם שאלה דמוקרטית של צדק בבחירות, מתן זכות בחירה שווה לכל אזרח וסיכוי שווה להשפיע לכל אזרח.

אני פונה לשר שישקול את העניין. אני פונה לחברי הכנסת, נבחרי העם, להיות להם לפה. גם אם מסיבות שונות מסרבים לזה, ייתן השר אפשרות כדי שהכנסת תוכיח והממשלה תוכיח שהיא קשובה לרחשי לבו של העם, שהיא מבינה ורגישה ללבו. אין צורך להקים מפלגה של חולים, גמלאים וזקנים כדי להעביר החלטה פשוטה וצודקת כזאת.

לכן, אני פונה לשר ולכנסת לאשר את הצעת החוק, שעל הפרטים שלה ניתן להידבר בוועדה, על-פי הצעות שמשרד הפנים יציע לקראת הקריאות הבאות. אבל את העיקרון, שניתן אפשרות לזקנים ולחולים להצביע, אני מבקש לאשר בקריאה הטרוםית והתרומית הזאת. אני מקווה שהשר ישקול את עמדתו, ומכל מקום הכנסת תיתן סיכוי לעניין בהעבירה את הצעת החוק לדיון בוועדה.

היו"ר א' סלמוביץ:

ועדת הפנים, אני מבינה.

זבולון המר (מפד"ל):

ועדת הפנים, ודאי.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת זבולון המר. אדוני שר הפנים, בבקשה.

שר הפנים א' דרעי:

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, על פניה נראית הצעת החוק של חבר הכנסת זבולון המר, שהוגשה כאן לכנסת, צודקת. אך היא מעוררת כמה תמיהות ושאלות, שכובד משקלן מחייב את הכנסת לדון בהן ולשקול אותן לפני ההצבעה.

מדובר במתן זכות אלמנטרית לאזרח, שתאפשר לו, למרות היותו מרותק למיטתו, להצביע בבחירות.

אך התמיהות הן רבות. האם נאפשר לכל חולה להצביע, אף למי שברור שאינו מבחין בין ימינו לשמאלו, לרבות המאושפזים בבתי-חולים לחולי נפש ובית-המשפט קבע שאינם אחראים למעשיהם? ולא רק לגבי חולי נפש מתעוררת השאלה – מה דינם של מקבלי סמים קשים, שנועדו להרגיע כאב, ובתוך כך הם משתקים את יכולת חשיבתו של האדם, והרי אז כושר שיפוטו נפגע?

משמעות הבעיות הללו היא, שנצטרך להצמיד לכל ועדת קלפי ניידת רופא, פסיכיאטר, ואולי אפילו שופט, שיקבעו מי מסוגל ומי אינו מסוגל להצביע. זאת ועוד, מכיוון שלא נוכל להצמיד מומחים כנ"ל, הרי שתמיד נמצא מישהו שירצה להשפיע על האדם החולה, ולו בגלל העובדה שאינו מסוגל להחליט בעצמו, ואז חופש ההצבעה יצא נפגע.

בעיה נוספת היא טכנית במהותה, דהיינו, מספר המוסדות ופריסתם הן במגזר הציבורי והן במגזר הפרטי – מדובר במאות רבות מאוד של מוסדות כאלה בכל הארץ – הצורך בקביעתם והסדרת ועדות קלפי עבור כל מוסד כזה הם בגדר מצב שיסבך את מערכת ניהול הבחירות מעל ומעבר.

לבסוף, ברצוני לציין, כי בחוק הקיים יש תרופה לבעיה שהעלה חבר הכנסת המר, ואותה כבר אימצנו בבחירות הקודמות, בכך שקבענו מקומות מיוחדים שבהם יוכלו להצביע אותם אנשים שהקלפיות הרגילות אינן נגישות בעבורם. עם קיומו של מצב זה, חולה שבאמת יכול להצביע יכול לגשת לקלפיות הללו ולפתור את הבעיה.

אני רוצה להזכיר לחברי הכנסת, שזו הפעם השלישית שמועלית הצעת חוק כזו בכנסת. הכנסת, על כל חלקיה, הבינה את הבעייתיות ואת המורכבות של הבעיה והורידה את ההצעה מסדר-היום.

חבר הכנסת איתן, אתה עדיין משמש סגן יושב-ראש ועדת הבחירות?

מיכאל איתן (הליכוד):

בעניין הזה – – –

שר הפנים א' דרעי:

אתה עדיין משמש סגן יושב-ראש ועדת הבחירות? לא. כבר החליפו.

אני יודע שעמדת ועדת הבחירות, כשהעלינו את הנושא הזה, עמדתו של השופט ועמדתם של כל מרכיבי הכנסת היתה להתנגד, בגלל הבעייתיות של העניין.

ברור שמבחינה רגשית, וגם על פניו, נראה שיש מקום לתמוך בהצעה זו. אבל הממשלה קיבלה את העמדה המקצועית של משרד הפנים, שבגלל הבעיות האלה אי-אפשר לפתור את העניין הזה. לכן עמדת הממשלה היא להסיר את ההצעה מסדר-היום.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לכבוד שר הפנים. חבר הכנסת זבולון המר, יש לך זכות תגובה. בבקשה.

זבולון המר (מפד"ל):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני בכל זאת חושב שהממשלה טועה בכך שהיא לא מאפשרת לאוכלוסיות הללו להצביע, בעוד לציבורים שונים חזקים יותר היא כן מאפשרת להצביע. תקלות שעלולות להיגרם בשל מעבר הקלפיות או דברים מהסוג הזה – את זה אפשר להבטיח.

זו קריאה טרומית. בוועדה אפשר לדון בכך ולהציע דרכים שיבטיחו את טוהר הבחירות.

מיכאל איתן (הליכוד):

בבתי-זקנים יש קלפיות.

זבולון המר (מפד"ל):

לא, רק במקרה שזה מסודר באותו אזור, אבל זה לא הכרחי. גם לא כל אלה שגרים בבית-האבות מצביעים שם, אם הכתובת שלהם היא במקום אחר.

לדעתי, כשצריך לאמוד ש-20,000 או 30,000 איש לא יצביעו, ומצד שני החשש שמא אחדים הם לא נורמלים – מה שהשר אמר כאן – אני חושב שזה לא מכריע.

היו"ר א' סלמוביץ:

אני רוצה רק להעיר, שאף באחד מבתי-האבות בנהרייה, למשל, לא הועמדה קלפי. זאת אני יודעת בוודאות.

זבולון המר (מפד"ל):

ברוב בתי-האבות אין קלפיות. רק במקרה יכולה להיות קלפי. לכן, אתם מונעים מ-10,000 או מ-20,000 איש להצביע.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת זבולון המר.

אני מעמידה את הצעת החוק להצבעה בקריאה טרומית. נא להצביע בעד או נגד הצעת החוק והעברתה לוועדת הפנים ואיכות הסביבה להכנתה לקריאה ראשונה.

הצבעה מס' 16

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה – 8

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – 7

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון בחירות בבתי-חולים),

התשנ"ג-1992, לדיון מוקדם בוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר א' סלמוביץ:

שמונה תומכים, שבעה מתנגדים, אין נמנעים. אני קובעת שהצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון – בחירות בבתי-חולים), התשנ"ג-1992, של חבר הכנסת זבולון המר, עברה בקריאה טרומית, והיא מועברת לוועדת הפנים, להכנתה לקריאה ראשונה.

חברי הכנסת, תם הדיון. הישיבה הבאה – ביום שני בשבוע הבא, בשעה 16:00. ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 18:07.